

รายงานการวิจัยเรื่อง

ลักษณะทางสังคม-เศรษฐกิจ การเมืองของประชาชนและ
โครงสร้างอำนาจชุมชนรอบอ่าวทะเลน้อย

A Study of Socio-Economic and Political Condition of the People
and Community Power Structure around Talae-noi Lake

รองศาสตราจารย์ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม
ภาควิชาประวัติศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาณุ ธรรมสุวรรณ
ภาควิชารัฐศาสตร์

หนังสือนี้เป็นสมบัติของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ
หากถูกขโมยไปโดยไม่จ่ายค่าธรรมเนียม
ผู้พบเห็น กรุณาแจ้งสำนักหอสมุดด้วย เบอร์โทร ๐๗๕-๕๑๑๑๑

โดยได้รับทุนอุดหนุนจาก
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้
2538

ประกาศคุณูปการ

ในการทำวิจัยเรื่อง "ลักษณะทางสังคม-เศรษฐกิจ การเมืองของประชาชนและโครงสร้างอำนาจชุมชนรอบอ่าวทะเลน้อย" นี้ คณะผู้วิจัยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ จำนวน 21,500 บาท (สองหมื่นหนึ่งพันห้าร้อยบาทถ้วน) เนื่องจากข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้รับสนับสนุนการวิจัยจึงได้เป็นเฉพาะพื้นที่ตำบลพนางสูง ซึ่งเป็นที่ตั้งโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ ในพื้นที่จังหวัดพัทลุง งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ก็เพราะได้รับความสนับสนุนดังกล่าวเป็นประการแรก จึงขอขอบคุณไว้เป็นเบื้องแรก นอกจากนี้ท่านผู้มีส่วนอย่างมากที่ทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ คือท่านผู้ได้สร้างผลงานวิจัยในแนวเดียวกันนี้ ตลอดจนท่านผู้เขียนตำราเกี่ยวกับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ใช้เป็นหลักในการวิจัยจนประสบผลสำเร็จด้วยดีจึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ และงานวิจัยนี้จะไม่สำเร็จลุล่วงไปได้เลยหากคณะผู้วิจัยไม่ได้รับความร่วมมือจากท่านต่าง ๆ อาทิ เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง ซึ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นแก่คณะผู้วิจัย อาจารย์วิบูลย์ ชูรินทร์ ผู้ช่วยประสานงานเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลทั้งการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในชุมชนรอบอ่าวทะเลน้อย และการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม นายผ่องเดชนครินทร์, นายลอย บิดเมือง พร้อมด้วยคณะ ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชนอันมีคุณค่า ที่ควรจะได้บันทึกไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลังต่อไป และ นายฉลาด พจนานกนกกุล กำนันตำบลพนางสูง ก็ได้อำนวยความสะดวกให้แก่คณะผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลจนสำเร็จลุล่วงในที่สุดจึงขอขอบพระคุณทุกท่านไว้เป็นอย่างสูง

คณะผู้วิจัยจะไม่ลืมพระคุณของทุกท่านที่ได้กล่าวมาในตอนต้น และหวังว่าคงได้รับความร่วมมือด้วยดีจากท่านอีกในอนาคตต่อไป

คณะผู้วิจัย

2538

บทคัดย่อ

ชุมชนทะเลน้อยตั้งอยู่รอบ ๆ ทะเลน้อยในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ห่างจากตัวอำเภอไปทางทิศตะวันออกประมาณ 15 กิโลเมตร ประกอบด้วย สอง ตำบลคือ ตำบลทะเลน้อยกับตำบลพนางสูง ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรตัวอย่าง ในตำบลพนางสูง ซึ่งเป็นที่ตั้งของโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา ในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

สันนิษฐานได้ว่าชุมชนทะเลน้อยช่วงแรก เกิดขึ้นประมาณตอนต้น ๆ ของ สมัยสุโขทัย ซึ่งประกอบด้วยชุมชนบ้านกลางและชุมชนบ้านกล้วย แต่ต่อมาทาง ราชการได้ให้มีการตัดไม้ตะเคียนไปต่อเรือใช้ในราชการเสียจำนวนมาก จนเกิด ความแห้งแล้งติดต่อกันหลายปีและเกิดไฟป่าเผาผลาญพื้นที่อยู่เป็นเวลานานจน กลายเป็นพื้นที่แห้งแล้งกันดาร ประชาชนจึงได้อพยพออกไปเสียจากพื้นที่ ไปตั้ง หลักรแห่งใหม่ ในเขตนครศรีธรรมราชจนเวลาล่วงเลยมาถึงตอนกลาง ๆ สมัย อยุธยา ความอุดมสมบูรณ์ในทะเลน้อยได้คืนสภาพเดิม ประชาชนรุ่นหลัง ๆ มา จึง ได้อพยพจากเขตนครศรีธรรมราชกลับมาตั้งหลักรแห่งขึ้นใหม่ เป็นชุมชนทะเลน้อย ช่วงที่สองที่สืบต่อมาจนปัจจุบัน เมื่อชุมชนขยายตัวกว้างขวางขึ้นก็ได้แบ่งออกเป็น ตำบลทะเลน้อยกับตำบลพนางสูง

ตำบลพนางสูงตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกและทางใต้ของทะเลน้อย มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 60,900 ไร่ แบ่งออกเป็น 11 หมู่บ้าน ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงทางด้านตะวันตกแล้วค่อยลาดต่ำไปทางทะเลน้อยซึ่งกลายเป็นที่ราบลุ่มและ ป่าเลน และมีแม่น้ำไหลผ่านทางด้านตะวันตกไปบรรจบกับทะเลสาบสงขลา อาชีพ หลักของประชาชนในระยะแรก จึงเป็นการทำนาและการประมง ต่อมาเมื่อ ประชากรเพิ่มขึ้นก็มีการขยายตัวของชุมชนขึ้นไปยังที่ราบสูงทางตะวันตกเฉียงเหนือ จึงทำให้อาชีพการทำสวนยางพาราค่อย ๆ มีความสำคัญขึ้น อาชีพการทำประมง ค่อย ๆ ลดความสำคัญลงตามเงื่อนไขของธรรมชาติ ประชาชนจึงต้องหาอาชีพ ใหม่ ๆ มาทดแทน เช่นอุตสาหกรรมผลิตภัณฑจากกระจุค รับจ้างหรือประกอบธุรกิจ ส่วนตัว ค้าขายและขุดบ่อเลี้ยงปลาในบริเวณบ้าน

การศึกษาของประชาชนในตำบลพนางสูงนับว่าอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง แม้ว่าคนรุ่นเก่าส่วนใหญ่จะจบการศึกษาเพียงระดับการศึกษาภาคบังคับ แต่คนรุ่น

ใหม่จำนวนกว่าครึ่ง เมื่อจบระดับการศึกษาภาคบังคับแล้ว ก็ได้พยายามศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นมาจนจบในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิชาชีพชั้นสูง อนุปริญญาและปริญญาตรีขึ้นไป จนสามารถนำความรู้มาใช้ในการประกอบอาชีพอิสระต่างๆ หลายอาชีพ นอกเหนือจากการรับราชการซึ่งช่วยให้ประชาชนในตำบลหนองสูง มีการเลื่อนฐานะทางสังคมอย่างรวดเร็ว เพราะฐานะ เศรษฐกิจอยู่ในระดับค่อนข้างดี

ประชาชนในตำบลหนองสูงส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยมีหลักฐานของทางราชการอย่างถูกต้อง รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนก็อยู่ในระดับค่อนข้างสูงแม้ว่าจะมีช่องว่างระหว่างกลุ่มสูงกับกลุ่มต่ำอยู่บ้าง ครัวเรือนส่วนใหญ่มีเงินออมในลักษณะต่าง ๆ กัน และที่น่าสนใจคือการใช้เงินออม เป็นทุนหมุนเวียนเพื่อแสวงหาผลกำไรเพิ่มขึ้น ส่วนครัวเรือนที่มีหนี้สินแม้จะมีมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากร ตัวอย่าง แต่ก็ เป็นหนี้สินที่นำมาลงทุนในการประกอบอาชีพและการศึกษาของบุตร เป็นส่วนใหญ่และแหล่งเงินกู้ที่สำคัญก็คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ส่วนการกู้มาเพื่อซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันมีน้อยมาก

แม้ว่าเศรษฐกิจค่อนข้างจะมีมั่นคง แต่ประชาชนในตำบลหนองสูงก็ยังมี ความสนใจทางการเมืองและองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่นอยู่ในวงค่อนข้างจำกัด คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีเฉพาะการใช้สิทธิ์เลือกตั้งทุกระดับ ส่วนการสมัครรับเลือกตั้งยังจำกัดอยู่ เฉพาะการเลือกตั้งในท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น ส่วนการสมัครในระดับสูงขึ้นไป เช่น ระดับจังหวัดยังมีน้อย ส่วนระดับประเทศยังไม่เคยมี และความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่นยังมีค่อนข้างน้อย แต่ประชาชนก็พร้อมที่จะรับการพัฒนาในเรื่องนี้ หากทางราชการให้ความสนใจ เนื่องจากความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กรต่าง ๆ มีค่อนข้างจำกัด โครงสร้างอำนาจชุมชนของตำบลหนองสูง ประชาชนยังผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางราชการคือกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ประชาชนในตำบลหนองสูงทั้งหมดเห็นด้วยกับโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ ในพื้นที่จังหวัดพัทลุงด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน แต่เหตุผลที่มากที่สุด คือการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนของคนในอนาคตซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนในตำบลหนองสูง เป็นผู้ที่มีองการณ์ไกลและมีความคาดหวังที่จะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการเลื่อนชั้นทางสังคมอย่างแท้จริง

Adstract

Talae-noi community is situated around Talae-noi Lake about 15 km. east of Ampur Kunkanun. There are two Tumbon, Talae-noi and Panangtung. In this study the samples were taken from Tumbon Panangtung where the project of Southern Srinakharinwirot University is to be located.

It is assumed that Talae-noi community was first established in the Sukothai period; the area included Ban Klang community and Ban Kluay community. Later, the government allowed the felling of a lot of Takient trees to build ships for official uses. This caused the area to be dry for many years and also led to the forest fires which destroyed the area for long time until it became dry and the land was untillable. The people had to move out and settled in Nakornsrihamarat. Tatae-noi returned to its normal fertile condition toward the middle period of Ayudthaya. People from Nakornsrihamarat migrated back to Talae-noi. This is known as the second period of Talae-noi and the community spread out to Tumbon Talae-noi and Tumbon Panangtung.

Tumbon Panangtung is to the east and south of Talae-noi Lake. The area is about 60,900 Rai which is divided to 11 villages. The area covers plateau on the west with slope towards to Talae-noi Lake a wide plain and mangroves. There is which also consists of river on the west which joins Songkhla Lake. At the beginning, local people were farmers and fishermen. Later the number of

population increased and people migrated to the northwest. Planting rubber trees became a major occupation while fishing activities decreased. People are engaged in Krajute weaving, private business, labourers, trading, and fish-farming. The education level of people in Tumbon Panagtung is considered high even though the older generation finished the compulsory education. Now more than half of the population continues to further education in the lower Matayomsuksa, higher Matayomsuksa, certificate and bachelor degree levels. Those who have high educational qualification can find various independent jobs not only working as government officials. Higher education improves the social-economic status of the people in Panagtung.

Most people have legal land ownership. The average income is rather high. There is also a gap between the high and low income groups. Most of the families are able to save money in various ways. The most interesting is that the way they use their saving as a capital to earn more benefits. More than half of the population here is in debted from the loan used for their own occupation and for education of the family members. The major source of loan is from Bank of Agriculture and Cooperatives. It is very rare for them to use loan for luxury.

Although the economy is rather stable, the people in Panagtung show only little interest in politics. People participate in all levels of the political election but their candidacy in the election is limited to only their village level such as Kumnun and head of village. There are very few candidates for provincial level and none for

national level. Local people have limited understanding of their roles and functions of the local political organizations. They show their willing to be improved in this aspect if the government provides opportunity. The structure of political power of this community shows that people are loyal to the governmental positions such as Kumnun or head of village.

People in Panangtung agreed with the project of the Southern Srinakharinwirot University in Pattalung Province for the various reasons; the strongest reason was that for higher education of the family in the future. It is shown that they are ambitious and expect to use education as a way to improve their social status.

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทนำ.....	1
1 สภาพทั่วไป.....	5
กำเนิดพนางคุดงและสถาปน.....	6
สภาพทางภูมิศาสตร์และการคมนาคม.....	15
อาชีพและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในตำบลพนางคุดง.....	21
ศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ.....	31
สรุป.....	35
2 ข้อมูลประชากร.....	37
ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	39
เพศ.....	39
อายุ.....	39
สถานภาพการสมรส.....	40
การศึกษา.....	41
โครงสร้างของครอบครัว.....	44
ขนาดของครอบครัว.....	44
สถานภาพการสมรส.....	45
อายุของคู่สมรส.....	46
การศึกษาของคู่สมรส.....	48
การวางแผนครอบครัว.....	49
การย้ายถิ่น.....	52
ลักษณะทั่วไปของบุตร.....	54
เพศ.....	54
อายุ.....	55
สถานภาพการสมรส.....	57
ระดับการศึกษา.....	59
อาชีพของบุตร.....	63

บทที่	หน้า
การเลื่อนชั้นทางสังคม (social mobility).....	65
สรุป.....	68
3 สภาพเศรษฐกิจ.....	70
อาชีพ.....	72
การถือครองที่ดิน.....	75
รายได้.....	78
เงินออม.....	85
หนี้สิน.....	87
สรุป.....	88
4 ลักษณะทางการเมือง.....	90
รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	90
ผลของการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนใน	
ตำบลพนาสูง.....	91
สรุป.....	98
5 โครงสร้างอำนาจชุมชน และความคิดเห็นของประชาชน.....	100
ความหมายของอำนาจ (power) และอิทธิพล (influence).....	100
วิธีการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน.....	101
สรุป.....	105
การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการตั้งมหาวิทยาลัย	
ศรีนครินทร์วิโรฒ ภาคใต้.....	105
สรุป.....	107
6 บทสรุปและข้อคิดเห็น.....	108
ข้อคิดเห็นของคณะผู้วิจัย.....	111
บรรณานุกรม.....	115
ภาคผนวก (แผนภูมิกลุ่มตัวอย่าง).....	116
อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	(ก)
ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	(ข)
การกระจายสัดส่วนการศึกษาของบุตร.....	(ค)

	หน้า
ระดับการศึกษาของบุตร (ที่จบการศึกษมาแล้ว)	(ง)
อาชีพหลักของครัวเรือน	(จ)
อาชีพรองของครัวเรือน	(ฉ)
การใช้ที่ดินทำประโยชน์	(ช)
จำนวนครัวเรือนที่มีเงินออม	(ซ)
จำนวนครัวเรือนซึ่งกู้เงินจากแหล่งต่าง ๆ	(ฅ)

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1.1 ประเภทของบ้านในหมู่บ้านต่างๆ.....	28
2.1 จำนวนประชากรแยกตามหมู่บ้าน.....	37
2.2 ประชากรแยกตามครัวเรือนและหมู่บ้านและการคัดเลือกตัวอย่าง	38
2.3 เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	39
2.4 อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	40
2.5 สถานภาพการสมรสของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	40
2.6 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	41
2.7 หัวข้อการฝึกอบรม.....	43
2.8 จำนวนผู้อาศัยอยู่ในครอบครัว (ขนาดของครอบครัว).....	45
2.9 อายุของคู่สมรส.....	46
2.10 การศึกษาของคู่สมรส.....	49
2.11 การวางแผนครอบครัว.....	50
2.12 จำนวนบุตรที่คลอดรอดชีวิต.....	52
2.13 ระยะเวลาการย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในตำบลหนองคุง.....	53
2.14 แสดงลักษณะทั่วไปของบุตรที่เกี่ยวข้องกับเพศ.....	54
2.15 การกระจายอายุของบุตร.....	55
2.16 แสดงสถานภาพสมรสของบุตร.....	58
2.17 แสดงการกระจายสัดส่วนของบุตรที่จบการศึกษาแล้ว:บุตรที่ กำลังศึกษา:บุตรที่ไม่เคยได้รับการศึกษา.....	60
2.18 แสดงระดับการศึกษาของบุตรที่จบการศึกษาแล้ว.....	62
2.19 แสดงลักษณะอาชีพของบุตรที่จบการศึกษาแล้ว.....	64
3.1 แสดงลักษณะอาชีพหลักของครัวเรือน.....	72
3.2 แสดงลักษณะอาชีพรองของครัวเรือน.....	74
3.3 แสดงจำนวนครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตนเอง.....	76
3.4 จำนวนที่ดินจำแนกตามหลักฐานการถือครองที่ดินประเภทต่างๆ.	77
3.5 แสดงการใช้ประโยชน์ในที่ดิน.....	78

ตาราง	หน้า
3.6 การกระจายรายได้ของประชาชนในตำบลหนองคุง.....	80
3.7 แสดงการกระจายรายได้ของแต่ละกลุ่มรายได้.....	82
3.8 แสดงจำนวนครัวเรือนที่มีเงินออมและลักษณะของเงินออม....	86
3.9 แสดงจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สินและแหล่งเงินกู้.....	87
3.10 แสดงจำนวนครัวเรือนที่นำเงินกู้ไปใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ...	88
4.1 พฤติกรรมการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง.....	92
4.2 ระดับของการเลือกตั้ง.....	93
4.3 ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสภาตำบล.....	94
4.4 ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับคณะกรรมการหมู่บ้าน.....	95
4.5 ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ของสภาตำบล.....	96
4.6 ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่คณะกรรมการหมู่บ้าน.....	97
4.7 การแก้ไขปัญหาภายในตำบลและหมู่บ้าน.....	98
5.1 ชนชั้นนำจากการระบุชื่อเสียงของประชาชนตำบลหนองคุง....	102
5.2 ฐานะตำแหน่งของบุคคลชั้นนำ.....	104

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
แผนที่ตำบลพนาสูง.....	5
แผนที่สังเขปชุมชนทะเลน้อยแสดงลักษณะพื้นที่.....	16
แม่น้ำปากประ เขตแดนตำบลพนาสูงกับตำบลลำปำอำเภอเมืองพัทลุง	17
แม่น้ำปากประช่วงบรรจบกันทะเลสาบสงขลา.....	17
สะพานคอนกรีตข้ามแม่น้ำปากประ เชื่อมตำบลพนาสูงกับตำบลลำปำ	
ในเขตหมู่ที่ 4 ตำบลพนาสูงใกล้ทะเลสาบสงขลา.....	21
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย.....	22
นกน้ำที่เห็นอยู่ทั่วไปในทะเลน้อย.....	23
คันกระชูดต้องฝังแควให้ เหนือน้ำก่อนนำไปทำผลิตภัณฑ์.....	26
อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระชูดอุตสาหกรรมในครัวเรือน.....	27
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำจืดขนาดเล็กเพื่อสาธารณสุขประโยชน์ของกรม	
พัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หมู่ที่ 4 ตำบลพนาสูง..	30
พระหมกศิลาขาววัดประดู่หอม.....	33
ระเบียงครอบพระอุโบสถหลังเก่าวัดประดู่หอมหมู่ที่ 5 ตำบล	
ทะเลน้อย.....	34
อายุของคูสมรต.....	47
แสดงการกระจายรายได้เป็นตัวเงินของครอบครัว LORENZ CURVE	84
ที่ทำการสภาตำบลพนาสูง.....	94

บทนำ

เมื่อเอ่ยชื่อ "ทะเลน้อย" คนส่วนใหญ่ก็จะคิดถึง "อุทยานนกน้ำทะเลน้อย" ในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ซึ่งได้รับการประกาศจากทางราชการให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2518 ซึ่งก็น่าจะเป็นเช่นนั้น เพราะทะเลน้อยเป็นทะเลสาบน้ำจืดที่มีพื้นที่ประมาณ 17,500 ไร่ และอุดมไปด้วยพันธุ์สัตว์น้ำนานาชนิด โดยเฉพาะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกน้ำกว่า 150 ชนิด จำนวนนับแสนตัว นักนิยมธรรมชาติทั้งหลายนิยมไปชมนกกันมากโดยเฉพาะในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนเมษายน แต่ความจริงแล้วทะเลน้อย ยังเป็นค่าที่มีเนื้อหาที่อธิบายได้อีกมาก โดยเฉพาะในเรื่องของประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนวิวัฒนาการของชุมชน การต่อสู้กับสภาพธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดของประชาชนในพื้นที่ที่เรียกว่า "ชุมชนทะเลน้อย" ซึ่งมีอาณาบริเวณโอบล้อมรอบทะเลน้อยเมื่อชุมชนขยายเติบโตกว้างขวางขึ้นมีประชากรเพิ่มขึ้น อาณาบริเวณดังกล่าวจึงถูกแบ่งออกเป็นสองตำบล คือ ตำบลทะเลน้อย และตำบลนางคอง โดยเฉพาะตำบลนางคองในปัจจุบัน เป็นที่รู้จักกันมากขึ้นเพราะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาครัตน์ กำลังดำเนินโครงการพัฒนามหาวิทยาลัย ในเขตพื้นที่จังหวัดพัทลุงขึ้นในเขตตำบลนางคอง ซึ่งจะเป็นการเปิดทะเลน้อยให้เป็นที่รู้จักของสังคมภายนอกมากขึ้นทั้งในด้านวิชาการ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติและและการท่องเที่ยวอันจะมีผลอย่างสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าของชุมชนทะเลน้อยแบบเดิม มาเป็นชุมชนที่เจริญก้าวหน้าและพัฒนาไม่หยุดยั้งต่อไปในอนาคต รายงานการวิจัยนี้จึงจะเน้นพื้นที่ตำบลนางคองซึ่งตั้งติดต่อกับอำเภอทะเลน้อยที่ยื่นลงมาทางใต้เป็นหลัก

แรงจูงใจให้มีรายงานการวิจัยนี้ขึ้น นอกจากโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาครัตน์ ในพื้นที่จังหวัดพัทลุงแล้ว ก็ยังมีแรงจูงใจมาจากความต้องการที่จะรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งอดีตและปัจจุบันของชุมชนแถบอำเภอทะเลน้อยไว้ให้เป็นหลักฐานตามวิธีการศึกษาที่มีระบบ ระเบียบ เพื่อการอ้างอิงต่อไปภายหน้า เพราะยังไม่มีใครได้ทำการศึกษามาก่อน จะมีก็เฉพาะแนวทางพัฒนา

การเกษตรของตำบลทะเลน้อย¹ และแนวทางการพัฒนาการเกษตรของตำบล
พนาสูง² ซึ่งจัดทำโดยสมชาติ นาควิโรจน์ เจ้าพนักงานการเกษตร 4 สำนัก
งานเกษตรจังหวัดพัทลุง ซึ่งเอกสารทั้งสองชิ้นนี้แม้จะเน้นแนวทางการพัฒนาด้าน
การเกษตรเป็นหลักก็ทำให้คณะผู้วิจัย ได้ทราบถึงลักษณะโครงสร้างของชุมชนใน
ตำบลทะเลน้อย และตำบลพนาสูงได้เป็นอย่างดี นอกจากเอกสารทั้งสองฉบับที่
กล่าวมาก็ยังมีบทความชื่อ ภูมิปัญญาเรา "ทะเลน้อย"³ ของเกศราวัฒน์
เพชรรักษ์ ในสารสนทนุนทอง ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
ควนขนุน จังหวัดพัทลุง ก็ทำให้คณะผู้วิจัยได้ทราบประวัติความเป็นมาของชุมชน
รอบอ่าวทะเลน้อย เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อเพิ่มเติมต่อไปได้ และหนังสือ
งานปีใหม่จังหวัดพัทลุง พ.ศ.2479⁴ ก็ได้เสนอข้อมูลด้านต่างๆ เกี่ยวกับอำเภอควน
ขนุนรวมทั้งชุมชนอ่าวทะเลน้อยไว้ด้วย

รายงานการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีถึงข้อมูลพื้นฐาน ของตำบล
พนาสูง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาความรู้เกี่ยวกับ
ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประชาชนในตำบลพนาสูง ซึ่งจะ
ช่วยให้เห็นและเข้าใจลักษณะทั่วไปของประชากร รวมทั้งความเป็นมาของชุมชน
ได้⁵ นอกจากนั้นการศึกษาโครงสร้างอำนาจของชุมชน จะช่วยให้เข้าใจลักษณะ
และการจัดระเบียบความสัมพันธ์เชิงอำนาจของคนในชุมชน ว่าใครเป็นผู้ปกครอง

¹ สมชาติ นาควิโรจน์. ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุนจังหวัดพัทลุง.

² แหล่งเดิม.

³ เกศราวัฒน์ เพชรรักษ์. "ภูมิปัญญาเราทะเลน้อย," ใน นุนทอง.
มีนาคม 2538.

⁴ คณะกรรมการทำหนังสือระลึก. งานปีใหม่จังหวัดพัทลุง พ.ศ.2479.
2478.

⁵ ภาณุ ธรรมสุวรรณ และทวีศักดิ์ ส้อมลิ้ม. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานทาง
สังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประชาชนในตำบลเกาะยอ และผลกระทบจาก
สะพานติณสูลานนท์. 2530.

ชุมชนนั้น ๆ และบอกให้รู้อำนาจในการตัดสินใจของชุมชนดังกล่าวด้วย¹ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำโครงการพัฒนาเข้าไปสู่ชุมชนนั้น หากนักพัฒนาหรือผู้นำการพัฒนาเข้าใจลักษณะชุมชนและโครงสร้างของชนชั้นภายในชุมชน รู้ถึงความคิดเห็นของผู้นำและคนในชุมชนว่า เชื่ออำนาจต่อโครงการที่นำไปให้หรือไม่ การดำเนินการก็จะไม่มีปัญหาและอุปสรรค หรือถ้ามีก็สามารถเห็นช่องทางแก้ไขได้ และดังเป็นที่ทราบกันว่ามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ กำลังดำเนินโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ในตำบลทวนางคอง อำเภอควนขนุน คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในเรื่องนี้โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทราบความเป็นมาของชุมชน ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประชาชน และโครงสร้างอำนาจชุมชน ตำบลทวนางคอง อันจะเป็นพื้นฐานเพื่อประกอบการพิจารณาของมหาวิทยาลัยในการศึกษาต่อเนื่องในด้านอื่น ๆ ในโอกาสต่อไป

วิธีการวิจัยนอกจากการสำรวจเอกสารดังกล่าวแล้ว งานสนามก็ได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการออกแบบสอบถามสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัว จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,716 ครัวเรือนใน 11 หมู่บ้าน โดยสุ่มเอาตัวอย่างจำนวน 160 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 9.4 โดยตัวอย่างครัวเรือนแต่ละหมู่บ้านคิดสัดส่วนจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งตัวอย่างจะกระจายเป็นส่วนจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของแต่ละหมู่บ้าน การเก็บข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ได้ใช้เวลาระหว่างเดือน เมษายน ถึงเดือน กันยายน 2538 คำถามในแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 6 ตอน ตอนที่หนึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพ ในครอบครัว การศึกษา การฝึกอบรม ศาสนา และอาชีพ ตอนที่สอง เป็นคำถามเกี่ยวกับประชากรและลักษณะทางสังคม ตอนที่สามเป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะการดำรงชีวิตประจำวันและวัฒนธรรม ตอนที่สี่เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจ เช่น แหล่งที่มาของรายได้ การถือครองที่ดิน เงินออม หนี้สิน เป็นต้น ตอนที่ห้าเป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และความรับรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์การปกครองท้องถิ่นและตอนที่หกเป็นคำถามเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจชุมชนของตำบลทวนางคอง และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง

¹ ระดม วงษ์น้อย. แนวความคิด เรื่องชนชั้นนำและการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน. 2527.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา ในพื้นที่ตำบลพนาสูงนอกจากการออกแบบ สอนตามดังกล่าวในการวิจัย ยังได้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาหา ความรู้เกี่ยวกับกำเนิดชุมชน และใช้วิธีการสังเกตอย่างต่อเนื่องในการศึกษาการ เปลี่ยนแปลงชุมชนด้วย การเสนอรายงานใช้การพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) และใช้สถิติร้อยละ

ในการเสนอรายงานการศึกษานี้ได้แบ่งออกเป็น 6 บท บทที่หนึ่งจะ กล่าวถึงกำเนิดชุมชน และสภาพทั่วไปของตำบลพนาสูง บทที่สองเป็นการเสนอ ลักษณะทางสังคม และลักษณะทั่วไปของประชากร บทที่สามลักษณะทาง เศรษฐกิจ ของประชาชนในตำบลพนาสูง บทที่สี่ลักษณะทางการเมืองของประชาชนในตำบล พนาสูง บทที่ห้าโครงสร้างอำนาจชุมชน และความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการ จัดตั้งมหาวิทยาลัยในเขตตำบลพนาสูง บทที่หกเป็นบทสรุปและข้อคิดเห็น

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อใช้ เปรียบเทียบกับการศึกษา ในอนาคต เมื่อการจัดตั้งมหาวิทยาลัยได้ดำเนินไปในขั้นคองต่อ ๆ ไป คณะผู้วิจัย หวังว่าข้อมูลที่ปรากฏ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาในแนวลึกต่อไป และเป็น แนวทางในการปรับทิศทางการพัฒนา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา ในพื้นที่จังหวัดพทลงต่อไป

กำเนิดชุมชนและสถาบัน

ตำบลพนางคงมีประวัติความเป็นมาร่วมกันกับตำบลทะเลน้อย เพราะเดิมสองตำบลนี้เป็นตำบลเดียวกัน เรียกว่า "บ้านทะเลน้อย" หรือ "ชุมชนทะเลน้อย"¹ ซึ่งจะเห็นว่าหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ของตำบลพนางคงก็ยังมีชื่อหมู่บ้านผูกพันอยู่กับบ้านทะเลน้อย คือ หมู่ที่ 1 ชื่อว่าบ้านทะเลน้อยหัวลานหัวนอน และหมู่ที่ 2 ชื่อว่าบ้านทะเลน้อยหัวลาน และหมู่บ้านทั้งสองนี้ก็ตั้งติดอยู่กับฝั่งทะเลน้อย เช่นเดียวกับตำบลทะเลน้อย เพราะฉะนั้นการศึกษาเรื่องกำเนิดชุมชนและประวัติความเป็นมาของตำบลพนางคง จึงต้องศึกษาร่วมกับตำบลทะเลน้อย ซึ่งต่อไปนี้จะใช้คำว่า "ชุมชนทะเลน้อย" เป็นชื่อรวมของทั้งสองตำบล

ประวัติความเป็นมาของชุมชนทะเลน้อย พอจะแยกกล่าวได้เป็นสองช่วง คือ ช่วงแรกระยะตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาถึงตอนกลางๆ ของสมัยอยุธยาและช่วงหลังตั้งแต่ตอนกลาง ๆ ของสมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน โดยอายุของวัดทะเลน้อยและวัดท่าประตูทอง ซึ่งเป็นวัดที่เก่าแก่ที่สุดของตำบลทะเลน้อย และตำบลพนางคง

---

¹ เกศราวัฒน์ เพชรรักษ์. "ภูมิโศปบ้านเราทะเลน้อย," ใน हनทอง. มีนาคม 2538. หน้า 7.

เป็นหลัก คือ วัดทะเลน้อยนั้นได้สร้างขึ้นมาตั้งแต่ พ.ศ.2154¹ และวัดท่าพระคู่
ทอง* สร้างมาตั้งแต่ พ.ศ.2118²

เรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนทะเลน้อยในช่วงแรกนั้น ส่วนใหญ่ก็ได้มาจากคำ
บอกเล่านิทานพื้นบ้าน ซึ่ง เกศราวัฒน์ เพชรวิเศษ ได้สรุปในสารานุกรมทองไ้วว่า
".....ทะเลน้อยเกิดจากปลัดควายของนายแรง ซึ่งเป็นเศรษฐีชาวบ้านชุมพล
อำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา ซึ่งเลี้ยงควายไ้วจำนวนมาก นายแรงได้ใช้
ข้าทาสบริวารให้ด้อนควายไปเลี้ยงในบริเวณนั้น ในฤดูแล้งควายได้ลงนอนปลักเพื่อ
คลายร้อนเนื่องจากควายมีจำนวนมาก ปลัดควายจึงเกิดขึ้นจำนวนมากเป็นบริเวณ
กว้าง คนเลี้ยงควายของนายแรงได้รายงานแก่นายแรงว่า ควายลงนอนปลัก
ทุกวัน จนบริเวณนั้นกลายเป็น "ทะเลน้อย"³ ไปแล้ว จึงทำให้ชาวบ้านเรียก
บริเวณนั้นว่า "ทะเลน้อย" ในเวลาต่อมาจนกลายเป็นชื่อของชุมชนทะเลน้อย

¹ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระครูประจักษ์วิหารคุณ. (เศียร
อธิปัตย์) ๗ ๗๗ ปณสถวนวัดวิหารสูง.

² บันทึกความจำของเจ้าอาวาสวัดทะเลน้อย ได้ข้อมูลวันที่ 8 กันยายน
2538.

³ เกศราวัฒน์ เพชรวิเศษ. "ภูมิไ้วบ้านเราทะเลน้อย," ใน นันทอง.
มีนาคม 2538. หน้า 6.

* จากวารสารสัมภาษณ์ นายลอย บิดเมือง อายุ 75 ปี อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4
ตำบลพนาสูง เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2538 กล่าว่ว่าวัดนี้เดิมชื่อ "วัดชายคลอง"
เพราะตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำปากพระ ต่อมาเรียกว่า "วัดหัวประตู" และ "วัดท่าประตู
ทอง" ตามลำดับ เพราะมีคันประตูขนาดใหญ่อยู่ริมน้ำ เป็นวัดเก่าแก่มีมาก่อนท่าน
เกิด ที่หน้าวัดเป็นท่าจอดเรือ สามีภามีทางให้เรือเข้าจอดเพื่อขนถ่ายสินค้าหรือ
ซ่อมเรือ มีสระน้ำเก่าแก่ ในสระเคยมีผู้พายด้วยขามและเครื่องใช้เก่าแก่จำนวน
มาก แต่ในสมัยหลังได้ว่างไร้ไป ของมีค่าต่างๆ ถูกชาวบ้านนำไปเป็นเจ้าของ
เสียเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันจึงเป็นเพียงสำนักสงฆ์มีพระประจำอยู่เพียงรูปเดียวและ
ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 5 ของตำบลพนาสูง.

เกศรารัตน์ เพชรรัถย์ ยังกล่าวต่อไปว่า ชุมชนทะเลน้อยได้เริ่มเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกตั้งแต่สมัยสุโขทัย คือ ชุมชนบ้านกลาง และชุมชนบ้านกล้วย ซึ่งเกิดขึ้นหลัง พ.ศ.1823 เป็นต้นมา และกษัตริย์สุโขทัยได้รับสั่งให้เกณฑ์ทหารจากหัวเมืองต่าง ๆ มาตัดคันตะเคียนในบริเวณทะเลน้อยไปต่อเรือเมื่อคราวยกทัพไปตีชวา¹ ซึ่งความตอนนี้อยู่สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ นายผ่อง เชนครินทร์ และคณะ² ที่ว่า "เดิมทะเลน้อยขึ้นอุดมไปด้วยต้นตะเคียน ต่อมาพระยากรุงสุโขทัย ซึ่งตั้งอยู่ที่บางแก้ว ได้ให้คนมาตัดไม้ตะเคียนไปต่อเรือที่บางแก้ว" และการต่อเรือครั้งนั้นคงต่อเรือเป็นจำนวนมาก เพราะได้ทำให้ต้นตะเคียนถูกตัดโค่นไปจำนวนมากจนก่อให้เกิดความแห้งแล้งขึ้นสามปีติดต่อกัน จากคำให้สัมภาษณ์ของนายเกลื่อม ทองนวล³ บอกว่า "ปู่ของนายเกลื่อม ทองนวล ได้เล่าเรื่องในอดีตให้ฟังว่า เดิมบรรพบุรุษตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านกลาง เมื่อเกิดแห้งแล้งก็ต้องย้ายบ้านเรือนออกจากบ้านกลางไปตั้งบ้านเรือนใหม่ที่บ้านกล้วย" แต่ความแห้งแล้งยังคงดำเนินติดต่อกันมาอีกหลายปี จนเกิดไฟไหม้ป่าเป็นบริเวณกว้าง ประชาชนบ้านกลางและบ้านกล้วยจึงได้อพยพไปอยู่ใต้เขตนครศรีธรรมราช ต่อมาบริเวณดังกล่าวได้กลายเป็นแอ่งน้ำ ถูกคลื่นซัดเซาะและฝูงช้างป่าเหยียบย่ำ จนกลายเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่⁴ คือ "ทะเลน้อย" ในปัจจุบัน และช้างปายังคงอาศัยในบริเวณใกล้ทะเลน้อยต่อมาอีกนานปี นายลอย บิดเมือง⁵ ให้สัมภาษณ์ว่า "เมื่อประมาณห้าสิบปีที่

¹ เกศรารัตน์ เพชรรัถย์. "ภูมิใจบ้านเราทะเลน้อย," ใน ขุนทอง. มีนาคม 2538. หน้า 6.

² นายผ่อง เชนครินทร์ อายุ 81 ปี ชาวตำบลทะเลน้อยหมู่ที่ 2 (และคณะ) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2538.

³ นายเกลื่อม ทองนวล อายุ 68 ปี ชาวตำบลหนองสูง หมู่ที่ 2 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2538.

⁴ เกศรารัตน์ เพชรรัถย์. "ภูมิใจบ้านเราทะเลน้อย," ใน ขุนทอง. มีนาคม 2538. หน้า 6.

⁵ นายลอย บิดเมือง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2538.

แล้วมีนายทุนจากจังหวัดชุมพรและจังหวัดสุราษฎร์ธานี จ้างคนมาจับช้างไปใช้งานจำนวนมาก จนทำให้ช้างหนีไปอยู่เสียที่อื่น บริเวณที่มีช้างชุกชุมคือ บริเวณหมู่ที่ 5 ตำบลหนองสูง ซึ่งมีชื่อว่า "บ้านท่าช้าง"

ฝูงควายไถล้หะ เล่น้อยที่ยังมีให้เห็นในปัจจุบัน

ประเด็นสำคัญที่น่าสนใจวิเคราะห์ในตอนนี้ก็คือ เกี่ยวกับระยะเวลาของการตั้งชุมชนทะเลน้อยที่บ้านกลางและบ้านกล้วยว่าอยู่ในสมัยสุโขทัยจริงหรือไม่ เพราะจากบทความของ เกศราวัฒน์ เพชรรัตน์ บอกว่า "พระเจ้ากรุงสุโขทัยมีพระกระแสน้ำสั่ง ให้เกณฑ์ทหารจากหัวเมืองต่าง ๆ มาตัดคันตะเคียนในบริเวณทะเลน้อย..." และจากคำให้สัมภาษณ์ของนายผ่อง เฉลนครินทร์ และคณะว่า "พระเจ้ากรุงสุโขทัย ซึ่งตั้งอยู่ที่บางแก้ว ได้ให้คนมาตัดไม้ตะเคียนไปต่อเรือที่บางแก้ว" ข้อที่น่าพิจารณาก็คือว่า บางแก้วซึ่งปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพัทลุงนั้นมีความสัมพันธ์กับกรุงสุโขทัยอย่างไรหรือไม่ จากหนังสืองานปีใหม่จังหวัดพัทลุง พ.ศ. 2479 ได้มีข้อวิจารณ์เกี่ยวกับการตั้งเมืองพัทลุงในสมัยเริ่มแรกว่า เมือง

พัทลุงเดิมอยู่ที่บางแก้ว เมื่ออาณาจักรศรีวิชัย* เลื่อมอำนาจลง อำนาจของกรุงสุโขทัยก็ค่อยแผ่ลงมาทางใต้ โดยเฉพาะในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช (พ.ศ.1822 - พ.ศ.1842) พ.ศ.1823 หัวเมืองทั้งหลายที่เคยอยู่ใต้อำนาจอาณาจักรศรีวิชัยก็ตกอยู่ใต้อำนาจกรุงสุโขทัย รวมทั้งบางแก้วด้วย¹ จึงเป็นไปได้ที่วาทษัตริย์สุโขทัยมีพระกระแสนรับสั่งให้ทหารจากหัวเมืองต่างๆ มาตัดต้นตะเคียนที่ทะเลน้อย โดยผ่านทางพระเจ้ากรุงสุโขทัยซึ่งตั้งอยู่ที่บางแก้ว เมื่อได้แล้วก็นำไปจัดการต่อเรือที่บางแก้ว และเรื่องการตัดไม้ตะเคียนที่ทะเลน้อยนี้ก็ได้รับคำยืนยันจากผู้อาวุโสในชุมชนทะเลน้อย จากคำให้สัมภาษณ์ของ นายเคล้า จิตประพันธ์ บอกว่าตอนต้นตะเคียนในทะเลน้อยยังคงมีอยู่ทั่วไป นอกจากนั้นยังพบด้วยขาม สมอ เรือ และไซเรือด้วย² ซึ่งเป็นข้อสนับสนุนกรณีที่มีการตัดต้นตะเคียน และเมื่อต้นตะเคียนถูกตัดโค่นไปเกือบหมดแล้ว ต้นไม้ที่ขึ้นมาใหม่ภายหลังกลายเป็นต้นเสม็ดหรือป่าเสม็ดดังที่เห็นในปัจจุบัน

ในตอนนี่จึงสรุปได้ว่าชุมชนทะเลน้อยช่วงแรก ตามคำบอกเล่า นิทานพื้นบ้าน หรือตำนานนั้นได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และมาสลายตัวไปหลังจากมีการตัดโค่นต้นตะเคียนจนเป็นเหตุให้เกิดความแห้งแล้ง และไฟป่าเผาผลาญจนประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านกลางและบ้านกล้วย ซึ่งเป็นชุมชนแรกของชุมชนทะเลน้อยต้องอพยพไปอยู่ในเขตนครศรีธรรมราช จนเวลาผ่านไปประมาณ 100 ปี ทะเลน้อยมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง ประชาชนรุ่นหลาน หลาน ของประชาชนที่อพยพไปตั้งหลักแหล่งในเขตนครศรีธรรมราชจึงอพยพกลับมาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ทะเลน้อยตามเดิม จนกลายเป็นชุมชนทะเลน้อยที่สืบเนื่องมาจนปัจจุบัน

¹ ขุนวิจารณ์จรรยา. "ประวัติศาสตร์ย่อของเมืองพัทลุง," ใน ปีใหม่จังหวัดพัทลุง พ.ศ.2479. 2478. หน้า 124-127.

² นายเคล้า จิตประพันธ์ อายุ 69 ปี ชาวตำบลพนางตุง หมู่ที่ 1 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2538.

* อาณาจักรศรีวิชัยมีศูนย์กลางอยู่ที่เกาะสุมาตราและขยายอำนาจขึ้นมาครอบคลุมดินแดนภาคใต้ของประเทศไทยขึ้นไปถึงอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอำนาจอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-16.

เรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนทะเลน้อยช่วงหลัง คือ ช่วงประมาณกลางๆ สมัยอยุธยาเป็นต้นมา สันนิษฐานว่าน่าจะมีจุดก่อกำเนิดอยู่สองจุด คือ บริเวณวัดทะเลน้อย ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 ตำบลทะเลน้อย และบริเวณสำนักสงฆ์ท่าประคู้ทอง (วัดชายคลองหรือวัดหัวประตูในอดีต) ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 ตำบลนางตุง เหตุผลสำคัญที่ทำให้ประชาชนมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณทั้งสองนี้ก็เนื่องมาจากความอุดมสมบูรณ์นั่นเอง บริเวณวัดทะเลน้อยเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนาและทะเลน้อยก็อุดมไปด้วยปลานานาชนิด เช่น ปลาแคด ปลาหมกร ปลาโสด ปลาบู่ และปลาเนื้ออ่อน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกุ้งชุกชุมอีกด้วย อาชีพหลักของประชาชนในระยะแรกๆ จึงเป็นการทำนาและการประมง ซึ่งช่วยให้เศรษฐกิจดีขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชากรก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนสามารถสร้างวัดทะเลน้อยขึ้นเป็นสถาบันทางจิตใจของชุมชนได้ในเวลาไม่นานนัก ส่วนสำนักสงฆ์ท่าประคู้ทองซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำปากประซึ่งไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลา (ในเขตจังหวัดพัทลุง) ก็คงอุดมไปด้วยปลาและสัตว์น้ำนานาชนิดเช่นเดียวกัน และยังสามารถออกสู่ทะเลน้อยได้โดยผ่านทางคลองยวน ทางภาคพื้นดินนั้นสภาพภูมิประเทศก็มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มทางบริเวณปากแม่น้ำปากประ และค้อยๆ เป็นสันเนินไปทางทิศเหนือขนานไปกับแม่น้ำปากประ และลาดต่ำไปทั้งทางด้านตะวันตก (ทางแม่น้ำปากประ) และทางตะวันออก (ทางทะเลน้อย) ลักษณะภูมิประเทศแบบนี้จึงเหมาะทั้งการทำนา ทำสวนและเลี้ยงสัตว์ การประกอบอาชีพของประชาชนบริเวณสำนักสงฆ์ท่าประคู้ทองจึงค่อนข้างจะหลากหลาย จนทำให้เศรษฐกิจไม่แพ้บริเวณทะเลน้อย จึงสามารถสร้างวัดประจำชุมชนได้ในเวลาอันสมควร ศูนย์กลางทางจิตใจของประชาชนในชุมชนทะเลน้อยในระยะแรกจึงเป็นสำนักสงฆ์ท่าประคู้ทอง (วัดชายคลองหรือวัดหัวประตูในอดีต) และวัดทะเลน้อย

เมื่อเวลาผ่านไปชุมชนทะเลน้อยบริเวณวัดทะเลน้อยก็ค่อย ๆ ขยายตัวเติบโตขึ้นเป็นลำดับ ลักษณะการขยายตัวของชุมชนส่วนใหญ่จะขยายตัวไปทางทิศตะวันตก ซึ่งลักษณะภูมิประเทศค้อย ๆ ยกกระดับสูงขึ้นจนเป็นพื้นที่ราบสูงในหมู่ที่ 5

๑ จากคำให้สัมภาษณ์ของนายผ่อง เชนครินทร์ และคณะ เมื่อวันที่

5 เมษายน 2538.

และหมู่ที่ 6 เมื่อชุมชนเติบโตขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้นก็ได้สร้างวัดเพิ่มขึ้นอีกวัดหนึ่ง คือ วัดประคู้หอม ในพ.ศ.2256¹ ซึ่งเป็นวัดที่สร้างในช่วงปลาย ๗ สมัยอยุธยา หลังจากสร้างวัดทะเลน้อยประมาณ 102 ปี ซึ่งห่างกันไม่ถึงสองชั่วอายุคน วัดประคู้หอม (สุขประชาสรรค์) ปัจจุบันตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 ของตำบลทะเลน้อยเป็นวัดที่มีความเป็นมาที่น่าสนใจวัดหนึ่งของจังหวัดพัทลุง ส่วนชุมชนบริเวณสำนักสงฆ์ท่าประคู้ทอง (วัดชายคลอง หรือ วัดหัวประคู้ในอดีต) นั้น น่าจะมีปัญหาเรื่องภัยธรรมชาติโดยเฉพาะอุทกภัย เพราะบริเวณปากแม่น้ำปากประเป็นที่ลุ่มต่ำมาก ซึ่งเป็นเหตุให้ชุมชนต้องขยายตัวไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นที่ราบสูงเหมาะแก่การทำสวนผลไม้และสวนยางพารา ส่วนที่ราบต่ำทางตะวันตก และตะวันออกก็ยังคงทำนาและเลี้ยงสัตว์จำพวกวัวควาย แต่ปัญหาอุทกภัยคงเป็นปัญหาที่หนักหน่วงที่ชุมชนใกล้ปากแม่น้ำปากประ ต้องประสบอยู่เป็นประจำอาจจะทุกปีแม้ในปัจจุบัน จากคำให้สัมภาษณ์นายลอย บิดเมือง อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ตำบลพนางคุง ได้ความว่าในชีวิตของนายลอยต้องประสบกับปัญหาน้ำท่วมมาตลอด บ่อปลาต้องยกขอบให้สูงขึ้นประมาณหนึ่ง เมตรเพื่อหนีน้ำท่วม และน้ำจะท่วมสูงอยู่เกือบทุกปีเพราะเป็นทางผ่านของน้ำลงสู่ทะเลสาบสงขลา² และจากการสังเกตของคณะผู้วิจัยเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2538 เห็นว่าถนนที่ต้องตัดผ่านจากหมู่ที่ 1 ไปยังหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 4 ตำบลพนางคุง ซึ่งสูงประมาณหนึ่ง เมตรเศษ ช่วงในเขตหมู่ที่ 4 ซึ่งอยู่ริมแม่น้ำปากประยังมีร่องรอยน้ำท่วม วัว ควาย ต้องขึ้นมาใช้ถนนเป็นที่อาศัย จนถนนบางช่วงพังหลายผ่านไปได้ลำบากมาก หลักฐานอีกประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนบริเวณดังกล่าวต้องเผชิญกับปัญหาน้ำท่วมอยู่เป็นประจำก็คือ บ้านเรือนของประชาชนจะสร้างเป็นบ้านชั้นเดียวใต้ถุนสูงเกือบทั้งหมด เพื่อหนีน้ำปัญหาน้ำท่วมหรืออุทกภัยจึงน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนทะเลน้อยบริเวณสำนักสงฆ์ท่าประคู้ทอง (วัดชายคลองหรือวัดหัวประคู้ในอดีต) ค่อยๆ ว่างโรยลงในระยะหลัง จนเป็นผลให้วัดชายคลองหรือวัดหัวประคู้ในอดีตทยอยร้างโรยลงด้วย จนเหลือเป็น

¹ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระครูประจักษ์วิหารคุณ. (เศียรอธิปัตย์) ๗ ฌาปนสถานวัดวิหารสูง.

² สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2538.

วิธีหนึ่งที่น่านิยมกันมาก คือ การเรียนเวทย์มนต์ทางด้านอยู่ยงคงกระพัน และสำนักเวทย์มนต์อยู่ยงคงกระพันที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้นก็คือ วัดเขาอ้อ ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ในตำบลมะกอกเหนือทางตะวันตกของตำบลพนางสูงนั้นเองและต่อมาท่านชวีรมา จากวัดเขาอ้อได้มาอยู่ที่วัดทะเลน้อยและได้สร้างโบสถ์ของวัดทะเลน้อยขึ้น ซึ่งมีอายุมานับได้ประมาณ 200 ปี ถึงปัจจุบัน¹ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวิชาไสยศาสตร์ อยู่ยงคงกระพันได้แพร่เข้ามาถึงชุมชนทะเลน้อยในครั้งนี้ และปัญหาเกี่ยวกับการปราบปรามโจรผู้ร้ายนี้เอง ที่ทำให้ทางราชการได้แยกชุมชนทะเลน้อยออกจาก นครศรีธรรมราชมาขึ้นกับจังหวัดพัทลุงในคราวปฏิรูปการปกครอง พ.ศ.2439² เพื่อให้การปราบปรามโจรผู้ร้ายทำได้สะดวกขึ้น

ความเป็นมาของชุมชนทะเลน้อย (ตำบลทะเลน้อยและตำบลพนางสูง) หลังสมัยปฏิรูปการปกครอง พ.ศ.2439 แล้ว จะมาเกี่ยวพันอยู่กับความเป็นมาของ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง อำเภอควนขนุนนั้นเดิมชื่อว่า "อำเภออุตร" เพราะอยู่ทางส่วนเหนือของจังหวัดพัทลุง ที่ว่าการอำเภอก็ตั้งอยู่บนควนขนุนในปัจจุบัน ต่อมาที่ว่าการอำเภอได้ย้ายไปตั้งที่บ้านมะกอกใต้ใกล้ฝั่งแม่น้ำปากประ จึงเรียกว่า "อำเภอปากประ" แต่ต่อมาในเดือนเมษายน ร.ศ.126 (พ.ศ. 2450) ก็ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งที่บ้านทะเลน้อย จึงเปลี่ยนชื่อเป็น "อำเภอทะเลน้อย" จนถึง ร.ศ.129 (พ.ศ.2453) ก็ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอขึ้นไปตั้งบนควนพนางสูง จึงเปลี่ยนชื่อเป็น "อำเภอพนางสูง" ต่อมาทางราชการเห็นว่า การที่ที่ว่าการอำเภอ ตั้งอยู่ที่ตำบลพนางสูงนั้นไม่เหมาะเพราะไม่เป็นย่านกลางของอำเภอ การปราบปรามโจรผู้ร้ายทำได้ลำบาก³ ในสมัยรัชกาลที่ 6 ทางราชการจึงได้ส่งพระยาวิชัยประชานาถมาปราบปรามโจรผู้ร้าย พระยาวิชัยประชานาถได้มาตั้งค่ายที่วัดสุวรรณวิชัย (วัดท่านทอง: อยู่ทางเหนือของที่ว่าการอำเภอควนขนุนปัจจุบัน) เพื่อความสะดวกในการปราบปรามและติดต่อบริการประชาชน จึงได้ย้าย

¹ ผ่อง เชนครินทร์ และคณะ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2538.

² เกศราภรณ์ เพชรรักษ์. ประวัติบ้านทะเลน้อย. แผ่นปลิว.

³ ไทย ฮัณฑ์. "ภูมิศาสตร์อำเภอควนขนุน," ใน งานปีใหม่จังหวัดพัทลุง พ.ศ.2479. 2478. หน้า 182.

ที่ว่าการอำเภอกว้างขวางไปตั้งแต่ความขนุนตามเดิม เมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ.2467 และเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอกว้างขวางมาจนปัจจุบัน¹

สภาพทางภูมิศาสตร์และการคมนาคม

ชุมชนทะเลน้อย (ตำบลทะเลน้อยและตำบลพางคอง) มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 180,000 ไร่เศษ ตั้งอยู่ทางตะวันออกของอำเภอกว้างขวางระยะทางห่างจากตัวอำเภอสันประมาณ 12 ถึง 15 กิโลเมตร* สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงทางด้านตะวันตกในเขตพื้นที่หมู่ที่ 5 ของตำบลทะเลน้อย เป็นแนวลงมาทางใต้ในตำบลพางคองในเขตพื้นที่หมู่ที่ 10 หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 11 หมู่ที่ 3 และบางส่วนของหมู่ที่ 7 หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 5 โดยเฉพาะหมู่ที่ 3 ของตำบลพางคองพื้นที่เกือบทั้งหมดเป็นที่ราบสูง จากที่ราบสูงดังกล่าวก็ค่อย ๆ ลาดต่ำไปทางทิศตะวันตกและตะวันออก จนกลายเป็นที่ราบหรือทุ่งนา ทางด้านตะวันออกที่ราบจะค่อย ๆ ลุ่มต่ำลงไปหาทะเลน้อย จนกลายเป็นที่ราบลุ่มรอบ ๆ ทะเลน้อย ซึ่งเป็นทะเลสาบขนาดเล็ก มีพื้นที่ประมาณ 17,500 ไร่ ความลึกโดยเฉลี่ย 1.5 เมตร² ส่วนยาวที่สุดประมาณ 300 เส้น ส่วนกว้างที่สุดประมาณ 175 เส้น³ มีคลองนางเรียงเชื่อมต่อกับทะเลสาบสงขลา ทางด้านตะวันออก ที่ราบลุ่มส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตตำบลทะเลน้อยซึ่งมีคลองมาบพ้อ และคลองตะเคิ่ง ไหลผ่านที่ราบลุ่มลงสู่ทะเลน้อย ส่วนในเขตตำบลพางคองที่ราบลุ่มส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 4 และบางส่วนก็เป็นพื้นที่ป่าเลนซึ่ง

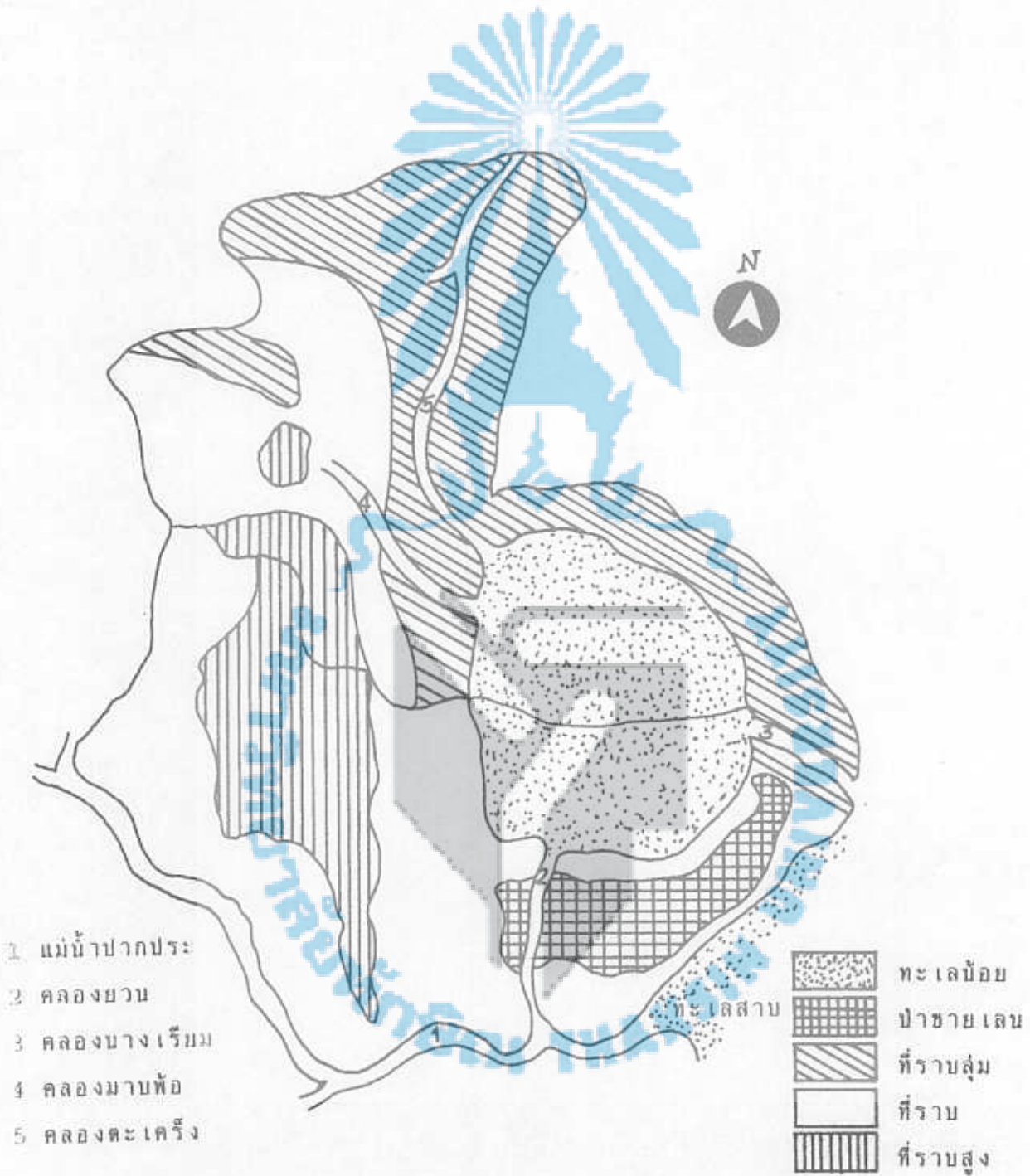
¹ เกศราวิทย์ เพชรรักษ์. ประวัติบ้านทะเลน้อย. แผ่นปลิว.

² นิลดิวิชา เอกภูมิศาสตร์ (การทองเทียว). ประวัติความเป็นมาของจังหวัดพัทลุง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ ภาคเรียนฤดูร้อน 2538.

³ ไทย อัมพรัตน์. "ภูมิศาสตร์อำเภอกว้างขวาง," ใน งานปีใหม่จังหวัดพัทลุง พ.ศ.2479. 2478. หน้า 182.

* ตำบลพางคองประมาณ 12 กิโลเมตร ตำบลทะเลน้อยประมาณ 15 กิโลเมตร

เป็นเขตป่าสงวน มีคลองยวนซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำปากประไหลผ่านไปสู่ทะเลน้อย ส่วนแม่น้ำปากประจะไหลไปทางตะวันออก ออกสู่ทะเลสาบสงขลา ในบริเวณหมู่ที่ 4 (บ้านชายคลอง)

แผนที่สังเขปชุมชนทะเลน้อยแสดงลักษณะพื้นที่

แม่น้ำปากประ เขตแดนตำบลหนองตุง กับตำบลลำปำ อำเภอเมืองพัทลุง

แม่น้ำปากประ ช่วงบรรจบกับทะเลสาบสงขลา

กล่าวได้ว่าทะเลน้อยเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชนทะเลน้อย ทั้งสองตำบล เป็น แหล่งทรัพยากรอันมีค่ามหาศาลที่เป็นต้นทุนสำคัญให้แก่ประชาชนในสองตำบล ใช้ในการก่อสร้างสร้างตัว สร้างชุมชนจนเจริญเติบโตมาได้เป็นเวลาหลายร้อยปี จนปัจจุบัน "...นอกจากมีปลาน้ำจืดชุม มีนกเป็ดน้ำ คางคกชุกชุมเหมาะในการนํัก ยิงนกมาก"¹ และ "...ทะเลน้อยเป็นทะเลสาบน้ำจืดที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์สัตว์น้ำ นานาชนิด โดยเฉพาะ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกน้ำอีกกว่า 150 ชนิด จำนวนนับ แสนตัว..."² และทางราชการได้มองเห็นความสำคัญของทะเลน้อย และความ จำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์พันธุ์ปลาและสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ ในทะเลน้อยไว้ให้เป็น ทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืนต่อไป จึงได้สงวนพื้นที่ในทะเลน้อยครึ่งหนึ่งไว้เป็นที่ เพาะพันธุ์ปลา³ และประกาศให้ทะเลน้อยเป็น เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2518⁴ ส่วนพื้นที่ป่าเลนทางใต้ของทะเลน้อยก็ประกาศเป็น เขตป่าสงวน เพื่ออนุรักษ์พื้นที่บริเวณทะเลน้อยไว้ให้เป็นมรดกทางธรรมชาติอันมีค่าไว้ตลอดไป

อาณาบริเวณรอบนอกทะเลน้อยพื้นที่ส่วนใหญ่จะขยายไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ทิศตะวันตกและทิศใต้ ทิศตะวันตกเฉียงเหนือพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้ง ของตำบลทะเลน้อย ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มประมาณร้อยละ 50 อยู่ในเขตหมู่ที่ 1, 2, 3, 4 และ 7 พื้นที่ราบประมาณร้อยละ 10 อยู่ในหมู่ที่ 2, 5, 6 และ 7 ส่วนพื้นที่ที่ เหลืออีกร้อยละ 40 ก็เป็นพื้นที่ในทะเลน้อย⁵ ส่วนทิศตะวันตกและทิศใต้เป็นที่ตั้ง

¹ ไทย อัครรัตน์. "ภูมิศาสตร์อำเภอควนขนุน," ใน งานปีใหม่จังหวัด พัทลุง พ.ศ.2479. 2478. หน้า 182.

² นิลิตวิชาวเอกภูมิศาสตร์(การทองเที่ยว). ประวัติความเป็นมาของ จังหวัดพัทลุง. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคใต้ ภาคเรียนฤดูร้อน 2538.

³ ไทย อัครรัตน์. "ภูมิศาสตร์อำเภอควนขนุน," ใน งานปีใหม่จังหวัด พัทลุง พ.ศ.2479. 2478. หน้า 182.

⁴ นิลิตวิชาวเอกภูมิศาสตร์(การทองเที่ยว). ประวัติความเป็นมาของ จังหวัดพัทลุง. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ ภาคเรียนฤดูร้อน 2538.

⁵ สมชาติ นาควิโรจน์. ตำบลทะเลน้อยอำเภอควนขนุนจังหวัดพัทลุง. หน้า 4.

ของตำบลพนาสูง ซึ่งเป็นพื้นที่ราบปรากฏอยู่ทั่วทั้งตำบลประมาณ ร้อยละ 60 ของพื้นที่ และที่ราบที่เป็นป่าเลนในบริเวณหมู่ที่ 2 และ 4 ประมาณร้อยละ 10 ส่วนที่ราบสูงอยู่ทางด้านตะวันตกของตำบลในเขตหลายหมู่บ้าน รวมเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งตำบล ส่วนพื้นที่ที่เหลือนีกร้อยละ 20 ก็เป็นพื้นที่ในทะเลน้อยในบริเวณหมู่ที่ 2¹

การคมนาคมติดต่อกับชุมชนทะเลน้อยในสมัยก่อนส่วนใหญ่จะใช้ทางน้ำ ซึ่งมีทั้งผ่านทางแม่น้ำและทางทะเลสาบสงขลา แม่น้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำปากประ แต่ก็สามารถใช้การได้ดีในการคมนาคมก็เฉพาะตอนจากวัดประดู่เรียง ในตำบลมะกอกเหนือออกสู่ทะเลสาบสงขลาเท่านั้น นอกนั้นเหมาะสำหรับการทค้ำน้ำเข้านา² การคมนาคมทางน้ำที่สำคัญคือ ทางทะเลสาบสงขลา ซึ่งสามารถเดินทางด้วยเรือจากจังหวัดสงขลาไปยังอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา และอำเภอเมืองจังหวัดพัทลุงได้ (ที่ตำบลลำปำ) และหากจะเดินทางไปยังชุมชนทะเลน้อยก็สามารถแล่นเรือเข้าไปในแม่น้ำปากประสู่ตำบลพนาสูง และผ่านทางคลองนางเรียบสู่ทะเลน้อยไปยังตำบลทะเลน้อยได้อีกด้วย แต่คลองนางเรียบและทะเลน้อย น้ำจะตื้นกว่าทะเลสาบสงขลา ในคราวที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสจังหวัดพัทลุง ได้รับสั่งให้ข้าราชการเดินทางมาทะเลน้อย โดยนั่งเรือกลไฟมาจากอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง พอมาถึงคลองนางเรียบเรือกลไฟไม่สามารถผ่านไปได้เพราะน้ำตื้น ต้องใช้เรือเล็กเป็นพาหนะเดินทางผ่านคลองนางเรียบเข้าไปในทะเลน้อย¹ แต่อย่างไรก็ตามทะเลสาบสงขลาในเขตจังหวัดพัทลุง ก็นับว่าเป็นประตูของชุมชนทะเลน้อยที่เปิดออกไปสู่โลกภายนอกได้ไกลถึงอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดพัทลุงหลายอำเภอ และอำเภอต่าง ๆ ในเขตจังหวัดสงขลา เช่น อำเภอระโนด อำเภอสะทิงพระ และไกลสุดได้ถึงอำเภอเมืองจังหวัดสงขลา

¹ สมชาติ นาควิโรจน์. ตำบลทะเลน้อยอำเภอควนขนุนจังหวัดพัทลุง.

หน้า 4.

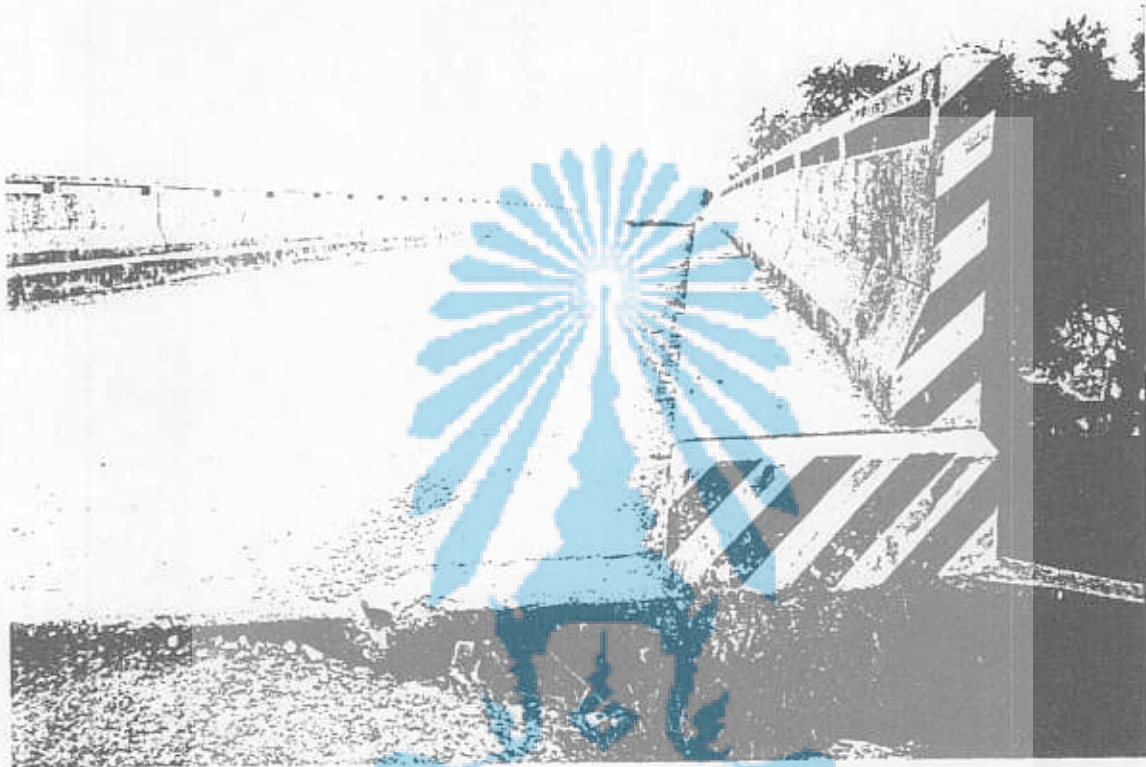
² ไทย อัทธรัตน์. "ภูมิศาสตร์อำเภอควนขนุน," ใน งานปีใหม่จังหวัดพัทลุง พ.ศ.2479. 2478. หน้า 178.

ส่วนการคมนาคมทางบกที่ได้รับการพัฒนามาตั้งแต่ สมัยก่อนเปลี่ยนแปลง การปกครอง พ.ศ.2475 ทางรถไฟสายใต้ได้ตัดผ่านอำเภอควนขนุนยาวประมาณ 14 กิโลเมตร และสามารถเดินทางไปยังอำเภอควนขนุนได้โดยลงรถไฟที่สถานีปาก คลอง ซึ่งอยู่ในเขตตำบลมะกอกเหนือ จากสถานีปากคลอง นอกจากสามารถเดิน ทางไปยังตัวอำเภอควนขนุนแล้ว ก็ยังสามารถเดินทางไปยังตำบลพนางสูง และ ตำบลทะเลน้อยได้สะดวกอีกด้วย โดยทางหลวงจังหวัดที่สร้างมาตั้งแต่สมัยย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งอยู่ที่ควนขนุนใหม่ ๗ (พ.ศ.2467) ซึ่งทางอำเภอจัดสร้างขึ้น จากบ้านหัวถนนในตำบลควนขนุน ถึงทะเลน้อย ถนนสายนี้ผ่านที่ว่าการอำเภอ ควนขนุน สถานีรถไฟปากคลอง ตัดกับทางรถไฟที่ตลาดปากคลอง ยาวประมาณ 500 เส้น^๒ (ประมาณ 20 กิโลเมตร) ปัจจุบันถนนสายนี้เป็นทางหลวงจังหวัด ขนาดสองช่องทางจราจรลาดยางแล้วตลอดสาย ผ่านตำบลพนางสูงในเขตหมู่ที่ 6 (บ้านโสกปลั่ง) หมู่ที่ 3 (บ้านควนพนางสูง) หมู่ที่ 1 (บ้านทะเลน้อยหัวลานหัว นอน) ไปสิ้นสุดที่ชายฝั่งทะเลน้อยในเขตหมู่ที่ 2 (บ้านทะเลน้อยหัวลาน) เมื่อ เข้าเขตตำบลพนางสูงก็มีถนนแยกเข้าสู่หมู่บ้านต่าง ๆ ทั้งปากขวามือและซ้ายมือ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง ถนนแยกสายสำคัญคือ ถนนที่แยกในเขตหมู่ที่ 1 ไปทาง ขวามือก่อนถึงทะเลน้อย ถนนสายนี้เป็นถนนลูกรังขนาดสองช่องทางจรตัดผ่านหมู่ที่ 1 เข้าสู่หมู่ที่ 4 ซึ่งผ่านบริเวณที่จะก่อสร้างมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ และผ่านเลยไปข้ามแม่น้ำปากประตรงใกล้ปากน้ำ ที่บรรจบกับทะเลสาบสงขลา โดยสะพานคอนกรีตขนาดสองช่องทางจร เชื่อมต่อกับถนนที่กำลังก่อสร้างในเขต ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เพื่อเป็นทางเชื่อมกับตัวเมืองพัทลุง ได้อีก ทางหนึ่ง โดยไม่ต้องผ่านตัวอำเภอควนขนุน ถนนสายนี้ปัจจุบันกำลังลาดยางใน เขตตำบลลำปำ เมื่อก่อสร้างเสร็จแล้วก็จะช่วยให้การคมนาคมระหว่างชุมชน ทะเลน้อยกับตัวจังหวัดพัทลุงสะดวกยิ่งขึ้น

¹ นายผ่อง เดชนครินทร์ และคณะ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2538.

^๒ ไทย ฮัทธรัตน์. "ภูมิศาสตร์อำเภอควนขนุน," ใน งานปีใหม่จังหวัด พัทลุง พ.ศ.2479. 2478. หน้า 178.

สะพานคอนกรีตข้ามแม่น้ำปากประ เชื่อมตำบลทนางสูงกับตำบลลำป่า
ในเขตหมู่ที่ 4 ตำบลทนางสูง ใกล้เคียงเสนาบสงขลา
ซึ่งเป็นทางคมนาคม เชื่อมกับอีก 1 เกอ เมืองพัทลุงอีกทางหนึ่ง

อาชีพและสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในตำบลทนางสูง

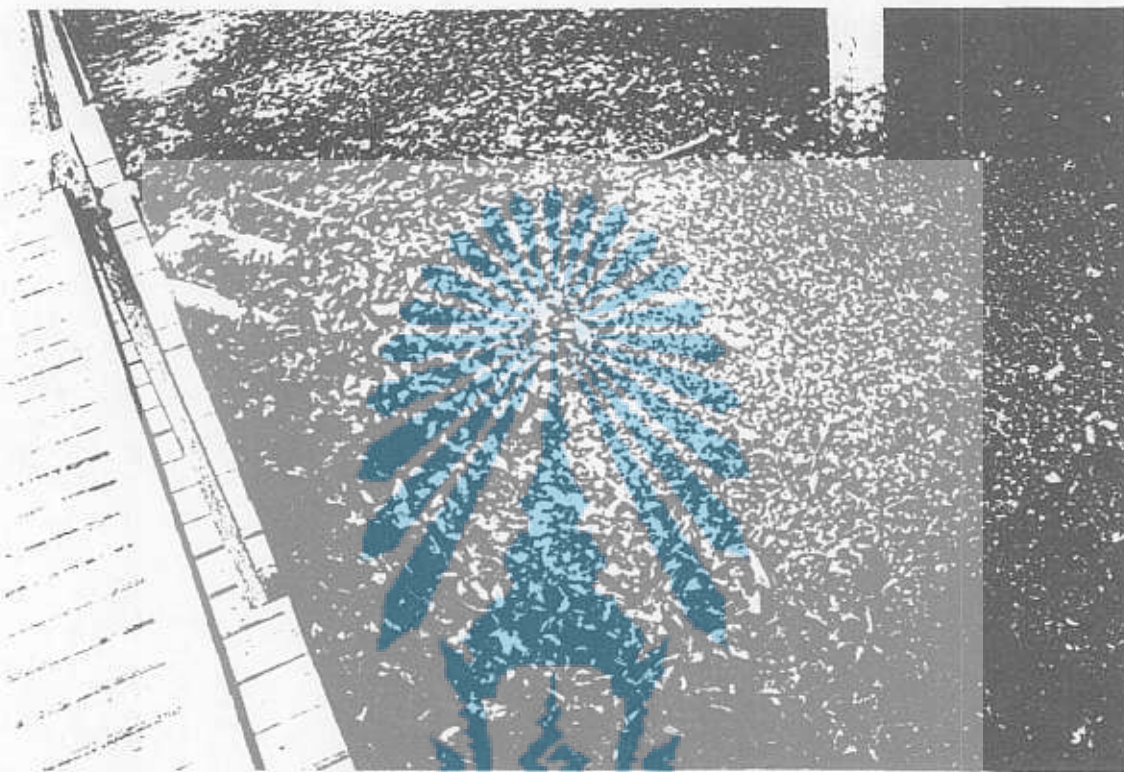
ชาวตำบลทนางสูงในปัจจุบันนับว่าโชคดีพอสมควรที่บรรพบุรุษได้เลือกที่ตั้ง
ภูมิสำเนาให้เหมาะสมและเทียบพร้อมไปด้วยแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ คือ
มีทะเลน้อยและทะเลสาบสงขลาซึ่งอุดมด้วยปลาและสัตว์น้ำนานาชนิด เป็นแหล่ง
ทำการประมง มีป่าชายเลนเป็นที่หาของป่าและไม้มาใช้ในชีวิตประจำวัน (แม้ใน
ปัจจุบันจะประกาศเป็นป่าสงวน แต่ก็ยังมีผลดีทางด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ไม่น้อย) แม่น้ำ
ปากประและคลองสาขาต่าง ๆ ก็เป็นทั้งแหล่งน้ำจืดที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคและ
การเพาะปลูก และยังเป็นแหล่งปลาน้ำจืดอีกด้วย ซึ่งอาชีพหลักของประชาชนใน
รุ่นแรกก็คือการทำทำการประมง จับปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ มาแลกเปลี่ยนกับผลผลิต

อื่น ๆ ที่จำ เป็นจากประชาชนที่อาศัยอยู่บนที่ราบสูง (ควน) โดยเฉพาะทะเลน้อย เป็นแหล่งปลาที่อุดมสมบูรณ์มาก และสมบูรณ์ติดต่อกันมาเป็นเวลานาน จากคำ สัมภาษณ์นายผ่อง เดชนครินทร์ และคณะได้ข้อมูลว่า ประชาชนจากตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ประชาชนจากตำบลตะเคียนชะเมา ตำบลบ้านใหม่ อำเภอ ระโนด จังหวัดสงขลา และแม้แต่แขกหัวเขาจากจังหวัดสงขลา ก็ยังไปหาปลาที่ ทะเลน้อย จนกระทั่งแขกหัวเขียบางคนมาซื้อครอบครัวที่ทะเลน้อย ปัจจุบันยังมีผู้นับถือศาสนาอิสลามตั้งภูมิลำเนาอยู่บ้าง เช่น บังสัน บังหิม สุนัยและบังหมุด เป็นต้น¹ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของทะเลน้อย ที่เล้าลือไปไกลถึงอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา แม้ในปัจจุบันทะเลน้อยก็ยังมีร่องรอยของความอุดมสมบูรณ์ให้เห็น อยู่ทั่วไป และยังมีส่วนช่วยในการยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในตำบล ทะเลน้อยและตำบลนางคองให้อยู่ในระดับที่ดีพอสมควร อาชีพการประมงก็ยังทำกันอยู่ทั่วไปแม้จะไม่ได้ เป็นอาชีพหลัก เช่นอดีตที่ผ่านมา

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

¹ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2538.

นกก้าที่ เห็นอยู่ทั่วไปในทะเลน้อย

ตั้งได้กล่าวแล้วว่า สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศของตำบลพนางสูง นอกเหนือจากบริเวณที่เป็นทะเลน้อยนั้น ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบถึงประมาณร้อยละ 60 และที่ราบสูงประมาณร้อยละ 10 (ที่เหลือร้อยละ 30 เป็นป่าเลนและทะเลน้อย) และประชาชนได้ทำการถือครองที่ดินทั้งหมดประมาณ 40,000 ไร่ ในจำนวนนี้ได้ใช้ในการทำการเกษตรประมาณร้อยละ 60 โดยในพื้นที่ราบทำนาปลูกผักพืชไร่ ในที่สูงก็ทำสวนยางพาราและไม้ยาง ไม้ยืนต้นชนิดต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตหมู่ที่ 3, 5, 6, 7, 8, 10 และ 11 การทำนาในตำบลพนางสูงมีทั้งการทำนาปีและนาปรัง การทำนาปีนั้นมีวิธีการทำ 3 วิธี คือ วิธีแรก การหว่าน หรือการหว่านข้าวแห้ง ซึ่งจะเริ่มหว่านประมาณเดือนกรกฎาคม ส่วนมากจะทำในพื้นที่ที่มีปัญหาเกี่ยวกับน้ำ คือ เมื่อฝนตกหนักน้ำจะท่วมขัง ต้นข้าวเจริญเติบโตไม่ทันน้ำ

1 สมชาติ นาควิโรจน์. ตำบลพนางสูง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง.

จะเกิดการเสียหายได้ จึงต้องหว่านข้าวก่อนฤดูฝน พันธุ์ข้าวส่วนมากจะเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองเพราะเป็นข้าวต้นสูง มีการใช้ปุ๋ยน้อย ผลผลิตต่ำประมาณ 350-450 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนมากทำในหมู่ที่ 2,8,10 เฉลี่ยประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ทำนาทั้งตำบล วิธีที่สองคือการปักดำ โดยจะเริ่มตกกล้าประมาณปลายเดือนกรกฎาคมถึงปลายเดือนสิงหาคม และจะเริ่มปักดำประมาณเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม ส่วนใหญ่จะทำในพื้นที่ลุ่มปานกลางและอยู่ไม่ไกลจากที่อยู่อาศัยมากนัก พันธุ์ข้าวที่ใช้เป็นข้าวพันธุ์ดี กับพันธุ์พื้นเมืองเท่า ๆ กัน มีการใช้ปุ๋ยประมาณ 10-15 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตประมาณ 400-500 กิโลกรัมต่อไร่ การทำนาประเภทนี้มีไม่มากนักเฉลี่ยประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่ทำนาทั้งตำบล วิธีที่สามเป็นการหว่านน้ำตม ซึ่งจะเริ่มทำประมาณปลายเดือนกันยายน ถึง ปลายเดือนตุลาคม ทำในพื้นที่ที่มีการระบายน้ำได้ดี พันธุ์ข้าวส่วนมากจะใช้ข้าวพันธุ์ดี มีการใช้ปุ๋ย ประมาณ 15-20 กิโลกรัมต่อไร่ ปัจจุบันนิยมทำกันมาก โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 50 ของพื้นที่ทำนาทั้งตำบล ส่วนมากจะทำในเขตหมู่ที่ 4,6,7 และ 9 ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 600-700 กิโลกรัมต่อไร่¹

ส่วนการทำนาปรังนั้นส่วนมากจะใช้วิธีการหว่านน้ำตม เริ่มทำประมาณเดือนเมษายน ถึงกลางเดือนมิถุนายน ใช้ข้าวพันธุ์ดีทั้งหมด ใช้ปุ๋ยเฉลี่ยประมาณ 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ น้ำที่ใช้ได้มาจากแม่น้ำปากพระ คลองประคู้เรียง คลองปากคลองแก้ว คลองกะถิน ส่วนใหญ่ทำในหมู่ที่ 4,5,6,7,8 และ 9 ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 600-800 กิโลกรัมต่อไร่²

นอกจากการทำนาแล้วประชาชนในตำบลบางคู่งในเขตที่ราบสูงบริเวณใจกลางของตำบล ยังมีการทำสวนยางพารา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นยางพันธุ์ดีให้ผลผลิตถึงประมาณ 300 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี นอกนั้นบริเวณที่ราบสูงก็ยังมีการทำสวนผลไม้ซึ่งส่วนใหญ่จะทำบริเวณบ้านเป็นไร่นาสวนผสม พืชยืนต้นมี เช่น ทุเรียน

¹ สมชาติ นาควิโรจน์. ตำบลบางคู่ง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. หน้า 32.

² แหล่งเดิม. หน้า 33.

จำปาอะ ส้มโอ และมะพร้าว นอกนั้นก็ยังมีพวกพืชผักที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันก็มีปลูกกันทั่วไป เพื่อเป็นการประหยัดรายจ่ายไม่ต้องซื้อจากตลาดหรือพ่อค้าเร่

อาชีพการเกษตรของประชาชนในตำบลพนาสูงนอกจากการทำนา ทำสวนแล้วก็ยังมีการเลี้ยงสัตว์จำพวก วัว ควาย หมู และสัตว์ปีก เป็นรายได้เสริมได้อีกด้วย นอกจากนั้นก็ยังมี การเลี้ยงปลา เลี้ยงครีว เรือนละ 2-5 บ่อ ในเขตหมู่ที่ 1, 2 และ 4 ซึ่งเลี้ยงเพื่อขายเป็นส่วนใหญ่

อาชีพเกษตรกรรมนับว่าเป็นอาชีพพื้นฐาน ของประชาชนเกือบทุกชาติทุกภาษา เพราะอาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญอันดับแรกในการดำรงชีพของมนุษย์ แต่เมื่อเวลาผ่านไป สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป อาชีพของประชาชนก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย ประชาชนในตำบลพนาสูงก็เช่นเดียวกัน เมื่อเวลาผ่านไปนับร้อยปีทะเลน้อยที่เคยอุดมสมบูรณ์ก็มีสภาพดินเค็มขึ้น ทำให้ปลาและสัตว์น้ำลดจำนวนลงทั้งชนิดและปริมาณ ประชาชนจึงต้องคิดหาทางประกอบอาชีพอย่างอื่นมาทดแทน เพื่อให้มีรายได้เพียงพอกับค่าครองชีพและการปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นตามยุคตามสมัย ชาวพนาสูงจึงได้หันมาบุกเบิกที่ราบสูงทำเป็นสวนยางพารา และสวนผลไม้ดังกล่าวแล้ว ส่วนประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ราบโดยเฉพาะในหมู่ที่ 1, 2 และ 4 ก็ได้คิดทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนขึ้นคือการสานเสื่อกระจูด และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ จากกระจูด

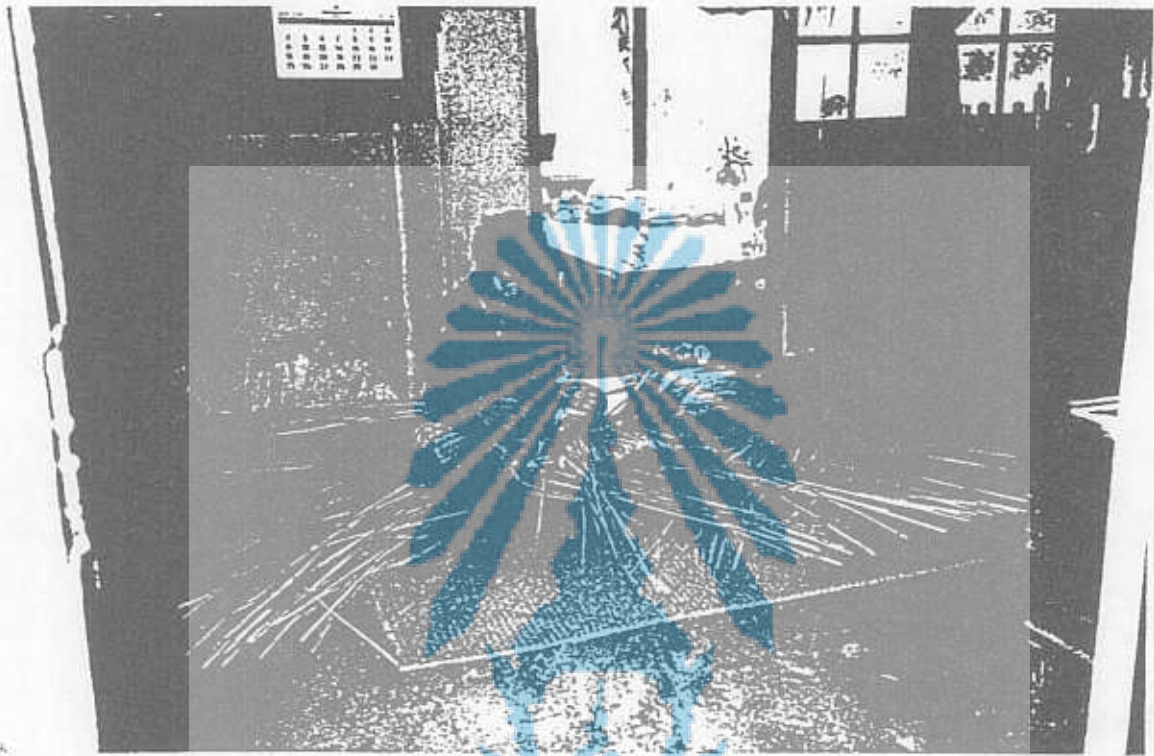
กระจูด เป็นพืชที่ชอบขึ้นในที่ลุ่มมีน้ำขัง ลำต้นจะเหยียดตรงยาวประมาณ 1.5 - 2 เมตร ต้นขนาดค้ำปากกาหรือดินสอด่า จากการสัมภาษณ์นายผ่อง เคนนครินทร์ และคณะได้ความว่าพอเสร็จฤดูทำนาประมาณเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปีคนหนุ่มทะเลน้อย (รวมพนาสูงด้วย) ก็จะนั่งเรือไปยังตำบลตะเคิง อำเภอลือชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ไปตั้งทับ (กระท่อม) เป็นที่อาศัยนำเสบียงติดตัวไปพอกอยู่ได้ประมาณ 6-7 วัน ก็ตัดกระจูดได้ประมาณเต็มลำเรือ ก็ส่งข่าวมาบ้านให้ทางบ้านนำเรือไปบรรทุกกระจูดกลับมา เพื่อทำเสื่อ กระสอบ เก็บไว้ใช้และขายซื้อข้าวกิน เพราะทำนาได้ข้าวไม่ค่อยพอกิน ค่อมามีใจผู้ร้ายมารบกวนพวกคนหนุ่มที่ไปตัดกระจูดและขโมยเรือ คนทะเลน้อยจึงได้นำหัวกระจูดมาปลูกเสียเองที่ทะเลน้อย ผู้นำกระจูดมาเป็นคนแรกคือนายสุข อดีตกำนันตำบลพนาสูง การปลูกกระจูดนั้นต้องดำเหมือนดำนา ปลูกห่างกันประมาณวาละ 2-3 ขุม การปลูกกระจูดขายนี้รายได้ผลผลิตไร่ต่อไร่จะสูงกว่ายางพารา แต่เสี่ยงอยู่ที่ว่าในฤดู

แก้งกระเจ็ดจะแห้งและเกิดไฟไหม้ได้ง่าย เมื่ออุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับกระเจ็ดผ่านเข้ามาในวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน การประกอบอาชีพก็เปลี่ยนไปคือ ผู้ชายออกหาปลา แต่ผู้หญิงจะทำผลิตภัณฑ์จากกระเจ็ดอยู่ที่บ้าน กล่าวกันว่าผู้หญิงสาวที่ทำผลิตภัณฑ์กระเจ็ดนี้ ครัวมาขอแต่งงานด้วยไม่สนใจเลยทีเดียว เพราะครัวสมัยนั้นเงินเดือนน้อย ผู้หญิงสาวกระสอบจากกระเจ็ดขายได้ราคาถูกลง 70 สตางค์ ขายได้ไม่กี่ลูกก็มากกว่าเงินเดือนครัวเสียแล้ว การทำผลิตภัณฑ์จากกระเจ็ดในปัจจุบันได้ขยายตัวกว้างขวางออกไปเกือบทุกบ้านในเขตหมู่ที่ 1, 2 และ 4 เพราะปรากฏว่ากระเจ็ดที่ปลูกกันบริเวณทะเลน้อยเริ่มไม่พอใช้ต้องซื้อจากตำบลตะเคร็ง อำเภอชะอวด มาเพิ่มซึ่งจะขนส่งมาโดยรถบรรทุก แทนเรือที่เคยใช้ในสมัยก่อน^๑ นับว่าอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระเจ็ด ได้ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในตำบลพนางสูง ได้อย่างลึกลับอาชีพหนึ่ง

ต้นกระเจ็ดต้องผึ่งแดดให้ เนื้อนุ่มก่อนนำไปทำผลิตภัณฑ์

^๑ สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2538.

อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระจูด อุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ทำรายได้
ให้แก่ครัวเรือนในอันดามัน ฯ ในปัจจุบัน

อาชีพใหม่อีกอาชีพหนึ่งของชาวบางคู คือ การค้าขายและการทำธุรกิจ
ส่วนตัว การค้าขายได้แก่ การขายของชำ และตั้งร้านขายอาหาร ซึ่งส่วนใหญ่จะ
ตั้งอยู่บริเวณใกล้ๆ ทะเลน้อย อาชีพธุรกิจส่วนตัว เช่น รับซ่อมรถ เย็บหมวก คัด
เย็บเสื้อผ้า รับเหมาก่อสร้าง และเสริมสวย นอกจากนั้นอาชีพรับจ้างก็มีอยู่ทั่วไป
เช่น รับจ้างเลี้ยงไก่ รับรถจักรยานยนต์รับจ้าง และรับจ้างกรีดยางพารา อาชีพ
เหล่านี้เป็นการสร้างรายได้ เสริมให้แก่ชาวบางคูเป็นอย่างดี และนับวัน
จะมีความสำคัญมากขึ้น เพราะชุมชนเติบโตขึ้นเรื่อยๆ และมีนักท่องเที่ยวสนใจ
ไปท่องเที่ยวที่อุทยานนกน้ำทะเลน้อยมากขึ้นทุกปี

โดยสรุปแล้วจะเห็นว่าฐานะทางเศรษฐกิจของชาวตำบลบางคู จะอยู่
ในระดับปานกลางและค่อนข้างดี ความเป็นอยู่ของประชาชนจึงมีสภาพค่อนข้างดี
ถ้าจะแบ่งตัวบ้านของชาวบางคูออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ตามลักษณะของตัว
บ้านและวัสดุที่ใช้ในการสร้างบ้านแล้วพอแบ่งได้ดังนี้คือ

1. ประเภทดี หลังคามุงกระเบื้อง พื้นไม้หรือคอนกรีต 2 ชั้น ชั้นล่างผนังก่ออิฐถือปูนฉาบปูน ชั้นบนผนังกันด้วยไม้ พื้นชั้นล่างคิวดิน
2. ประเภทค่อนข้างดี เป็นบ้าน 2 ชั้น ตัวบ้านเป็นไม้พื้นคิวดิน ฝาผนังกันด้วยไม้ หลังคามุงด้วยกระเบื้อง หรือสังกะสี
3. ประเภทพอใช้ เป็นบ้านชั้นเดียว ใต้ถุนสูงหรือพื้นคิวดินตัวบ้านทำด้วยไม้ เสาบ้านทำด้วยไม้ หรือคอนกรีตเสริมเหล็ก (กรณีใต้ถุนสูง) หลังคามุงด้วยสังกะสี หรือกระเบื้องดินเผา

จากกลุ่มตัวอย่างประเภทของบ้านในหมู่บ้านต่าง ๆ ของตำบลพนาสูงปรากฏว่ามีจำนวนบ้านประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ตาราง 1.1 ประเภทของบ้านในหมู่บ้านต่าง ๆ

ประเภทของบ้าน	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
1. ประเภทดี	41	25.6
2. ประเภทค่อนข้างดี	41	25.6
3. ประเภทพอใช้	78	48.8
รวม	160	100

จากตารางแสดงให้เห็นว่าบ้านเรือนของประชาชนในตำบลพนาสูงส่วนใหญ่อยู่ในสภาพดีและค่อนข้างดี คือทั้งสองประเภทรวมกันร้อยละ 51.2 ส่วนที่เหลือร้อยละ 48.8 เป็นประเภทพอใช้ แต่เมื่อสังเกตภายในบ้านแล้วก็ไม่ถึงกับยากจนแต่อย่างใด ยังมีโอกาสที่จะปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ขึ้นมาอยู่ในระดับค่อนข้างดีได้ไม่ยาก นอกจากนั้นสภาพความเป็นอยู่ทั่วไป ของชาวพนาสูงโดยสังเกตจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ แล้วก็นับว่าอยู่ในระดับที่ดี เช่น การกำจัดขยะมูลฝอยบริเวณบ้าน ส่วนใหญ่จะใช้วิธีเผาและฝัง ไม่ค่อยมีปล่อยทิ้งเกะกะบริเวณบ้านส่วนเกือบทั้งหมดเป็นส่วนซิมที่สร้างขึ้นภายในตัวบ้านในกรณีเป็นบ้านสร้างใหม่ และ

สร้างไว้รอบตัวบ้านในกรณีที่เป็นบ้านที่สร้างมาก่อน สภาตำบลพนาสูงได้ทำการ
รณรงค์ให้มีส่วนร่วมชี้มาให้ครบทุกบ้าน ซึ่งประชาชนก็ให้ความร่วมมือด้วยดี

ปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ประการหนึ่งก็คือน้ำ
แม้ว่าตำบลพนาสูงจะถูกขนานไว้ด้วยทะเลทั้งสองด้าน แต่ก็ไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหา
เรื่องน้ำมากมายแต่อย่างใด เพราะธรรมชาติได้สร้างแหล่งน้ำธรรมชาติให้แก่
ชาวพนาสูงไว้เกือบเพียงพอกับความต้องการทั้งในการบริโภค อุปโภคและการ
เพาะปลูก รวมทั้งเป็นแหล่งอาหารประเภทสัตว์น้ำอีกด้วย นอกจากทะเลน้อยซึ่ง
เป็นทะเลสาบน้ำจืดอันอุดมสมบูรณ์แล้ว ตำบลพนาสูงยังมีแม่น้ำลำคลองขนาด
ต่าง ๆ ไหลผ่านอีกหลายสาย เช่น คลองประจู่เรียง คลองปากคลองเก่า* ซึ่งมี
ความกว้างประมาณ 20 เมตร ลึกประมาณ 3 เมตร ยาวประมาณ 5 กิโลเมตร
ไหลผ่านหมู่ที่ 9, 7, 6 และ 5 มีน้ำตลอดปี ประชาชนในหมู่บ้านดังกล่าวใช้น้ำเป็น
ประโยชน์ในการทำนาและการปลูกพืชอื่น ๆ ได้เนื้อที่ประมาณ 4,000 ไร่ แม่น้ำ
ปากประ เป็นคลองขนาดใหญ่ที่มีลำคลองอื่น ๆ ไหลลงมาบรรจบ แล้วไหลลงสู่
ทะเลสาบสงขลา เป็นแม่น้ำกั้นอาณาเขตกับตำบลลำปำ และตำบลชัยบุรี ของ
อำเภอเมืองพัทลุง ความกว้างโดยเฉลี่ยประมาณ 80 เมตร ลึกประมาณ 4
เมตร ยาวประมาณ 4 กิโลเมตรให้ประโยชน์ต่อการเกษตรในพื้นที่หมู่ที่ 4 และ
5 ประมาณ 3,000 ไร่ มีน้ำตลอดปี จึงเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำที่สำคัญอีก
แหล่งหนึ่งของตำบลพนาสูง นอกจากนี้ก็มีคลองควนและคลองยวน ซึ่งเป็นคลอง
ขนาดเล็กไหลผ่านหมู่ที่ 10, 8 และ หมู่ที่ 4 ตามลำดับ ซึ่งใช้ประโยชน์ทางการ
เกษตรได้ไม่มากนัก เพราะมีน้ำไม่ตลอดทั้งปี (คลองควน) ส่วนคลองยวนเชื่อม
แม่น้ำปากประกับทะเลน้อย ส่วนใหญ่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคม และ เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ
ในการทำการเกษตรนอกจากมีแหล่งน้ำธรรมชาติแล้ว ทางราชการยังได้
สร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในตำบลพนาสูงขึ้น 3 แหล่ง คือ ท่อระบายน้ำบ้าน

* สมชาติ นาควิโรจน์. ตำบลพนาสูง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง.
หน้า 26.

* คลองประจู่เรียง กับคลองปากคลองเก่า เป็นคลองสายเดียวกันแต่
เรียกชื่อตามบ้านที่ไหลผ่าน.

ค่าย (หมู่ที่ 7) เป็นแหล่งเก็บและระบายน้ำที่โครงการชลประทานสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2531 ขนาดกว้างประมาณ 20 เมตร ยาวประมาณ 1,000 เมตร ลึกประมาณ 2 เมตร รับน้ำจากคลองปันแตทางด้านเหนือของตำบลมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรในหมู่ที่ 7,8 และ 9 ได้พื้นที่ประมาณ 1,000 ไร่ สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าเป็นโครงการของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เริ่มส่งน้ำเมื่อ พ.ศ.2532 ทางส่งน้ำยาวประมาณ 2,000 เมตร ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรในหมู่ที่ 5 และ 6 ได้ประมาณ 3,000 ไร่ และโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อสาธารณประโยชน์ ของกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในหมู่ที่ 4 ซึ่งสร้างเสร็จใน พ.ศ.2538 นี้เอง

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อสาธารณประโยชน์
ของกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
หมู่ที่ 4 ตำบลพนาสงคราม

สมชาติ นาควิโรจน์. ตำบลพนาสงคราม อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง.

โดยสรุปแล้วประชาชนในตำบลพนางคองไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องน้ำในการทำ
การเกษตร เพราะมีแหล่งน้ำธรรมชาติค่อนข้างสมบูรณ์ แต่อาจมีปัญหอยู่บ้างใน
เรื่องน้ำที่ใช้ในการอุปโภค บริโภค เพราะปริมาณฝนที่ตกในตำบลพนางคองค่อนข้างน้อย
ประชาชนจึงต้องอาศัยแหล่งน้ำใต้ดิน (น้ำบาดาล) ในการอุปโภคและ
บริโภค ซึ่งก็มีปริมาณค่อนข้างน้อยเช่นกัน คือประมาณ 20-200 แกลลอนต่อนาที่
แต่แหล่งน้ำใต้ดินก็กระจายอยู่ทั่วไปทั้งตำบล¹ สันองความต้องการได้เกือบเพียงพอ
มีบางท้องที่เท่านั้นที่ต้องอาศัยน้ำดื่มจากวัด ส่วนหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ใกล้กับคลองประคู้
เรียง คลองปากคลองเก่า และแม่น้ำปากพระ ก็ใช้น้ำในแม่น้ำลำคลองเหล่านี้ใน
การอุปโภค บ้านที่ฐานะค่อนข้างดีก็มีบ่อน้ำจืดส่วนตัว มีถังเก็บน้ำฝน ส่วนหมู่ที่ 10
โชคดีกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ที่มีน้ำประปาแล้ว ส่วนไฟฟ้ามีใช้ทั่วทั้งตำบล เครื่องใช้ไฟฟ้า
เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น ก็มีใช้กันทั่วไปในบ้านประ เภทค่อนข้างดีและประ เภทดี

กล่าวโดยสรุปแล้ว ประชาชนในตำบลพนางคองประกอบอาชีพกันเป็นหลัก
แหล่งและเป็นอาชีพแบบผสมระหว่างอาชีพดั้งเดิม คือ การเกษตรและการประมง
กับอาชีพที่เพิ่งเกิดมีขึ้นใหม่ เช่น ผลิตภัณฑ์จากกระจุต ค้าขายทำธุรกิจส่วนตัวและ
รับจ้าง ฐานะความเป็นอยู่โดยทั่วไปจึงอยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป และมีศักยภาพ
ค่อนข้างสูง ในการที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อยกฐานะความเป็นอยู่ให้สูงขึ้นต่อไปใน
อนาคต

ศาสนาชนบธรรม เนียมประ เเพณีและความเชื่อ

ประชาชนในตำบลพนางคองทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ* วัดเก่าแก่ที่สุดใน
ชุมชนทะเลน้อย คือ วัดชายคลอง หรือวัดหัวประคู้** ก็อยู่ในตำบลพนางคอง

¹ สมชาติ นาควิโรจน์. ตำบลพนางคอง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง.
หน้า 27.

* ในตำบลทะเลน้อยมีผู้นับถือศาสนาอิสลามอยู่บ้างซึ่งเป็นเชื้อสายของ
ชาวมุสลิมที่ไปจากบ้านหัวเขา อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา ที่ไปจับปลาในทะเล
น้อยดังกล่าวแล้ว.

* สำนักสงฆ์ท่าประคู้ทองในปัจจุบัน.

แสดงให้เห็นว่า ประชาชนนับถือศาสนาพุทธมานานตั้งแต่แรกเริ่มมาตั้งชุมชนที่นี้ เมื่อกล่าวถึงวัดแล้วก็บอกกล่าวเพิ่มเติมถึงวัดที่น่าสนใจวัดหนึ่งในชุมชนทะเลน้อยแม้ว่าจะตั้งอยู่ในเขตตำบลทะเลน้อยก็ตาม แต่ประชาชนในตำบลพนาสูงก็กล่าวขวัญถึงอยู่ไม่แพ้ประชาชนในตำบลทะเลน้อยนั่นคือ วัดประดู่หอม ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 ตำบลทะเลน้อย เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งที่ตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. 2256 พระอุโบสถเก่าซึ่งตั้งอยู่นอกเขตวัดในปัจจุบันเป็นโบราณสถานที่น่าสนใจมากที่สุด มีพระประธาน มีพุทธสิมาแบบเก่าที่ชำรุดทรุดโทรมอยู่มาก บางอันถึงกับพังไปแล้วเหลือแต่ร่องรอยให้เห็น รอบพระอุโบสถมีระเบียงคดเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปรายรอบพระอุโบสถนับร้อยรูป (คล้ายกับวัดพระศรีมหาธาตุนครศรีธรรมราช และวัดพระศรีมหาธาตุนครไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาของประชาชนในสมัยนั้น ที่นับถือเนื่องมาจนปัจจุบันแต่ปัจจุบัน พระอุโบสถและระเบียงคดทรุดโทรมมาก จนทางวัดต้องปิดไว้ไม่ให้ประชาชนเข้าไปพลุกพล่านและทางวัดก็ไม่ได้ประกอบศาสนกิจในพระอุโบสถหลังนี้แล้ว นอกจากในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา เป็นต้น นอกจากพระอุโบสถเก่าแก่แล้ว วัดประดู่หอมยังมีชื่อเสียงเกี่ยวกับพระหยกศิลาขาว ซึ่งประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถหลังใหม่ พระครูวิจิตรสุตถากร เจ้าอาวาสวัดประดู่หอมได้เล่าประวัติการได้มาซึ่งพระหยกศิลาขาวว่า เศรษฐีคนจีน (เก่าแก่เนี้ย) จากเกาะปีนัง ลูกวิกลจริต จึงได้มานิมิตกลางห้องสุข อดีตเจ้าอาวาสวัดประดู่หอมสมัยนั้น (เมื่อเกือบ 200 ปีที่แล้ว) ไปรักษาและสามารถรักษาให้หายได้ เศรษฐีคนจีนถวายเงินแก่หลวงห้องสุขจำนวน 5,000 เหรียญ (ริงกิต) แต่หลวงห้องสุขไม่รับได้เดินทางกลับมาวัดประดู่หอม ทอเวลาว่างเลยไประยั้งหนึ่ง เศรษฐีคนจีนก็ได้นำพระหยกศิลาขาว ซึ่งเข้าใจว่าสิ่งชื้อมาจากประเทศพม่ามาถวายพร้อมกับต้นพันธุ์ขุ่นจากจังหวัดสงขลา เป็นของสมน้ำคุณ^๑ พระหยกศิลาขาวจึงกลายเป็นโบราณวัตถุอันมีค่าของวัดประดู่หอมและชุมชนทะเลน้อยมาจนทุกวันนี้ และต้นขุ่นที่นำไปจากจังหวัดสงขลาที่ยังคงอยู่ที่ลานวัดประดู่หอม ซึ่งสังเกตแล้วอายุก็คงเกินร้อยปีจริง ๆ

^๑ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2538.

เมื่อประชาชนเป็นพุทธศาสนิกชน ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของ
 ประชาชนในตำบลพนาสูงก็เกี่ยวพันกับพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ เช่น ประเพณี
 สงกรานต์ การทำบุญเดือนสิบ ประเพณีชักพระ ประเพณีลอยกระทง การทำบุญใน
 โอกาสต่าง ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ และประเพณีเกี่ยวกับงานศพ
 เป็นต้น

พระหยกศิลาขาววัดประคู้หอม

ระเบียงคดรอบพระอุโบสถหลังเก่าวัดประคู้หอม

หมู่ที่ 5 ตำบลทะเลน้อย

จากการสัมภาษณ์นายม่วง เสนอศรีรินทร์ และคณะ¹ ได้ความว่าประเพณีที่สำคัญที่สุด คือ ประเพณีวันสงกรานต์ (วันที่ 13 เมษายน) ซึ่งจะจัดขึ้นที่วัดใกล้บ้านมีการรดน้ำผู้สูงอายุในหมู่บ้าน สืบต่อกันมีการละเล่นพื้นบ้านที่หลากหลายในปัจจุบัน เช่น "ยี่นศาก" (คล้ายฉากระแหไม้) "มายลา" (ยกไม้จากเท้าขึ้นวางบนจมูกแล้วยกขึ้นทวนบนศรีษะ โดยไม่ใช้มือช่วย แล้วเดินไปยังเส้นชัย) "ทอดช้อนผ้า" "อุบลูกไก่" (ผู้ขายใช้ผ้าคลุมผู้หญิงไว้ไม่ให้คนอื่นเห็นแล้วนำมาขายกันว่าคนถูกคลุมชื่ออะไร เป็นการเล่นของหนุ่ม-สาว) และ "วิ่งเขี้ยว" เป็นต้น เทศกาลสงกรานต์ ลูกหลานที่ไปอยู่ต่างแดนจะกลับมาเยี่ยมบ้านกันอย่างพร้อมเพรียง ประเพณีสำคัญถัดมาคือการทำบุญเดือนสิบ หรือ "รับ-ส่งตายาย" คือ การทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ลูกหลานที่ไปอยู่ต่างแดนก็จะกลับมาเยี่ยมบ้าน

¹ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2538.

เพื่อร่วมทำบุญกับญาติพี่น้องอย่างพร้อมเพรียง เช่นเดียวกัน มีการทำขนมหลายชนิดไปทำบุญที่วัด เช่น กระจ่าสาครขนมลา ขนมข้าวพอง ขนมเทียน มีการประชุมเพื่อกรวดน้ำอุทิศกุศลให้ปู่ย่าตายายที่ล่วงลับไปแล้ว และมีการชิงเปรต ปัจจุบันส่วนประกอบของพิธีได้ลดลงบ้างเพราะในช่วงเดือนสิบ เดือนสิบเอ็ด (กันยายน, ตุลาคม) ชาวบ้านต้องสีข้าวเก็บไว้ในคุ่ม ให้พอบริโภคไปจนถึงเดือนสิบสอง (พฤศจิกายน) เพราะในเดือนสิบสองฝนตกชุกเป็นอุปสรรคต่อการนำข้าวเปลือกมาผึ่งแดด ประเพณีสำคัญอีกอันหนึ่งคือประเพณีชักพระในเดือนสิบเอ็ด มีการประกวดเรือพระ และแข่งเรือในทะเลน้อยด้วย ส่วนประเพณีอื่น ๆ ก็มีลักษณะคล้ายๆ กับในชุมชนอื่น เช่น ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงานและงานศพ เป็นต้น นอกจากประเพณีที่สำคัญๆ แล้วชาวพนาสูง (อาจรวมถึงทะเลน้อยด้วย) ก็ยังมีความเชื่อเก่า ๆ ที่ยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน เช่นเดียวกับชุมชนอื่น ๆ ซึ่งความเชื่ออาจจะมีแตกต่างกันไป ชาวพนาสูงมีความเชื่อและหลักปฏิบัติที่น่าสนใจหลายประการ เช่น จะไปบ้านคนอื่นต้องมีผ้าห่มตัวหรืออย่างน้อยก็ผ้าหาคบ่า มิฉะนั้นเจ้าของบ้านจะไม่อนุญาตให้ขึ้นบนบ้าน การกินอะไรก็ตามต้องนั่งกิน จะเดินหรือยืนกินไม่ได้ และห้ามนำข้าวเปลือกไปบวดในวันศุกร์ เพราะถือว่าเป็นวันเกิดแม่โพสพ เป็นต้น

สรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ตำบลพนาสูงเป็นดินแดนที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทะเลน้อย ทะเลสาบสงขลาและแหล่งน้ำจืดธรรมชาติ เป็นดินแดนที่พร้อมที่จะรับการพัฒนามาให้เจริญรุดหน้าต่อไป เพราะประชาชนในตำบลพนาสูงมีศักยภาพสูงพอสมควรในการปรับตัวให้เข้ากับ ความเจริญใหม่ ๆ อันเนื่องมาจากมีฐานทางเศรษฐกิจที่ดีพอสมควรนั่นเอง นอกจากนี้ประชาชนก็ยังมีความตื่นตัวที่จะรับความเจริญใหม่ ๆ โดยเฉพาะโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ ในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ซึ่งดำเนินโครงการในเขตตำบลพนาสูงจะเห็นว่า ได้รับการต้อนรับจากประชาชนเป็นอย่างดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ ในพื้นที่จังหวัดพัทลุงจะเป็นแกนนำสำคัญในอนาคต ในการสร้างสรรค์ความเจริญทั้งทางวิชาการ เทคโนโลยี ศิลปะและ

วัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลพนาสูง และตำบลอื่น ๆ ในอำเภอควนขนุนในภาคคั่นใกล้ นอกจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคใต้แล้ว หน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ก็ควรให้ความสนใจตำบลพนาสูงและชุมชนทะเลน้อยให้มากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อชุมชนอันมีประวัติความเป็นมาอันยาวนานนี้จะได้พัฒนาไปอย่างมีทิศทางที่แน่นอนมั่นคง เพื่อเป็นการแทนบุญคุณของบรรพบุรุษแห่งชุมชนทะเลน้อยที่ได้สร้างสรรค์และรักษามรดกอันล้ำค่า สืบทอดมาให้ลูกหลานต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน

บทที่ 2

ข้อมูลประชากร

บทนี้เป็นการรายงานข้อมูลด้านประชากรของตำบลหนองคู ในระยะที่มีการวิจัย ตำบลหนองคูมีประชากรทั้งสิ้น 7,800 คน เป็นชาย 3,738 คน หญิง 4,062 คน แยกเป็น 1,716 ครัวเรือน กระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ มากน้อยแตกต่างกันไป ดังตาราง 2.1

ตาราง 2.1 จำนวนประชากรแยกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่	บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
1	ทะเลน้อย หัวลาน หัวนอม	234	524	576	1,100
2	ทะเลน้อย หัวลาน	116	239	279	518
3	ควนหนองคู	167	387	391	778
4	ชายคลอง	80	190	202	392
5	ท่าช้าง	163	392	478	870
6	ไสกั้ง	302	624	682	1,306
7	ค่าย	123	285	286	571
8	ธรรมเดียร	209	428	477	905
9	ปากคลองเก่า	45	109	111	220
10	ธรรมเดียร	175	355	344	699
11	ไทรงาม	102	205	236	441
รวม		1,716	3,738	4,062	7,800

จำนวนประชากรดังกล่าวในแต่ละหมู่บ้านได้อาศัยอยู่รวมกันเป็นครอบครัวหรือครัวเรือน จำนวนครัวเรือนของแต่ละหมู่บ้านมากน้อยแตกต่างกันตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ของที่ตั้งหมู่บ้านและในการเก็บตัวอย่างได้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 9.4 คือ 160 ครัวเรือน เหตุผล คือ ข้อจำกัดของงบประมาณและพื้นที่มีขนาดกว้างใหญ่มาก และการกำหนดจำนวนตัวอย่าง (sample size) ได้มีการกำหนดตามสำมะโนประจำปี 2532 ซึ่งมีครัวเรือน 1,600 ครัวเรือน ดังตาราง 2.2

ตาราง 2.2 ประชากรแยกตามครัวเรือนและหมู่บ้านและการคัดเลือกตัวอย่าง

หมู่ที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนตัวอย่าง
1	234	22
2	116	11
3	167	16
4	80	8
5	163	15
6	302	28
7	123	11
8	209	20
9	45	4
10	175	16
11	102	9
รวม	1,716	160

ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่หัวหน้าครอบครัวหรือภรรยา จำนวนร้อยละ 48 เป็นเพศชาย และร้อยละ 52 เป็นเพศหญิง แต่มีอยู่บ้างบางตัวอย่างที่ ขณะสัมภาษณ์สามีออกไปทำงานนอกบ้านจึงได้สัมภาษณ์ภรรยาแทน ส่วนครอบครัวที่ สตรีเป็นหัวหน้าครอบครัวนั้นเนื่องจากสามีเสียชีวิตเป็นส่วนใหญ่

ตาราง 2.3 เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ชาย	77	48
หญิง	83	52
รวม	160	100

อายุ อายุของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่หัวหน้าครอบครัวหรือคู่สมรส ร้อยละ 80.6 จะมีอายุระหว่าง 31-60 โดยกลุ่มอายุช่วง 41-50 ปีมีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 38.1 กลุ่มอายุช่วง 51-60 ปี มากเป็นอันดับสอง คือ ร้อยละ 23.1 กลุ่มอายุช่วง 31-40 ปี มากเป็นอันดับสาม คือ ร้อยละ 19.4 ส่วนผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีร้อยละ 10 และ กลุ่มอายุช่วง 21-30 มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 9.4 ดังตารางข้างล่างนี้

ตาราง 2.4 อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

ช่วงอายุ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
60 ปีขึ้นไป	16	10.0
51 - 60	37	23.1
41 - 50	61	38.1
31 - 40	31	19.4
21 - 30	15	9.4
รวม	160	100

สถานภาพการสมรส จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 160 ตัวอย่าง มีสถานภาพการสมรส หรือทั้งสมรส โสด และหม้าย ดังตารางข้างล่างนี้

ตาราง 2.5 สถานภาพการสมรสของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
สมรส	151	94.4
โสด	4	2.5
หม้าย	5	3.1
รวม	160	100

จากตัวอย่างจะเห็นว่าสถานภาพสมรสมีมากที่สุดถึงร้อยละ 94.4 แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงและสภาพของครอบครัว ที่พร้อมจะพัฒนาต่อไปในอนาคต ส่วนสถานภาพหม้ายมีเพียงร้อยละ 3.1 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความ เป็นอยู่ที่ถูกต้องตามลักษณะสุขอนามัย และความสงบในสังคม

การศึกษา เนื่องจากค่าสหพทางสูงเป็นดินแดนที่ตั้งอยู่ค่อนข้างไกลจากตัวอำเภอ และการคมนาคมในช่วง 20 ปีเศษที่แล้วไม่ค่อยสะดวก ประกอบกับประชากรตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุช่วง 31-60 ปี และประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่ในกลุ่มช่วงอายุดังกล่าวจะมีอายุ 41 ปีขึ้นไป ซึ่งจัดว่าค่อนข้างเป็นคนรุ่นเก่าของตำบล การได้รับการศึกษาจึงไม่สูงนัก แต่ส่วนใหญ่ก็ได้เรียนจบจบการศึกษาภาคบังคับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 หรือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามช่วงเวลาที่ถูกหมายเกี่ยวกับการประถมศึกษาใช้บังคับ ส่วนผู้ที่ไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และไม่รื้อหนังสือมีน้อยมาก และคนรุ่นใหม่ก็เริ่มได้รับการศึกษาสูงขึ้นตามลำดับดังตาราง 2.6

ตารางที่ 2.6 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ระดับการศึกษา	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ไม่รู้หนังสือ	7	4.4
ไม่จบ ป.4	2	1.3
จบ ป.4	113	70.6
จบ ป.6 หรือ ป.7	25	15.6
จบ ม.ศ. 3	6	3.7
จบ ม.ศ. 5	2	1.3
จบ ปวช.	3	1.8
จบ ปวส.	2	1.3
รวม	160	100

จากตารางจะเห็นว่าผู้จบการศึกษาภาคบังคับระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีถึงร้อยละ 70.6 ซึ่งเป็นคนรุ่นเก่า ส่วนคนรุ่นใหม่หรือรุ่นหลังมาก็จะจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 7 และปีที่ 6 คือร้อยละ 15.6 นอกจากนั้นก็ยังมีจบระดับมัธยมศึกษา (ม.ศ.) คอนตันและคอนปลาย (ม.ศ.3 และ ม.ศ.5)* อีกรวมกับร้อยละ 5 (3.7+1.3) ประกาศนียบัตรวิชาชีพร้อยละ 1.8 และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงร้อยละ 1.3 ส่วนผู้ไม่จบประถมศึกษาปีที่ 4 และไม่รู้หนังสือรวมกันเพียงร้อยละ 5.7 (1.3+4.4) ซึ่งก็คงจะลดจำนวนลงเรื่อยๆ และหมดไปในที่สุด

เมื่อคนรุ่นเก่าส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาเพียงจบประถมศึกษาปีที่ 4 (ภาคบังคับ) ทางราชการซึ่งตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพของประชากรและเพื่อทำให้ประชากรมีความผูกพันกับทางราชการมากขึ้น จึงได้พยายามเสริมสร้างการศึกษาในรูปแบบของการฝึกอบรมเพิ่มเติม หรือการศึกษานอกระบบทางด้านต่าง ๆ ขึ้น จากประชากรกลุ่มตัวอย่างมีผู้รับการอบรมด้านต่าง ๆ กระจายกันไปดังตารางข้างล่างนี้

---

*ม.ศ.3 และ ม.ศ.5 เป็นไปตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2503 ซึ่งจัดระบบการศึกษาเป็น 4:3:3:2 (ประถมศึกษาคอนตัน:ประถมศึกษาคอนปลาย:มัธยมศึกษาคอนตัน:มัธยมศึกษาคอนปลาย)

ตาราง 2.7 หัวข้อการฝึกอบรม

หัวข้อฝึกอบรม	จำนวน
อาสาสมัครชุมชนหมู่บ้าน	9
อบรมเกี่ยวกับอาชีพ ได้แก่ ทอเสื่อกระจูด, ประมง, การเกษตร, ช่างฝีมือ, ตัดเย็บเสื้อผ้า ฯลฯ	23
อาสาสมัครหมู่บ้าน, กลุ่มแม่บ้าน	21
อาสาพัฒนาตนเอง รวมทั้ง ลส.ชบ., กบช., ทส.ปช.	19
รวม	72

หมายเหตุ การฝึกอบรมโครงการต่าง ๆ ของทางราชการ จะมีผู้เข้ารับและผ่านการอบรม จำนวน 72 โดยมีมากกว่าหนึ่งหัวข้อในแต่ละคนคิดเป็นร้อยละ 45

จากตารางจะเห็นว่าประชาชนในตำบลพนางคองสนใจเข้าอบรมเกี่ยวกับการอาชีพมากที่สุด เพื่อหาช่องทางประกอบอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น เพราะเงื่อนไขทางสังคมหลายอย่างเปลี่ยนแปลงไป เช่น อาชีพเก่า ๆ ลดความสำคัญลงไป หรือรายจ่ายใหม่ ๆ มีมากขึ้นจึงต้องหารายได้ให้เพียงพอกับรายจ่าย หรือส่งลูกหลานให้ได้รับการศึกษาสูงขึ้น เป็นต้น ด้มมาก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคง คือ อาสาสมัครประเภทต่าง ๆ ส่วนอาสาสมัครชุมชนหมู่บ้านก็เริ่มได้รับความสนใจ และมีแนวโน้มจะได้รับความสนใจมากขึ้น เพราะสภาพตำบลพนางคองได้ให้ความสนใจในเรื่องสาธารณสุขมูลฐานเป็นอย่างดี เช่น การรณรงค์ให้มีส่วนร่วมซึมทุกครัวเรือน เป็นต้น

โครงสร้างของครอบครัว

ขนาดของครอบครัว ครอบครัวหมายถึง การรวมกลุ่มของบุคคลภายในที่อยู่อาศัยอันเดียวกัน มีความเกี่ยวข้องกัน ซึ่งจะต้องจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อการเลี้ยงดูสมาชิกใหม่และทุกคนในครอบครัว เพื่อสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ โดยปกติเมื่อกล่าวถึงครอบครัวสมาชิกในครอบครัวก็มักจะหมายถึง สามี ภรรยาและบุตร มีจำนวนน้อยครั้งที่จะกล่าวถึงญาติพี่น้องอื่นๆ ด้วย

ลักษณะครอบครัวของตำบลพนาสูงจะประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตรที่ยังไม่ได้สมรสเป็นส่วนใหญ่ ส่วนบุตรที่สมรสแล้วจะแยกครอบครัวไปอยู่ต่างหาก ขนาดของครอบครัวส่วนใหญ่จะมีสมาชิกอาศัยอยู่ 4-5 คน จากประชากรตัวอย่าง ครอบครัวที่มีสมาชิก 4-5 คน จะมีรวมกันร้อยละ 46.9 (29.4+17.5) รองลงไป คือ ครอบครัวที่มีสมาชิก 6 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 และครอบครัวที่มีสมาชิก 3 คน คิดเป็นร้อยละ 15 ส่วนครอบครัวที่มีสมาชิกมากที่สุด คือ 10 คนขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 1.3 และที่มีสมาชิกน้อยที่สุด คือ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1 จะเห็นโดยสรุปแล้วครอบครัวของประชาชนในตำบลพนาสูง ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขนาดกลาง ครอบครัวขนาดใหญ่และครอบครัวขนาดเล็กมีจำนวนน้อย ดังตาราง 2.8

ตาราง 2.8 จำนวนผู้อาศัยอยู่ในครอบครัว (ขนาดของครอบครัว)

จำนวนผู้อาศัยอยู่ในครอบครัว	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1	5	3.1
2	19	11.9
3	24	15.0
4	47	29.4
5	28	17.5
6	25	15.6
7	9	5.6
8	-	-
9	1	0.6
10 ขึ้นไป	2	1.3
รวม	160	100

สถานภาพการสมรส สถานภาพการสมรส เป็นรูปแบบหนึ่งทางสังคมซึ่งยอมรับกันว่า เมื่อชายและหญิงมาแต่งงานและอยู่ร่วมกันก็จะสร้างสภาพครอบครัวขึ้นอันนำไปสู่การมีบุตรการเลี้ยงดูบุตร และความผูกพันต่าง ๆ ตามเงื่อนไขทางสังคมด้วย จากการศึกษาสถานภาพการสมรสของประชาชนในตำบลนางคุง จากประชากรตัวอย่างจะพบว่าบุคคลที่มีสถานภาพสมรสและยังครองเรือนอยู่ด้วยกันมีถึงร้อยละ 94.4 ส่วนบุคคลที่ยังเป็นโสด และผ่านการสมรสแล้วแต่เป็นหม้ายมีเพียงร้อยละ 5.6 (ดูตาราง 2.5)

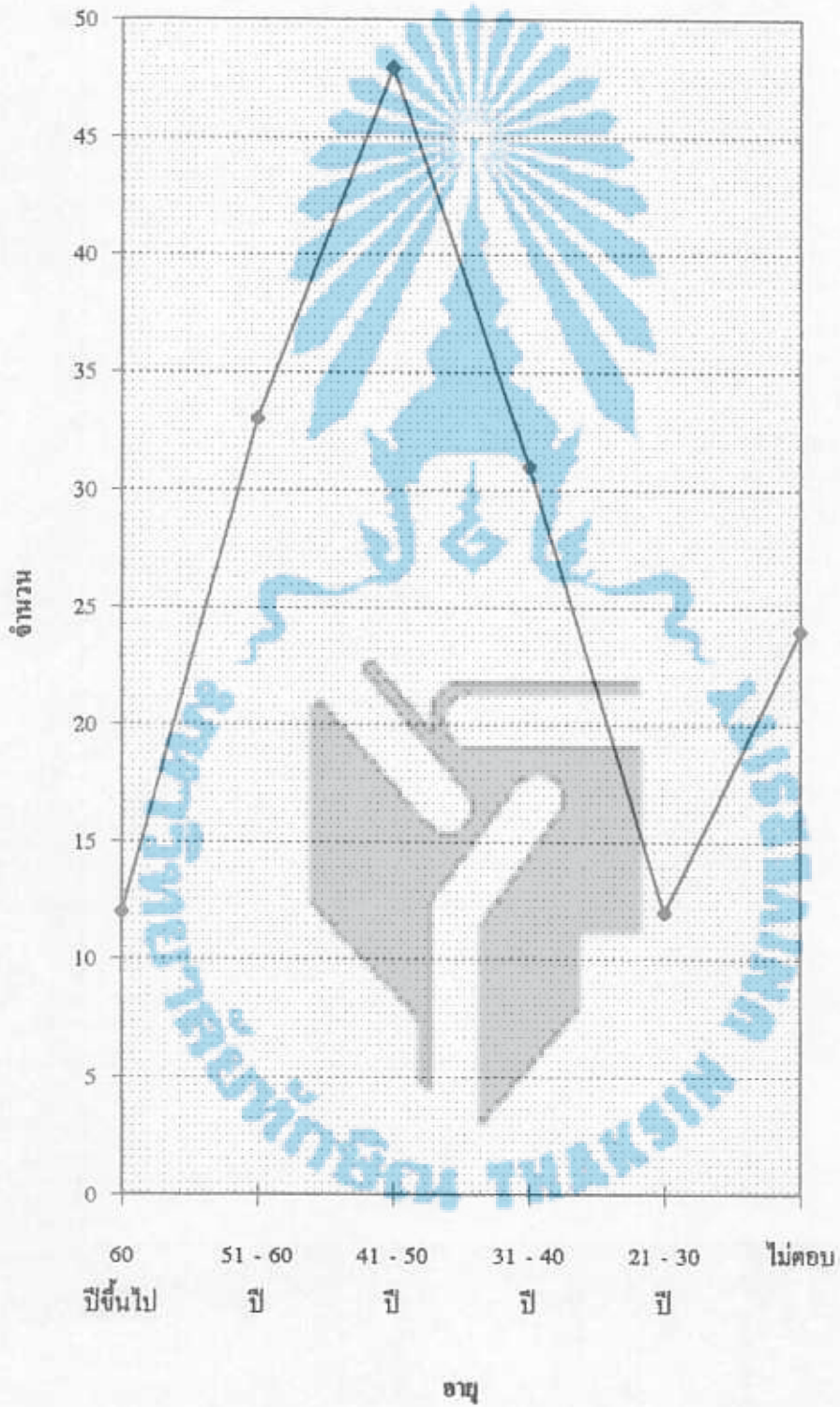
อายุของคู่สมรส อายุของคู่สมรสในตำบลพนาสูงจะอยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี มากที่สุด คือ ร้อยละ 30 ที่รองลงมาคือ ช่วงอายุ 51-60 ปี ร้อยละ 20.6 และช่วงอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 19.4 ที่น้อยที่สุดคือ ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป และช่วงอายุ 21-30 ปี คือร้อยละ 7.5 เท่ากัน ซึ่งจะเห็นว่าอายุของคู่สมรสในตำบลพนาสูงมีลักษณะเกือบเป็นโค้งปกติ (normal curve) คือ คู่สมรสส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยกลางคน ซึ่งเป็นวัยที่งานสร้างตัวสร้างฐานะของครอบครัวหาเงินให้บุตรศึกษาเล่าเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของประชาชนในการสร้างสังคมให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคตและการที่คู่สมรสที่อายุ 60 ปีขึ้นไป มีถึงร้อยละ 7.5 ก็แสดงให้เห็นว่ามีอายุค่อนข้างยืนอันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพที่ต้องใช้กำลังกายมากกว่ากำลังความคิด และการสาธารณสุขมูลฐานอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดีนั่นเอง ดูรายละเอียดอายุของคู่สมรสได้จากตารางที่ 2.9

ตาราง 2.9 อายุของคู่สมรส

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
60 ปีขึ้นไป	12	7.5
51 - 60	33	20.6
41 - 50	48	30.0
31 - 40	31	19.4
21 - 30	12	7.5
ไม่ตอบ	24	15.0
รวม	160	100

หมายเหตุ ผู้ที่ไม่ตอบคือผู้ที่มีสถานภาพสมรส เป็นหม้าย เนื่องจากสามีเสียชีวิต แยกกันอยู่และ เป็นโสด

อายุของผู้สมัคร

การศึกษาของคู่สมรส การศึกษาของคู่สมรสส่วนใหญ่จะจบการศึกษาภาค
บังคับตามระบบและช่วงเวลาที่รัฐบาลประกาศใช้* แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง
เวลาที่บังคับในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และคู่สมรสส่วนใหญ่ก็จะจบการศึกษา
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คือ ร้อยละ 65 รองลงมาก็จบระดับประถมศึกษาปีที่
6 และ 7 คิดเป็นร้อยละ 8.1 ส่วนที่ไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และไม่รู้นั่งสื่อ
มีเพียงร้อยละ 5 (1.9+3.1) นอกเหนือจากนี้ยังปรากฏว่ามีคู่สมรสที่ได้รับการ
ศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีที่ 5 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และวิชาชีพชั้นสูง
และปริญาตรีกระจายออกไปอีกรวมกันถึงร้อยละ 6.9 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า
ประชาชนตำบลพนาสูงสนใจในเรื่องการศึกษาสูงขึ้นเป็นลำดับและอีกร้อยละ 15
ไม่ขอตอบในเรื่องนี้ ดังตาราง 2.10

* ระบบการศึกษาของไทย เป็นไปตามแผนการศึกษาชาติฉบับต่าง ๆ

ดังนี้

- 1 แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2475 ใช้ระบบ 4:4:4 (ประถม:
มัธยมต้น:มัธยมปลาย)
- 2 แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2479 ใช้ระบบ 4:3:3:2
(ประถม:มัธยมต้น:มัธยมปลาย: เตรียมอุดมศึกษา)
- 3 แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2503 ได้แบ่งระดับประถมศึกษาออก
เป็นประถมต้น 4 ปี และประถมปลาย 3 ปี รวมเป็นระดับ
ประถมศึกษา 7 ปี แต่ประถมปลายไม่บังคับ
- 4 แผนการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ.2517 รวมประถมต้นและ
ประถมปลายเข้าด้วยกันเป็นการศึกษาภาคบังคับ 7 ปี และตั้ง
แต่ พ.ศ.2520 เป็นต้นมาลดภาคบังคับลงเหลือ 6 ปี

ตาราง 2.10 การศึกษาของกลุ่มมรส

ระดับการศึกษาของกลุ่มมรส	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ไม่รู้หนังสือ	5	3.1
ไม่จบ ป.4	3	1.9
จบ ป.4	104	65.0
จบ ป.6 หรือ ป.7	13	8.1
จบ ม.ศ. 3	1	0.6
จบ ม.ศ. 5	5	3.1
จบ ป.วช.	2	1.3
จบ ป.วส.	2	1.3
จบปริญญาตรี	1	0.6
ไม่ตอบ	24	15.0
รวม	160	100

การวางแผนครอบครัว การวางแผนครอบครัวหรือการคุมกำเนิด เป็นนโยบายที่สำคัญนโยบายหนึ่งของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยที่ต้องการจะควบคุมการเพิ่มของประชากรไม่ให้ เป็นไปอย่างรวดเร็วเกินไป เพราะจะเป็นภาระของรัฐบาล ในการจัดการเรื่องคุณภาพของประชากร สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมมาแต่โบราณซึ่งในสมัยแรก ๆ ก็ต้องการแรงงานมากแต่ละครอบครัวจึงมีบุตรหลายคน เพื่อช่วยกันทำงานด้านการเกษตรกรรมและแรงงานด้านอื่น ๆ รัฐบาลสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ถึงกับให้รางวัลแก่แม่บ้านที่สามารถให้กำเนิดบุตรได้หลาย ๆ คน เพื่อให้ เป็นไปตามนโยบายเพิ่มประชากรจาก 18 ล้านคนให้มากยิ่งขึ้น ขยับไป การเพิ่มประชากรนอกจาก เป็นการเพิ่มแรงงานแล้ว รัฐบาลในสมัยนั้นยังเชื่อว่าการมีประชากรจำนวนมากจะทำให้ประเทศเป็นมหาอำนาจได้อีกด้วย จากนโยบายของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นผลให้ประชากรของประเทศไทยเพิ่มขึ้น

อย่างรวดเร็ว คือ ประมาณปีละ 1 ล้านคนเศษ ซึ่งนำมาซึ่งปัญหาหลายประการ ในรัฐบาลชุดหลังๆ มา เช่น ปัญหาการจัดการศึกษาให้แก่ประชากรและปัญหาการว่างงาน เป็นต้น และการเกษตรกรรมก็มีเครื่องจักรเข้ามามีบทบาทแทนแรงงานคนมากขึ้น เมื่อปัญหาดังกล่าวรุนแรงขึ้น รัฐบาลชุดจอมพลถนอม กิตติขจร ก็เริ่มวางนโยบายควบคุมการเพิ่มของประชากร หรือชะลอการเพิ่มของประชากร โดยการรณรงค์ให้ประชาชนทำการคุมกำเนิดด้วยวิธีต่าง ๆ ผู้มีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้คือ นายมีชัย วีระไวทยะ จนทำให้การวางแผนครอบครัว หรือการคุมกำเนิดเป็นที่รู้จักและเข้าใจกันมากขึ้น การเพิ่มของประชากรก็ลดลงเป็นลำดับ ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหาด่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในสังคมได้เป็นอันมาก

ตำบลหนองสูงแม้ว่าจะอยู่ห่างไกลสังคมภายนอกและการคมนาคมไม่ค่อยสะดวกนัก แต่เนื่องจากการศึกษาของชาวหนองสูงเริ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ จึงรู้จักการวางแผนครอบครัวหรือการคุมกำเนิดวิธีต่าง ๆ มากพอสมควร แต่เนื่องจากอาจยังต้องการแรงงานในด้านต่าง ๆ อยู่พอสมควร เช่น การเกษตร และการประมง และการวางแผนครอบครัวหรือการคุมกำเนิดอาจจะเป็นของใหม่ของชาวหนองสูง และเป็นเรื่องของคนรุ่นใหม่เสียมากกว่า จำนวนคู่สมรสที่คุมกำเนิดจึงยังไม่เด่นเหมือนกับสังคมเมือง คือ จากประชากรตัวอย่างปรากฏว่ามีคู่สมรสที่คุมกำเนิดเพียงร้อยละ 37.5 และไม่ได้คุมกำเนิดร้อยละ 62.5 ดังตารางที่ 2.11

ตารางที่ 2.11 การวางแผนครอบครัว

การวางแผนครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
คุมกำเนิด	60	37.5
ไม่คุมกำเนิด	100	62.5
รวม	160	100

จากการคุมกำเนิดของประชากรตัวอย่าง 60 คนนั้น มีวิธีการคุมกำเนิด 3 วิธีคือ การทำหมัน (ซึ่งส่วนใหญ่ภรรยาเป็นผู้ทำ) การรับประทานยา และการใส่ห่วงหรือดุงยาง ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการที่ค่อนข้างจะทันสมัย และในจำนวนผู้ไม่คุมกำเนิด 100 คน นั้น นับรวมผู้ที่เป็นโสดอยู่ด้วย ซึ่งไม่จำเป็นต้องคุมกำเนิด

แม้ว่าการคุมกำเนิดจะทำกันยังไม่กว้างขวางนัก แต่คู่สมรสในตำบล พนางสูงก็มีบุตรจำนวนที่ไม่สูงนัก จากประชากรตัวอย่างจะพบว่าครอบครัวที่มีบุตรจำนวน 1-3 คน มีถึงร้อยละ 57.4 ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในยุค หลัง ๆ ที่รณรงค์ให้ประชากรมีบุตรครอบครัวละ 2-3คน เช่น จากสโลแกนที่ว่า "หญิงก็ได้ชายก็ดีมีแค่สอง" หรือการที่อนุญาตให้ข้าราชการและลูกจ้างประจำของ รัฐเบิกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรได้เพียง 3 คน เป็นต้นและครัวเรือน ที่มีบุตรค่อนข้างมากคือ 4-6 คน ก็มีถึงร้อยละ 28.2 ซึ่งมากกว่ากึ่งหนึ่งของกลุ่ม ที่มีบุตรมากกว่า 3 คน (ร้อยละ 36.3) ครัวเรือนซึ่งมีบุตร 7-10 คน จึงมี เพียงร้อยละ 8.1 (36.3-28.2) ในจำนวนนี้ครัวเรือนที่มีบุตรถึง 10 คน มี เพียงครัวเรือนเดียว ส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่ม 7-8 คน (ร้อยละ 7.5) ซึ่งนับว่า ครัวเรือนชาวพนางสูงมีบุตรโดยเฉลี่ยแล้วไม่มากนัก คือ พอเหมาะ กับสภาพทาง เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ ดังตาราง 2.12

ตาราง 2.12 จำนวนบุตรที่คลอดรอดชีวิต

จำนวนบุตรที่คลอดรอดชีวิต	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1	8	5.0
2	38	23.7
3	46	28.7
4	19	11.9
5	16	10.0
6	10	6.3
7	7	4.4
8	5	3.1
9	-	-
10	1	0.6
ไม่ตอบ	10	6.3
รวม	160	100

หมายเหตุ ผู้ไม่ตอบ คือ ผู้ที่ยังไม่ได้สมรส และสมรสแล้วยังไม่มบุตร

การย้ายถิ่น การย้ายถิ่นจะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของชุมชนได้ทางหนึ่ง ถ้ามีการย้ายถิ่นมาก ๆ ก็จะไปสู่การหาสาเหตุของการย้ายถิ่นต่อไป การย้ายถิ่นโดยทั่วไปมักจะเป็นการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง เพราะเมืองเป็นศูนย์กลางความเจริญเกือบทุกด้าน ที่อำนวยความสะดวกสบายให้แก่ประชากรในเมือง นอกจากนั้นเมืองยังเป็นแหล่งงานที่ดีกว่าชนบท จะเห็นว่าเมืองหลักของทุกภาคทั่วประเทศ จะมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นทั่วไป ซึ่งตรงข้ามกับการย้าย

ถิ่นจากชนบทหนึ่งไปยังอีกชนบทหนึ่ง ซึ่งจะมีน้อยกว่า การย้ายถิ่นจากชนบทเข้าเมือง และสาเหตุของการย้ายก็แตกต่างกัน คือ แทนที่จะย้ายเพื่อหางานทำหรือเพื่อรับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นแต่สาเหตุการย้ายมักเป็นเรื่องการสมรสมากกว่า การย้ายถิ่นของประชาชนในตำบลพนางคองก็เช่นเดียวกัน คือ มีการย้ายถิ่นน้อยส่วนใหญ่จะตั้งภูมิลำเนาอยู่ในตำบลพนางคองมาตั้งแต่กำเนิด ดังตาราง 2.13

ตาราง 2.13 ระยะเวลาการย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในตำบลพนางคอง

ระยะเวลาการย้ายถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
อยู่มาแต่กำเนิด	127	79.4
1 - 10 ปี	17	10.6
11 - 20 ปี	6	3.7
21 - 30 ปี	8	5.0
31 ปี ขึ้นไป	2	1.3
รวม	160	100

จากตารางจะเห็นว่าจากประชากรตัวอย่างประชาชนในตำบลพนางคองที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลพนางคองมาตั้งแต่กำเนิดมีถึงร้อยละ 79.4 และในจำนวนผู้ย้ายถิ่นจะมีที่ย้ายมาเกิน 10 ปีแล้ว ร้อยละ 10 ที่ย้ายในระหว่าง 1-10 ปี มีร้อยละ 10.6 ซึ่งเป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรตัวอย่าง และการย้ายส่วนใหญ่ก็เป็นการย้ายภายในตำบลอื่นเนื่องมาจากกรสมรส ที่ย้ายมาจากท้องถิ่นอื่นด้วยเหตุผลในการประกอบอาชีพนั้นมีเพียง 2 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 1.25 เท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนพนางคองเป็นชุมชนที่มีความมั่นคงในเกือบทุกด้าน

ลักษณะทั่วไปของบุตร

คงได้กล่าวแล้วว่าประชาชนในตำบลพนาสูงมีบุตรโดยเฉลี่ยแล้วไม่มากนักพอเหมาะ กับสภาพทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ จำนวนครอบครัวที่มีบุตรถึง 10 คน จากประชากรตัวอย่างมีเพียง 1 ครอบครัวเท่านั้น นอกนั้นก็จะมีครอบครัวที่มีบุตรอยู่ในระหว่าง 1-3 คนเป็นส่วนมาก จำนวนบุตรของประชาชนในตำบลพนาสูง อาจจะแยกรายละเอียดต่าง ๆ ได้ดังนี้

เพศ

ตาราง 2.14 แสดงลักษณะทั่วไปของบุตรที่เกี่ยวกับเพศ

บุตรคนที่	จำนวน	ชาย	ร้อยละ	หญิง	ร้อยละ	ไม่ตอบ	ร้อยละ
1	143	70	43.8	73	45.6	17	10.6
2	132	74	46.3	58	36.2	28	17.5
3	97	37	23.1	60	37.5	63	39.4
4	56	20	12.5	36	22.5	104	65.0
5	36	15	9.4	21	13.1	124	77.5
6	22	3	1.9	19	11.9	138	86.2
7	12	5	3.1	7	4.4	148	92.5
8	5	-	-	5	3.1	155	96.9
9	1	-	-	1	0.6	159	99.4
10	1	1	0.6	-	-	159	99.4
รวม	505	225	44.6	280	55.4	-	-

หมายเหตุ ผู้ที่ไม่ตอบคือผู้ที่ เป็นโสด สมรสแล้วแต่ไม่มีบุตร หรือมีบุตรคนที่ 1 แต่ไม่มีคนที่ 2-10

ร้อยละของผู้ไม่ตอบคิดจากจำนวนเต็มของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

160 คน

จากตาราง 2.14 แสดงให้เห็นว่าบุตรคนที่ 1 ของประชากรตัวอย่างมี 143 คน เป็นเพศชายร้อยละ 43.8 เพศหญิงร้อยละ 45.6 (ไม่ตอบร้อยละ 10.6) ซึ่งจะพบว่าอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน เพศหญิงมีจำนวนมากกว่าเล็กน้อย บุตรคนที่ 2 มีจำนวนทั้งสิ้น 132 คน เป็นเพศชายร้อยละ 46.3 เพศหญิงร้อยละ 36.2 (ไม่ตอบร้อยละ 17.5) ซึ่งพบว่าบุตรที่เป็นเพศชายมีมากกว่าเพศหญิงถึงประมาณร้อยละ 10 บุตรคนที่ 3 มี 97 คน เป็นเพศชายร้อยละ 23.1 เป็นเพศหญิงร้อยละ 37.5 (ไม่ตอบร้อยละ 39.4) ซึ่งพบว่าบุตรที่เป็นเพศหญิงมีมากกว่าเพศชายถึงประมาณร้อยละ 14 และตั้งแต่บุตรคนที่ 4 เป็นต้นไป จะพบว่าบุตรที่เป็นเพศหญิงจะมีมากกว่าบุตรที่เป็นเพศชายทุกอันดับ เว้นบุตรคนที่ 10 มีเพียง 1 คน และเป็นเพศชายเท่านั้น และเมื่อมองภาพรวมแล้วจะเห็นว่าจำนวนบุตรของประชากรตัวอย่างทั้งหมด 505 คน เป็นเพศชาย 225 คน หรือร้อยละ 44.6 และเป็นเพศหญิง 280 คน หรือร้อยละ 55.4 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำนวนบุตรเพศหญิงมีมากกว่าเพศชายถึงร้อยละ 10.8

อายุ

ตาราง 2.15 การกระจายอายุของบุตร

ช่วงอายุของ บุตร	บุตรคนที่									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
51-60 ปี	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
41-50 ปี	6	3	3	1	1	1	-	-	-	-
31-40 ปี	21	16	13	8	4	3	2	-	-	-
21-30 ปี	57	51	40	25	14	10	5	4	1	1
11-20 ปี	32	38	24	16	14	4	4	-	-	-
ต่ำกว่า 10ปี	24	23	17	6	3	4	1	1	-	-
รวม	143	132	97	56	36	22	12	5	1	1

จากตาราง 2.15 การกระจายอายุของบุตรแต่ละลำดับจากประชากร ตัวอย่างมีลักษณะดังนี้ คือ บุตรคนที่ 1 มีจำนวนทั้งสิ้น 143 คน ร้อยละ 2.1 มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี ร้อยละ 4.2 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 14.7 มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ร้อยละ 39.8 มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี ร้อยละ 22.4 มีอายุอยู่ในช่วง 11-20 ปี และร้อยละ 16.8 มีอายุต่ำกว่า 10 ปี

บุตรคนที่ 2 มีจำนวนทั้งสิ้น 132 คน ร้อยละ 0.8 มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี ร้อยละ 2.3 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 12.0 มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ร้อยละ 38.6 มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี ร้อยละ 28.9 มีอายุอยู่ในช่วง 11-20 ปี และร้อยละ 17.4 มีอายุต่ำกว่า 10 ปี

บุตรคนที่ 3 มีจำนวนทั้งสิ้น 97 คน ร้อยละ 3.1 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 13.4 มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ร้อยละ 41.2 มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี ร้อยละ 24.8 มีอายุอยู่ในช่วง 11-20 ปี และร้อยละ 17.5 มีอายุต่ำกว่า 10 ปี

บุตรคนที่ 4 มีจำนวนทั้งสิ้น 56 คน ร้อยละ 1.8 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 14.3 มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ร้อยละ 44.6 มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี ร้อยละ 28.6 มีอายุอยู่ในช่วง 11-20 ปี และร้อยละ 10.7 มีอายุต่ำกว่า 10 ปี

บุตรคนที่ 5 มีจำนวนทั้งสิ้น 36 คน ร้อยละ 2.8 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 11.1 มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ร้อยละ 38.9 มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี ร้อยละ 38.9 มีอายุอยู่ในช่วง 11-20 ปี และร้อยละ 8.4 มีอายุต่ำกว่า 10 ปี

บุตรคนที่ 6 มีจำนวนทั้งสิ้น 22 คน ร้อยละ 4.5 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 13.6 มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ร้อยละ 45.5 มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี ร้อยละ 18.2 มีอายุอยู่ในช่วง 11-20 ปี และร้อยละ 18.2 มีอายุต่ำกว่า 10 ปี

บุตรคนที่ 7 มีจำนวนทั้งสิ้น 12 คน ร้อยละ 16.7 มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ร้อยละ 41.7 มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี ร้อยละ 33.3 มีอายุอยู่ในช่วง 11-20 ปี และร้อยละ 8.3 มีอายุต่ำกว่า 10 ปี

บุตรคนที่ 8 มีจำนวนทั้งสิ้น 5 คน ร้อยละ 80 มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี ร้อยละ 20 มีอายุต่ำกว่า 10 ปี

บุตรคนที่ 9 และคนที่ 10 มีจำนวนอย่างละ 1 คน และมีอายุอยู่ในช่วง เดียวกันคือ ช่วง 21-30 ปี

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าอายุบุตรของประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 21-30 ปี และช่วง 11-20 ปี คือ อายุในช่วง 21-30 ปี มีจำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 41.2 และอายุในช่วง 11-20 ปี มีจำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 26.1 ซึ่งจะเห็นว่าจำนวนบุตรที่อยู่ในช่วงอายุทั้งสองช่วงดังกล่าว มีจำนวนถึง 340 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 67.3 ของจำนวนบุตรทั้งหมด 505 คน ซึ่งจะ เป็นกำลังทาง เศรษฐกิจที่สำคัญของครอบครัว เพราะอยู่ในวัยทำงาน ส่วน ช่วงอายุ 11-20 ปี แม้บางส่วนจะอยู่ในวัยเรียน แต่ก็สามารถใช้เวลาว่าง จากการเรียนช่วยงานบ้านได้เช่นเดียวกัน ช่วงอายุที่น่าสนใจอีกช่วงหนึ่งคือ ช่วง 31-40 ปี ซึ่งมีจำนวน 67 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.3 ก็เป็นช่วงอายุที่อยู่ใน วัยทำงานและเป็นหัวหน้าครอบครัว ซึ่งมีภาระในการเลี้ยงดูสมาชิกใหม่ของครอบครัว ซึ่งนับว่าเป็นช่วงอายุที่มีบทบาทต่อสังคมอยู่ไม่น้อย นอกจากนั้นอายุของบุตรที่ สูง ๆ ขึ้นไปก็มีจำนวนลดหลั่นลงมาและเป็นบุตรคนแรก ๆ เสียเป็นส่วนใหญ่ เช่น ช่วงอายุ 41-50 ปี มีเพียง 15 คน หรือร้อยละ 3.0 และช่วงอายุ 51-60 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุสูงสุดมีเพียง 4 คน หรือร้อยละ 0.8 ซึ่งเป็นวัยที่จะร่วงโรยไป ตามกาลเวลา ซึ่งจะถูกแทนที่ด้วยบุตรที่มีช่วงอายุต่ำ ลงมา โดยเฉพาะช่วงอายุ 11-30 ปี ซึ่งมีถึงร้อยละ 67.3 ดังกล่าวแล้ว ส่วนช่วงอายุที่ต่ำกว่า 10 ปี มี จำนวน 79 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.6 ก็เป็นช่วงที่อยู่ในวัยเรียน

สถานภาพสมรส สถานภาพสมรสของบุตรของประชากรตัวอย่าง แสดงให้ เห็นรายละเอียดได้ด้วยตารางข้างล่างนี้

ตาราง 2.16 แสดงสถานภาพสมรสของบุตร

บุตรคนที่	จำนวน	สมรส	ร้อยละ	โสด	ร้อยละ	หม้าย	ร้อยละ
1	143	58	40.6	85	59.4	-	-
2	132	50	37.9	82	62.1	-	-
3	97	40	41.2	56	57.7	1	1.1
4	56	18	32.1	38	67.9	-	-
5	36	12	33.3	24	66.7	-	-
6	22	7	31.8	14	63.6	1	4.6
7	12	5	41.7	7	58.3	-	-
8	5	2	40.0	3	60.0	-	-
9	1	-	-	1	100.0	-	-
10	1	-	-	1	100.0	-	-
รวม	505	192	38.0	311	61.6	2	0.4

หมายเหตุ จำนวนร้อยละคิดจากยอดรวมของจำนวนบุตรแต่ละลำดับ ส่วนช่องรวมคิดจากจำนวนรวมของบุตรทุกลำดับ

จากตาราง 2.16 ถ้าดูแต่เพียงผิวเผินจะเห็นว่าจำนวนบุตรที่สมรสแล้วจะมีน้อยกว่าจำนวนบุตรที่ไม่ได้สมรส (โสด) เช่น บุตรคนที่ 1 มีจำนวน 143 คน แต่สมรสแล้วเพียง 58 คน หรือร้อยละ 40.6 และยังไม่ได้สมรสถึง 85 คน หรือ ร้อยละ 59.4 ถ้าจะพิจารณากรณีนี้ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง จะต้องดูอายุของบุตรคนที่ 1 ในตาราง 2.15 ประกอบด้วย ซึ่งจะเห็นว่าช่วงอายุที่อยู่ในเกณฑ์สมรสได้คือ 21 ปีขึ้นไป มีจำนวนบุตรอยู่ 87 คน และได้สมรส 58 คน หรือประมาณ 2 ใน 3 ก็นับว่าอยู่ในเกณฑ์ปกติ การพิจารณาสถานภาพสมรสของบุตรคนที่ 2, 3, 4, ..., 10 ก็จะต้องพิจารณาโดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน ส่วนบุตร

คนที่ 9 และคนที่ 10 ซึ่งไม่สมรสเลยนั้นก็มีจำนวนเพียง 2 คน และมีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี ซึ่งอายุไม่มากนัก โอกาสที่จะได้สมรสยังมีสูงมากและที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ จำนวนบุตรที่เป็นหม้ายมีน้อยมาก จากจำนวนบุตรที่สมรสแล้ว 192 คน มีที่เป็นหม้ายเพียง 2 คน หรือเพียงร้อยละ 0.4 เท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัญหาการครองเรือนและปัญหาอื่น ๆ ในตำบลพนาสูงมีน้อยมาก

ระดับการศึกษา การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพของประชากร และเป็นการสร้างโอกาสให้แก่มนุษย์ในการเลื่อนชั้นทางสังคมของตนได้ การเสนอผลการสำรวจเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรจะทำให้สามารถมองเห็นแนวโน้มของความเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตได้ เช่น ด้านการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตประจำวัน ความสนใจในมรดกวัฒนธรรมของท้องถิ่นและความสนใจด้านการเมือง เป็นต้น ในการศึกษาถึงระดับการศึกษาของบุตร คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสัดส่วนของบุตรที่จบการศึกษาแล้ว กับบุคคลที่กำลังศึกษา และบุตรที่ไม่เคยได้รับการศึกษา เพื่อผู้สนใจจะได้มองเห็นภาพเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรของประชากรตัวอย่างได้ชัดเจนขึ้น ผลการศึกษาเป็นไปตามตาราง 2.17

ตาราง 2.17 แสดงการกระจายสัดส่วนของบุตรที่จบการศึกษาแล้ว:บุตรที่กำลังศึกษา:บุตรที่ไม่เคยได้รับการศึกษา

บุตรคนที่	จำนวน	จบการศึกษา	ร้อยละ	กำลังศึกษา	ร้อยละ	ไม่ได้ศึกษา	ร้อยละ
1	143	88	61.5	41	28.7	14	9.8
2	132	71	53.8	47	35.6	14	10.6
3	97	50	51.6	37	38.1	10	10.3
4	56	32	57.1	16	28.6	8	14.3
5	36	21	58.3	13	36.1	2	5.6
6	22	14	63.6	6	27.3	2	9.1
7	12	7	58.3	3	25.0	2	16.7
8	5	4	80.0	1	20.0	-	-
9	1	1	100.0	-	-	-	-
10	1	-	-	1	100.0	-	-

*หมายเหตุ บุตรที่ไม่ได้รับการศึกษาหมายถึง บุตรที่ไม่เคยเข้ารับการศึกษานในโรงเรียนหรือสถานศึกษาอื่นฯ เลย และบุตรที่อายุยังไม่ถึงเกณฑ์เข้ารับการการศึกษา

จากตาราง 2.17 ผลการศึกษาปรากฏว่า บุตรคนที่ 1 จำนวน 143 คน จบการศึกษาไปแล้ว 88 คน คิดเป็นร้อยละ 61.5 กำลังศึกษาอยู่ 41 คน คิดเป็นร้อยละ 28.7 และไม่ได้รับการศึกษาจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8

บุตรคนที่ 2 จำนวน 132 คน จบการศึกษาไปแล้ว 71 คน คิดเป็นร้อยละ 53.8 กำลังศึกษาอยู่ 47 คน คิดเป็นร้อยละ 35.6 และไม่ได้รับการศึกษา 14 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6

บุตรคนที่ 3 จำนวน 97 คน จบการศึกษาไปแล้ว 50 คน คิดเป็นร้อยละ 51.6 กำลังศึกษาอยู่ 37 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 และไม่ได้รับการศึกษา 10 คน คิดเป็นร้อยละ 10.3

บุตรคนที่ 4 จำนวน 56 คน จบการศึกษาไปแล้ว 32 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1 กำลังศึกษาอยู่ 16 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 และไม่ได้รับการศึกษา 8 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3

บุตรคนที่ 5 จำนวน 36 คน จบการศึกษาไปแล้ว 21 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 กำลังศึกษาอยู่ 13 คน คิดเป็นร้อยละ 36.1 และไม่ได้รับการศึกษา 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.6

บุตรคนที่ 6 จำนวน 22 คน จบการศึกษาไปแล้ว 14 คน คิดเป็นร้อยละ 63.6 กำลังศึกษาอยู่ 6 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 และไม่ได้รับการศึกษา 2 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1

บุตรคนที่ 7 จำนวน 12 คน จบการศึกษาไปแล้ว 7 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 กำลังศึกษาอยู่ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และไม่ได้รับการศึกษา 2 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7

บุตรคนที่ 8 จำนวน 5 คน จบการศึกษาไปแล้ว 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80 กำลังศึกษาอยู่ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และบุตรคนที่ 9-10 อย่างละ 1 คน (รวม 2 คน) จบการศึกษาแล้ว 1 คน (คนที่ 9) และกำลังศึกษาอยู่ 1 คน (คนที่ 10)

จากข้อมูลที่แสดง จะเห็นได้ว่าบุตรที่ไม่ได้รับการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นบุตรคนที่ 1-4 และที่ไม่ได้รับการศึกษามากที่สุดคือบุตรคนที่ 1-2 ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าบุตรคนแรก ๆ เป็นบุตรที่มีอายุมาก ๆ รวมอยู่ด้วยจำนวนหนึ่ง ซึ่งอาจไม่ได้รับการศึกษาเลยก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อดูจำนวนบุตรที่อายุต่ำกว่า 10 ปี ในตาราง 2.15 แล้วจะเห็นว่ามียู่ถึง 79 คน และจำนวนผู้ไม่ได้ศึกษาจากตาราง 2.17 มีจำนวน 52 คน จึงอนุมานได้ว่าจำนวนบุตรที่ไม่ได้ศึกษาส่วนใหญ่ก็เพราะอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ต้องเข้าศึกษาขึ้นเอง

เมื่อได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการกระจายของจำนวนบุตรที่ได้รับการศึกษา กำลังศึกษา และไม่ได้รับการศึกษาแล้วสิ่งที่จำเป็นจะต้องศึกษาต่อไปก็คือระดับการศึกษาของบุตรที่จบการศึกษาแล้วเป็นอย่างไร ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม

ทางการศึกษาของประชาชนในตำบลพนาสูงทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ คังได้
แสดงรายละเอียดไว้ในตาราง 2.18

ตาราง 2.18 แสดงระดับการศึกษาของบุตรที่จบการศึกษาแล้ว

ระดับการศึกษา	บุตรคนที่										รวม	ร้อยละ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
ไม่จบ ป.4	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	3	1.1
จบ ป.4	17	15	12	5	3	1	-	-	-	-	53	18.4
จบ ป.6/ป.7	15	24	18	9	9	7	1	1	1	-	85	29.5
จบ ม.3/มศ.3	9	9	3	3	3	2	1	-	-	-	30	10.4
จบ มศ.5/ม.6	21	10	6	2	2	2	3	-	-	-	46	16.0
จบ ปวช.	9	4	2	3	1	-	-	-	-	-	19	6.6
จบ ปวส.	6	4	3	3	-	-	2	2	-	-	20	6.9
จบ ปกศ.สูง/ หรืออนุปริญญา	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3	1.1
จบปริญญาตรี ขึ้นไป	9	5	5	5	2	2	-	1	-	-	29	10.0
รวมทั้งจบ การศึกษา	88	71	50	32	21	14	7	4	1	-	288	100
รวมที่ยังไม่จบ การศึกษา*	55	61	47	24	15	8	5	1	-	1	217	

*หมายเหตุ จำนวนที่ยังไม่จบการศึกษามีหมายถึง บุตรที่ยังไม่เข้าโรงเรียนเพราะ
อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ และกำลังศึกษาอยู่

จากตาราง 2.18 จะเห็นว่าจำนวนบุตรที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้วไม่ได้ศึกษาต่อมีจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 47.9 ($18.4+29.5$) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบุตรคนที่ 1-3 ซึ่งอนุมานได้ว่าเป็นบุตรที่สูงอายุแล้ว ขณะที่จบการศึกษาภาคบังคับนั้น สถาบันการศึกษายังไม่แพร่หลาย ยังไม่เป็นที่รู้จักหรืออาจจะเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัว เนื่องจากเป็นบุตรคนโตในอันดับแรก ๆ จึงต้องทำงานเพื่อสร้างฐานะทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามเมื่อรวมจำนวนบุตรที่จบการศึกษาแต่ละระดับภาคบังคับ (ป.4, ป.6, ป.7) และบุตรที่ไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว จะมีจำนวนเพียง 141 คน คิดเป็นร้อยละ 49 ($18.4+29.5+1.1$) ของจำนวนบุตรที่จบการศึกษาแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำนวนบุตรที่จบการศึกษาสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับมีถึงร้อยละ 51 แสดงให้เห็นถึงความสนใจในการศึกษาของประชาชนในตำบลหนองคูได้เป็นอย่างดี และที่น่าสนใจคือ จำนวนบุตรที่ศึกษาจนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีถึงร้อยละ 16 ซึ่งพร้อมที่จะศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปโดยโอกาสต่อไป นอกจากนี้จากตาราง 2.18 ยังแสดงให้เห็นว่าประชาชนตำบลหนองคูมีความสนใจในวิชาชีพค่อนข้างสูง คือมีผู้จบระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) รวมกันร้อยละ 13.5 ($6.6+6.9$) และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปถึงร้อยละ 10 ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มทางการศึกษาของประชาชนในตำบลหนองคูได้เป็นอย่างดี หากมีสถาบันการศึกษาระดับสูงเกิดขึ้นในท้องถิ่นและเป็นที่น่าสนใจว่าจำนวนบุตรที่จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรการศึกษาระดับสูง (ป.กศ.สูง) และอนุปริญญาบัตรมีเพียงร้อยละ 1.1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่ค่อยให้ความสนใจที่จะเป็นครู แต่สนใจที่จะศึกษาเพื่อประกอบอาชีพอื่นมากกว่า

อาชีพของบุตร (ที่จบการศึกษาแล้ว) อาชีพก็เป็นตัวชี้ที่สำคัญอันหนึ่งในการแสดงให้เห็นถึงการเลื่อนชั้นทางสังคมของประชากร และการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยรวม ถ้าประชากรส่วนใหญ่มักประกอบอาชีพดั้งเดิมด้วยวิธีเก่า ๆ อยู่ตลอดไป ย่อมแสดงให้เห็นว่าสังคมนั้นอยู่กับที่หรือมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก แต่ถ้าประชากรได้พยายามปรับปรุงวิธีการประกอบอาชีพดั้งเดิมให้ทันสมัยขึ้น ให้ได้รับประโยชน์มากขึ้น หรือพยายามแสวงหาอาชีพใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มพูนรายได้และยกฐานะทางสังคมของตนเองให้สูงขึ้นอยู่เสมอ สังคมนั้นก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไป

ในทางที่ดีขึ้น (upward mobility) การศึกษาเกี่ยวกับอาชีพของบุตรของประชากรตัวอย่างในตำบลหนองสูง จึงจะเป็นตัวชี้ที่สำคัญอีกอันหนึ่งในการแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมตำบลหนองสูงในอนาคต เพื่อการเตรียมสนองตอบความต้องการของสังคมได้ตรงจุดอีกด้วย ลักษณะอาชีพของบุตรของประชากรตัวอย่างจะเห็นได้ในตาราง 2.19

ตาราง 2.19 แสดงลักษณะอาชีพของบุตรที่จบการศึกษาแล้ว

อาชีพ	บุตรคนที่									รวม	ร้อยละ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
ทำนา	6	12	4	4	3	2	2	-	-	33	11.5
ทำสวนยางพารา	2	3	2	2	2	1	-	-	-	12	4.2
สาม/ทอเสื้อผ้ากระจุค	5	7	3	3	3	-	-	-	-	21	7.3
ค้าขาย	7	-	4	1	-	-	-	-	-	12	4.2
รับจ้างหรือประกอบธุรกิจ											
ส่วนตัว	45	28	17	10	5	8	2	2	1	118	41.0
ประมง	1	2	3	1	1	1	-	-	-	9	3.1
รับราชการ	17	11	10	8	4	2	3	1	-	56	19.4
ไม่มีอาชีพแน่นอน	5	8	7	3	3	-	-	1	-	27	9.3
รวม	88	71	50	32	21	14	7	4	1	288	100

จากตาราง 2.19 ซึ่งแสดงถึงลักษณะอาชีพของบุตรที่จบการศึกษาแล้วจะพบว่าอาชีพรับจ้างหรือประกอบธุรกิจส่วนตัวเป็นอาชีพที่บุตรของประชากรตัวอย่างทำมากที่สุดคือ จำนวน 118 คน ใน 288 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 41 ซึ่งสอดคล้องกับความสนใจทางการศึกษาซึ่งมีแนวโน้มว่าสนใจเรียนในสายอาชีพกันมากขึ้น ส่วนอาชีพรับราชการแม้จะเป็นอาชีพที่ทำกันในอันดับรองลงไปแต่จำนวนผู้ประกอบ

อาชีพต่างกับอาชีพรับจ้างหรือประกอบธุรกิจส่วนตัวมาก คือ มีเพียง 56 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 แต่ทั้งนี้อาจจะมีตัวแปรอยู่ที่ข้อจำกัดทางด้านหน่วยงานราชการ ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายที่จะชะลอการเพิ่มตำแหน่งงานทางราชการไว้ไม่ให้มีมากเกินไป แต่ไปเน้นที่คุณภาพของข้าราชการแทนและเมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะทางการศึกษาของบุตรแล้วจำนวนผู้รับราชการเพียง 56 คน ก็พอเหมาะกับจำนวนผู้ที่จบการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 5 และมีมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีอยู่จำนวน 71 คน (ดูตาราง 2.18 ประกอบ) อาชีพรองลงมาจากรับราชการก็คือ การทำนา ซึ่งมีผู้ประกอบอาชีพนี้จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทำนาก็น้อยลงแต่หันไปประกอบอาชีพเสริมอื่น ๆ มากขึ้น เช่น อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระจุต ซึ่งทำกันจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 ค้าขายกับทำสวนยางพาราจำนวนเท่ากันคืออย่างละ 12 คน คิดเป็นอย่างละร้อยละ 4.2 และทำประมงซึ่งน้อยที่สุด คือ มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1 นอกจากนั้นมีอาชีพไม่แน่นอนอีก 27 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3

จากลักษณะอาชีพของบุตรจะเห็นได้ว่า ประชาชนในตำบลพนางคองได้พยายามแสวงหาอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อทดแทนอาชีพเก่า หรือดั้งเดิมคือทำนา และทำประมง อาชีพใหม่ ๆ ที่ได้รับความนิยมสูงขึ้นคือ ผลิตภัณฑ์จากกระจุต ทำสวนยางพารา และค้าขายซึ่งรวมกันถึงร้อยละ 15.7 ($7.3+4.2+4.2$) ซึ่งมากกว่าการทำนา และทำการประมงรวมกัน ซึ่งมีเพียงร้อยละ 14.6 ($11.5+3.1$) ส่วนอาชีพรับจ้างและทำธุรกิจส่วนตัวนั้นได้กลายเป็นอาชีพหลักของชาวพนางคองไปแล้ว เพราะมีผู้ประกอบอาชีพถึงร้อยละ 41

การเลื่อนชั้นทางสังคม (social mobility)

การเลื่อนชั้นทางสังคมหรือการเลื่อนฐานะทางสังคม หมายถึง การเคลื่อนไหวใด ๆ ในระบบแบ่งชนชั้นในสังคม¹ ซึ่งนักสังคมวิทยาอมรับว่ามนุษย์มีความแตกต่างกันในเรื่องชนชั้นหรือมีชนชั้นในสังคมมนุษย์ แต่ชนชั้นในสังคมมนุษย์นั้นเคลื่อนไหวได้ไม่คงที่ตายตัวเรียกว่าการเลื่อนชั้น หรือเลื่อนฐานะทางสังคม ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

¹ สัตยา สัตยาวิวัฒน์. หลักสังคมวิทยา. 2523. หน้า 146.

1. การเลื่อนขึ้นและเลื่อนลงทางสังคม (upward and downward mobility) หมายถึงการที่บุคคลเปลี่ยนแปลงตำแหน่งแล้วมีผลทำให้ชนชั้นหรือสถานภาพเดิมของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางสูงขึ้นหรือต่ำลง แต่ส่วนมากแล้วจะหมายถึงการเลื่อนชั้นให้สูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามจะต้องระลึกไว้เสมอว่า อาจจะมีการเลื่อนลงด้วยก็เป็นไปได้ การเลื่อนในลักษณะนี้เรียกได้อีกอย่างว่าการเลื่อนในแนวดิ่ง (vertical mobility)

2. การเลื่อนในแนวนอน (horizontal mobility) หมายถึงการเปลี่ยนตำแหน่งทางสังคมจากตำแหน่งหนึ่งไปยังอีกตำแหน่งหนึ่งที่อยู่ในระดับเดียวกัน การเปลี่ยนเช่นนี้ไม่ได้กระทบกระเทือนฐานะทางสังคม²

สาเหตุที่ทำให้เกิดการเลื่อนชั้นทางสังคม หรือวิถีทางแห่งการเลื่อนชั้นทางสังคมแบ่งได้ 5 ทางด้วยกันคือ

1. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ คือ การทำงานหนักขึ้น เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจนสามารถปรับฐานะตำแหน่งในสังคมได้ รายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้นทำให้มีอำนาจซื้อเพิ่มขึ้น สามารถซื้อได้ทั้งสินค้าที่เป็นวัตถุและชื่อเสียงเกียรติยศ

2. โดยการสมรส คือ การที่บุคคลทั้งชายและหญิงอาจแต่งงานกับบุคคลที่มีฐานะทางสังคมสูงกว่าตน ซึ่งทำให้ฐานะทางสังคมของตนสูงขึ้นไปด้วย

3. การเลื่อนชั้นโดยอาศัยการศึกษา ผลของการศึกษามีทั้งทางตรงและทางอ้อมในทางตรงคือ การได้รับวุฒิทางการศึกษาเพิ่มขึ้น ในทางอ้อม เช่น ความรู้จะช่วยให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จด้วยดี ทำให้ได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น ฐานะทางสังคมก็สูงขึ้นด้วย การเลื่อนชั้นโดยอาศัยการศึกษามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพราะสามารถใช้ความรู้ที่เรียนมาปรับปรุงการประกอบอาชีพให้มีรายได้สูงขึ้น

4. การเลื่อนฐานะทางสังคมที่เป็นเรื่องทางการเมือง คือ เมื่อได้รับการเลือกหรือแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสูงทางการเมืองหรืออาศัยกระบวนการทางการเมืองต่อรองจนสามารถยกฐานะของตนเองหรือหมู่คณะให้สูงขึ้นได้

² สัตยญา สัตยญาวิวัฒน์. หลักสังคมวิทยา. 2523. หน้า 146.

5. การเลื่อนฐานะทางสังคมโดยการสร้างความประทับใจ คือ การใช้กลวิธีพลิกแพลงสัญลักษณ์ทางสถานภาพ และเสน่ห์เฉพาะตัวให้เกิดผลดีแก่คน¹

วิถีทางแห่งการเลื่อนชั้นทางสังคม ของประชาชนในตำบลพนาสูงนั้น สืบเนื่องได้ว่ามีแนวโน้มไปในวิถีทางอาศัยการศึกษา และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรที่จบการศึกษาแล้วจำนวน 288 คน แม้จะจบการศึกษาระดับการศึกษาภาคบังคับ (ป.4, ป.6 และ ป.7) เป็นจำนวนมากที่สุดคือรวมกันจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 47.9 ก็ตาม แต่จำนวนนี้ก็ยิ่งต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ที่จบการศึกษาทั้งหมดซึ่งหมายความว่า ผู้ที่เรียนจบระดับการศึกษาภาคบังคับแล้ว และได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปมีมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนบุตรที่จบการศึกษาทั้งหมดคือ ร้อยละ 51 (อีกร้อยละ 1.1 ไม่จบประถมศึกษาปีที่ 4) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวพนาสูงได้พยายามส่งบุตรของตนให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงที่สุดเท่าที่จะมีกำลังส่งได้ และเท่าที่กำลังสติปัญญาของบุตรจะเรียนได้ และตัวบุตรเองก็ต้องมีความมุ่งมั่นพยายามและเห็นความสำคัญในการศึกษาอยู่ไม่น้อยด้วย จึงสนใจเรียนในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับถึงร้อยละ 51 และในจำนวนนี้มีตัวเลขที่น่าสนใจเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบุตรที่สูงกว่าระดับการศึกษาภาคบังคับ คือ จบมัธยมปีที่ 3 หรือมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10.4 จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 จบประกาศนียบัตรวิชาชีพจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 6.6 จบประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 6.9 จบประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงหรืออนุปริญญาจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1 และที่น่าทึ่งมากที่สุดก็คือจบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปถึง 29 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ซึ่งนับว่าจำนวนไม่น้อยทีเดียวแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการเลื่อนชั้นทางสังคมของประชากรในตำบลพนาสูง โดยอาศัยระดับการศึกษา

¹ สัตถยา สัตถยาวิวัฒน์. หลักสังคมวิทยา. 2523. หน้า 147-148.

ดังกล่าวแล้วว่าการเลื่อนชั้นทางสังคมโดยอาศัยการศึกษานั้น มีความสัมพันธ์กับการเลื่อนชั้นทางสังคมโดยวิถีทาง เศรษฐกิจหรืออาชีพอย่างใกล้ชิด จากการศึกษาจะพบว่า บุตรของประชากรตัวอย่างประกอบอาชีพรับจ้างและทำธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด (ดูตาราง 2.19) รองลงมาคือ อาชีพรับราชการการประกอบอาชีพรับจ้าง และทำธุรกิจส่วนตัวในปัจจุบันนับวันจะมีความสำคัญมากขึ้น และคนสนใจประกอบกันมากขึ้น เพราะเป็นอาชีพอิสระและมีรายได้พอจะสร้างฐานะทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี ซึ่งต้องยอมรับว่าในปัจจุบันนี้ความร่ำรวยถือเป็นบันไดสำคัญที่จะก้าวไปสู่การเลื่อนชั้นทางสังคม และการทำธุรกิจก็เป็นหนทางที่จะสร้างความร่ำรวยได้ไม่ยาก คนจึงหันมาประกอบอาชีพนี้กันมากขึ้น และแน่นอนผู้ที่จะมาประกอบอาชีพธุรกิจจะต้องได้รับการศึกษาคือพอสมควร มิฉะนั้นก็ไม่มีความรู้พอที่จะปรับปรุงธุรกิจของคนให้ก้าวหน้าไปได้ จำนวนบุตรของประชากรตัวอย่างที่จบการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาภาคบังคับถึงร้อยละ 51 จึงสอดคล้องกันกับจำนวนผู้ประกอบอาชีพรับจ้างและธุรกิจส่วนตัวที่มีร้อยละ 41

อาชีพรับราชการก็เป็นอาชีพที่คนไทยนิยมและภูมิใจมาช้านาน แม้จะลดความนิยมลงไปบ้างในปัจจุบันอันเนื่องมาจากภาวะเงินเฟ้อและข้อจำกัดบางประการดังกล่าวแล้ว แต่ก็ยังเป็นที่ยอมรับอยู่ทั่วไป ผู้ที่จบการศึกษาสูง ๆ ก็ยังคงต้องการที่จะรับราชการอยู่ไม่น้อย เพราะเป็นอีกทางหนึ่งที่น่าไปสู่การเลื่อนชั้นทางสังคมและอาจจะนำมาซึ่งเกียรติยศยกย่องนับถือ จากสังคมได้หากประสบความสำเร็จในอาชีพนี้ได้รับเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานสูง ๆ จากจำนวนบุตรของประชากรตัวอย่างจะเห็นว่ารับราชการเป็นอันดับสองรองจากอาชีพรับจ้าง และทำธุรกิจส่วนตัว ก็แสดงให้เห็นว่ายังให้ความสำคัญต่ออาชีพรับราชการอยู่ไม่น้อย แม้ตัวเลขจะค่อนข้างต่ำคือร้อยละ 19.4 แต่ก็ได้สัดส่วนกับจำนวนผู้จบการศึกษาในระดับที่ค่อนข้างสูงดังกล่าวแล้ว

สรุป

กล่าวโดยสรุปแล้วตำบลหนองคูจัดว่าเป็นดินแดนชนบท ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน ประชากรที่เป็นหญิงมีมากกว่าชายเล็กน้อย หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่เป็นผู้ชายและอายุ 41 ปีขึ้นไปเป็นส่วนใหญ่ ระดับการศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

มากที่สุด การฝึกอบรมที่มีมากที่สุดคือการอบรมเกี่ยวกับอาชีพ จำนวนบุตรส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 1-3 คน ประชากรส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดอาศัยในตำบล พนางสูงมาตั้งแต่กำเนิด จำนวนบุตรที่เป็นโสดมีมากกว่าบุตรที่สมรสแล้ว ระดับการศึกษาของบุตรจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ 7 มากที่สุด รองลงมาคือ ประถมปีที่ 4 และมีมัธยมศึกษาตอนปลาย บุตรที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาภาคบังคับ มีมากกว่าบุตรที่ได้รับการศึกษาเพียงระดับการศึกษาภาคบังคับเล็กน้อยคือ 51:49

เกี่ยวกับการเลื่อนชั้นทางสังคมนับว่ามีจำนวนมาก เมื่อเปรียบเทียบกับระดับการศึกษาระหว่างบุตรกับบิดามารดา ปรากฏว่าระดับการศึกษาของบุตรสูงกว่าบิดามารดามาก และการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากอาชีพเดิมไปเป็นอาชีพใหม่ก็มีมาก อาชีพของบุตรที่ประกอบมากที่สุดคือ รับจ้างและทำธุรกิจส่วนตัว รองลงมาคือรับราชการ แต่ส่วนใหญ่แล้วบุตรจะนิยมประกอบอาชีพอิสระ คือนอกจากรับจ้างและทำธุรกิจส่วนตัวแล้วยังมีการทำอุตสาหกรรมเกี่ยวกับกระจุย ค้าขายและทำสวนยางพารา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพยายามสร้างอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นแทนอาชีพดั้งเดิม คือ ทำนา และทำการประมง ซึ่งนับวันแต่จะลดลงโดยเฉพาะการประมง มีบุตรของประชากรตัวอย่างประกอบอาชีพนี้เพียงร้อยละ 3.1 เท่านั้น

บทที่ 3

สภาพเศรษฐกิจ

การเกษตรกรรมเป็นอาชีพพื้นฐานหรืออาชีพหลักของคนไทย กล่าวคือ ประชากรของประเทศไทยประมาณร้อยละ 75 ประกอบอาชีพทางการเกษตร และอาชีพทางการเกษตรของคนไทยส่วนใหญ่ก็คือการทำนา ส่วนการทำสวนยาง พารา สวนผลไม้ การปลูกพืชไร่ต่าง ๆ และการประมงมีความสำคัญรองลงไป จากการทำนา ที่กล่าวมานี้เป็นการมองในภาพรวมทั้งประเทศ แต่ถ้าจะมองเป็น ภาพย่อยในแต่ละภูมิภาค อาชีพการเกษตรดังกล่าวจะมีความสำคัญมากน้อยต่างกัน เช่น ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การทำนาถือว่าเป็นอาชีพทางการ เกษตรที่สำคัญที่สุด ส่วนภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้การทำนา ก็ จะด้อยกว่าอาชีพทางการเกษตรประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เป็นตัวแปร สำหรับภาคใต้ของประเทศไทยนั้น การทำสวนยางพารา ถือว่าเป็นอาชีพหลักทางการเกษตรที่สำคัญกว่าอาชีพทางการเกษตรประเภทอื่น ๆ แต่ถ้าจะมองในภูมิภาคส่วนย่อยลงไป สภาพภูมิประเทศก็เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ เกิดความแตกต่างในอาชีพทางการเกษตรในแต่ละจังหวัด สำหรับจังหวัดพัทลุงนั้น สภาพภูมิประเทศเหมาะแก่การเกษตรกรรมมาแต่โบราณ โดยเฉพาะการทำนา ดังข้อความที่ว่า "พืชที่สำคัญมีข้าว, หมาก, มะพร้าว, และอื่น ๆ อีก แต่ที่ขึ้น หน้าขึ้นตาคือข้าว สวนยาง ผลไม้อื่น ๆ มีไม่มากนัก ความจริงที่หลงเหมาะที่จะ เป็นเมืองเกษตรกรรม..."¹ และการทำนาเป็นอาชีพหลักของจังหวัดพัทลุงมี เนื้อที่ในการทำนา 674,037 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 57.84 ของเนื้อที่ถือครองเพื่อ การเกษตร² ส่วนอำเภอควนขนุนอันเป็นที่ตั้งของตำบลหนองคู่นั้น ประชาชน

¹ ดัต พรหมมาพ. "ภูมิศาสตร์พัทลุง," ใน งานปีใหม่จังหวัดพัทลุง พ.ศ. 2479. 2478. หน้า 198.

² กองโบราณคดี กรมศิลปากร. ที่ระลึกในพิธีเปิดวังเจ้าเมืองพัทลุง. 2536. หน้า 11.

มีการทำนาเป็นอาชีพหลักมาแต่โบราณเช่นกัน ดังข้อความที่ว่า "การทำนาเป็นอาชีพสำคัญของราษฎรประมาณร้อยละ 90 อาศัยการทำนา เว้นเสียแต่ตำบลตะพาน เขานู่ เขาย่า และเกาะเต่า ซึ่งมีการทำนาแต่น้อย หรือเกือบไม่มีเลยก็ได้ นอกนั้นทำนากับค้าขี้ดินจำนวนเนื้อที่นาประมาณ 69,782 ไร่ เพราะพื้นที่เหมาะในการทำนา..."¹ ส่วนการทำสวนยางพาราและสวนผลไม้ต่าง ๆ ก็มี เช่น ทุเรียน มังคุด ลำไย สละ และเงาะ แต่มีน้อยกว่าการทำนา และการทำนาก็ยังเป็นอาชีพหลักของประชาชนในอำเภอควนขนุนมาจนปัจจุบันดังจะเห็นได้จากพื้นที่ทำนาทั้งหมดในอำเภอควนขนุนมีถึง 160,032 ไร่ ในพื้นที่ที่ใช้ในการทำ การเกษตรทั้งหมด 213,426 ไร่²

ตำบลพนาสูงซึ่งเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอควนขนุน อาชีพของประชาชนก็สอดคล้องกับสภาพอาชีพและเศรษฐกิจโดยรวมของอำเภอควนขนุน กล่าวคือ จากประชากรตัวอย่างจำนวน 160 ครัวเรือนมีประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักอยู่ 88 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 55 และอาชีพหลักรองลงมาคือการทำสวนยางพารา 18 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.2 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาชีพหลักของประชาชนในด้านพนาสูงคือการทำนา และทำสวนยางพารา ทั้งนี้เพราะสภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวย ส่วนที่อื่น ๆ เช่น ผลไม้ต่าง ๆ นั้นก็มีบ้างแต่เป็นส่วนน้อยไม่ถึงกับยึดเป็นอาชีพได้ เพราะสภาพภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวย ประชาชนส่วนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพทำนาและทำสวนยางพาราเป็นหลักจึงต้องหาทางประกอบอาชีพอย่างอื่นแทน เช่น อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระจูด รับจ้างหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว และค้าขายเป็นต้น ส่วนอาชีพรับราชการและทำการประมงนับว่ามีน้อยมาก รายละเอียดของสภาพเศรษฐกิจของประชาชนในตำบลพนาสูงพอแจกแจงเป็นหมวดหมู่ได้ดังต่อไปนี้

¹ ไทย อัครรัตน์. "ภูมิศาสตร์อำเภอควนขนุน," ในงานปีใหม่จังหวัดพัทลุง พ.ศ. 2479. 2478. หน้า 179.

² สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง. สรุปข้อมูลทางการเกษตรอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงปี 2538.

อาชีพ

คณะผู้วิจัยได้แบ่งอาชีพของหัวหน้าครอบครัวเป็นอาชีพหลักและอาชีพรอง โดยผู้สัมภาษณ์ได้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามตัดสินใจเองว่า อาชีพใดเป็นอาชีพหลักและอาชีพรองของครัวเรือน จากการศึกษพบว่าจากประชากรตัวอย่างจำนวน 160 ครัวเรือนอาชีพหลักที่ทำมากเป็นอันดับแรกคือการทำนา ซึ่งมี 88 ครัวเรือน หรือร้อยละ 55 ซึ่งมากกว่าอาชีพอื่น ๆ ที่เหลือรวมกัน อาชีพที่ทำมากเป็นอันดับรอง ๆ ลงมาคือ การทำสวนยางพารา จำนวน 18 ครัวเรือน หรือร้อยละ 11.2 อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระชูด และรับจ้างหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวนเท่ากัน คือ อย่างละ 15 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละร้อยละ 9.4 อาชีพค้าขายจำนวน 13 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.1 รับราชการ 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.4 ทำการประมงน้อยที่สุดมีเพียง 3 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.9 และไม่มีอาชีพที่แน่นอน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.6 ดังรายละเอียดในตาราง 3.1

ตาราง 3.1 แสดงลักษณะอาชีพหลักของครัวเรือน

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
ทำนา	88	55.0
ทำสวนยางพารา	18	11.2
อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระชูด	15	9.4
ค้าขาย	13	8.1
รับจ้างหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว	15	9.4
ทำการประมง	3	1.9
รับราชการ	7	4.4
ไม่มีอาชีพที่แน่นอน	1	0.6
รวม	160	100

หมายเหตุ อาชีพค้าขาย ได้แก่ ขายของชำ และขายอาหาร
รับจ้างหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว ได้แก่ เลื่อยไม้, ขับรถรับจ้าง,
กรีดยาง, ช่อมรด, เย็บหมวก, ตัดเย็บเสื้อผ้า, รับสีข้าว,
รับเหมาก่อสร้าง และเสริมสวย
รับราชการ ได้แก่ ผู้ที่ได้รับเงินเดือนจากรัฐ และรับบำนาญ

ส่วนอาชีพรองซึ่งหมายถึง อาชีพที่ทำรายได้รองลงมาจากอาชีพหลัก และ
ทำในเวลาว่างจากการทำอาชีพหลัก เพื่อหารายได้มาจุนเจือให้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย
ตลอดปี หรือทำเพื่อหารายได้พิเศษในเวลาว่างเพื่อการออม อาชีพรองที่ทำ
กันมากที่สุดคือ การทำสวนยางพารา ซึ่งทำกัน 28 ครัวเรือน จากประชากรตัว
อย่าง 160 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.5 รองลงมาคือรับจ้างหรือ
ประกอบธุรกิจส่วนตัวจำนวน 26 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 16.3 อุตสาหกรรม
ผลิตภัณฑ์จากกระจูดจำนวน 24 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 15 ทำนา 18 ครัว
เรือน คิดเป็นร้อยละ 2.5 ทำการประมงและเลี้ยงสัตว์อย่างละ 3 ครัวเรือน
คิดเป็นอาชีพละร้อยละ 1.9 และไม่มีอาชีพรองอีก 49 ครัวเรือน หรือร้อยละ
30.6 ดังตาราง 3.2

ตาราง 3.2 แสดงลักษณะอาชีพรองของครัวเรือน

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
ทำนา	18	11.2
ทำสวนยางพารา	28	17.5
อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระชูด	24	15.0
ค้าขาย	5	3.1
รับจ้างหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว	26	16.3
ทำการประมง	3	1.9
รับเงินบำนาญ	4	2.5
เลี้ยงสัตว์	3	1.9
ไม่มีอาชีพรอง	49	30.6
รวม	160	100

หมายเหตุ อาชีพเลี้ยงสัตว์ มีสุกร และปลาน้ำจืด

จะเห็นว่าการทำสวนยางพาราทำเป็นอาชีพรองมากที่สุด ทั้งนี้ก็สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศที่มีที่ราบสูงประมาณร้อยละ 10 ของทั้งตำบล ซึ่งตรงบริเวณตอนกลาง ๆ ของตำบลและในจำนวนนี้เป็นกลุ่มดินที่เหมาะสมแก่การปลูกยางพาราถึงร้อยละ 7¹ ประชาชนจึงนิยมทำสวนยางพาราเป็นอาชีพรองมากเป็นอันดับหนึ่ง (เป็นอาชีพหลักมากเป็นอันดับสองรองจากการทำนา) ถัดมาคืออาชีพรับจ้างหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว ซึ่งมีมากเป็นอันดับสองแสดงให้เห็นว่าอาชีพนี้เป็นที่นิยมของประชาชนค่อนข้างมาก (เป็นอาชีพหลักมากเป็นอันดับสาม) พอ ๆ กับ

¹ สมชาติ นาควิโรจน์. ตำบลหนองสูงอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง.
หน้า 20.

อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระจุต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนในตำบลหนองคูนิยมประกอบอาชีพที่เป็นอิสระและใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะตัวมากขึ้น เพราะอาชีพรับจ้างหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระจุต หรือแม้แต่อาชีพค้าขายนั้น เป็นอาชีพที่จะต้องใช้ความสามารถพิเศษในทางฝีมือ และต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วยจึงจะประกอบอาชีพเหล่านี้ให้เจริญก้าวหน้าไปได้ ถ้าประชาชนได้รับการศึกษาหรือการฝึกอบรมในด้านเหล่านี้ได้ตรงจุด แนวโน้มของการประกอบอาชีพเหล่านี้ก็จะสดใสยิ่งขึ้นในอนาคต และอาจจะกลายเป็นอาชีพหลักมากกว่าอาชีพรองก็ได้ ส่วนอาชีพทำการประมงและเลี้ยงสัตว์ไม่ค่อยเป็นที่นิยม เพราะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น จำนวนสัตว์น้ำลดลง และมีการประกาศเขตเพาะพันธุ์ปลาในทะเลน้อย เป็นต้น ประชาชนจึงหันมาทดลองขุดบ่อเลี้ยงปลา (ส่วนใหญ่เลี้ยงปลาน้ำจืด) แทนทำการประมง ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะทำกันมากขึ้น โดยเฉพาะในหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ใกล้ทะเลสาบสงขลาและแม่น้ำปากประ

ส่วนการรับเงินบำนาญนั้นถือเป็นอาชีพรองเพราะผู้รับได้ประกอบอาชีพอื่นภายหลังเกษียณอายุราชการ ซึ่งทำรายได้มากกว่าเงินบำนาญรายเดือน การเป็นข้าราชการบำนาญก็คงเพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิต่าง ๆ ตามระเบียบราชการมากกว่าเพื่อรับเงินมาใช้จ่ายในครัวเรือนจริง ๆ และเป็นที่น่าสังเกตประการหนึ่งคือ ในจำนวนประชากรตัวอย่าง 160 ครัวเรือนมีที่ไม่มีอาชีพรองถึง 49 ครัวเรือนหรือร้อยละ 30.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาชีพหลักเพียงอย่างเดียวก็สามารถทำรายได้พอเพียงกับรายจ่ายในครัวเรือนแล้ว

การถือครองที่ดิน

การถือครองที่ดินของประชากรก็เป็นตัวชี้ให้เห็นถึงสภาพทางเศรษฐกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือถ้าประชากรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง (ไม่ต้องเช่าจากผู้อื่น) เป็นส่วนใหญ่ก็แสดงให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจที่มั่นคง แต่ถ้าประชากรส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ก็แสดงให้เห็นถึงสภาพอันไม่มั่นคงในทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้นได้ โดยเฉพาะชุมชนชนบทที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ประชากรในตำบลหนองคูนับว่ามีสภาพทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างมั่นคงเพราะส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง คือ ในจำนวนประชากรตัวอย่าง 160

ครัวเรือน จะมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองถึง 133 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 83.1 และไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเพียง 27 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.9 ดังตาราง 3.3

ตาราง 3.3 แสดงจำนวนครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

ที่ดินทำกิน เป็นของตนเอง	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
มี	133	83.1
ไม่มี	27	16.9
รวม	160	100

ผู้ที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองจำนวน 133 ครัวเรือน รวมที่ดินที่ถือครองทั้งสิ้น 1,337.58 ไร่ ซึ่งจำนวนนี้ตามหลักฐานการถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ออกได้เป็น โฉนดจำนวน 111.27 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.3 ซึ่งมากเป็นอันดับสาม ที่มากเป็นอันดับสองคือ นส.3 จำนวน 253.06 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.9 และ น.ส.3ก. มากที่สุดคือ จำนวน 935 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 69.9 นอกจากนี้ยังมีที่ไม่มีหลักฐานการถือครองความระเบียนราชการกรมที่ดินแต่ถือครองในลักษณะอื่นอีก 38.25 ไร่ หรือร้อยละ 2.9 ดังตาราง 3.4

ตาราง 3.4 จำนวนที่ดินจำแนกตามหลักฐานการถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
โหนด	111.27	8.3
น.ส.3	253.06	18.9
น.ส.3ก.	935.00	69.9
ถือครองลักษณะอื่น	38.25	2.9
รวม	1,337.58	100

หมายเหตุ ถือครองลักษณะอื่นส่วนใหญ่อาศัยที่ราชพัสดุ

จากตารางจะเห็นว่า การถือครองโดยหลักฐาน น.ส.3ก. จะมีมากที่สุด และถือครองโดยโหนดมีน้อยที่สุด (ตามหลักฐานกรมที่ดิน) ทั้งนี้ เพราะที่ที่ดินส่วนใหญ่ในตำบลหนองคุง เป็นที่ลุ่มที่ใช้ในการทำนา หลักฐานการถือครองส่วนใหญ่ จึงเป็น น.ส.3ก. และ น.ส.3 ส่วนการถือครองในลักษณะอื่นนั้นมีเพียงส่วนน้อย ซึ่งทางราชการจะต้องดำเนินการ ให้มีการถือครองที่ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการต่อไป

ส่วนที่ดินที่ใช้ทำประโยชน์เพื่อการประกอบอาชีพนั้น พอบ่งลักษณะของการทำประโยชน์ในที่ดินได้คือ ทำนามากที่สุด จำนวน 867 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 71.3 รองลงมาคือทำสวนยางพารา และผลไม้ต่าง ๆ 274 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.5 อันดับสาม คือ เป็นที่อยู่อาศัย 46 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.8 อันดับสี่คือ ปลูกเลี้ยงปลา 15.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.3 อันดับห้าคือ ปลูกผักและไม้ดอกจำนวน 7 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.6 ที่เหลือใช้สำหรับเลี้ยงปศุสัตว์ 6.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.5 ดังตาราง 3.5

ตาราง 3.5 แสดงการใช้ประโยชน์ในที่ดิน

การทำประโยชน์ในที่ดิน	จำนวนไร่	ร้อยละ
ทำนา	867	71.3
ทำสวนยางพาราและอื่น ๆ	274	22.5
ที่อยู่อาศัย	46	3.8
ขุดบ่อเลี้ยงปลา	15.5	1.3
ปลูกผักและไม้ดอก	7	0.6
เลี้ยงสัตว์	6.5	0.5
รวม	1,216	100

เมื่อเปรียบเทียบตาราง 3.5 กับตาราง 3.4 แล้วจะเห็นว่าจำนวนที่ดินที่ใช้ประโยชน์จะมีน้อยกว่าจำนวนที่ดินที่ถือครองจำนวน 121.58 ไร่ แสดงให้เห็นว่ายังใช้ที่ดินทำประโยชน์ไม่เต็มที่ ซึ่งเนื่องมาจากปัญหาดินไม่ดี และมีน้ำไม่เพียงพอแก่การเพาะปลูก แต่ก็มีจำนวนไม่มากนัก

รายได้

การศึกษารายได้ของประชาชนในตำบลพนาสูงซึ่งได้กระทำในช่วงครึ่งหลังของปี พ.ศ.2537 ถึงครึ่งแรกของปี พ.ศ.2538 โดยคิดรายได้ที่เป็นตัวเงินและรายได้ที่อยู่ในรูปของผลผลิตที่ขายและใช้บริโภคเองในครัวเรือน คิดรวมทั้งรายได้จากอาชีพหลักและอาชีพรอง รายได้ในรูปของผลผลิตที่นำมาคิดได้แก่ ข้าว ยางพารา ผลิตภัณฑ์จากกระจุต และการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น วิธีคิดก็ใช้วิธีประเมินจากจำนวนผลผลิตที่ขายในแต่ละครั้งว่าเป็นเงินเท่าไร ขายได้ปีละกี่ครั้ง แล้วประเมินเป็นรายได้ตลอดทั้งปี ถ้าเป็นผลผลิตที่หาได้อยู่เป็นประจำ เช่น ปลาจากการทำประมง ถ้าไรจากการค้าขาย รับจ้างและประกอบธุรกิจส่วนตัว ก็จะคิดเป็นประเมินรายได้เป็นรายเดือน แล้วรวบรวมเป็นรายได้ประเมินตลอดทั้งปี

ส่วนผู้ที่รายได้เป็นเงินเดือน และเงินรายเดือนประเภทอื่น ๆ ก็เอาเงินได้รายเดือนคูณด้วย 12 คิดเป็นรายได้ทั้งปี จากการคำนวณรายได้เฉลี่ยของประชากรในตำบลหนองสูงจากประชากรตัวอย่างจำนวน 160 ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยประมาณครอบครัวละ 61,733.5 บาทต่อปี ดังรายละเอียดในตาราง 3.6

ตาราง 3.6 การกระจายรายได้ของประชาชนในตำบลพนาสูง

กลุ่มรายได้	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000	3	1.88
10,001 - 15,000	5	3.13
15,001 - 20,000	8	5.00
20,001 - 25,000	21	13.13
25,001 - 30,000	10	6.25
30,001 - 35,000	1	0.63
35,001 - 40,000	31	19.38
40,001 - 45,000	1	0.63
45,001 - 50,000	14	8.75
50,001 - 55,000	4	2.50
55,001 - 60,000	19	11.88
60,001 - 65,000	-	-
65,001 - 70,000	-	-
70,001 - 75,000	9	5.63
75,001 - 80,000	1	0.63
80,001 - 85,000	6	3.75
85,001 - 90,000	-	-
90,001 - 95,000	-	-
95,001 - 100,000	6	3.75
100,000 ขึ้นไป	21	13.13
รวม	160	100

จากข้อมูลที่เสนอ แสดงให้เห็นว่าประชาชนในตำบลพนาสูงมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนค่อนข้างสูง คือ 61,733.35 บาทต่อปี และครัวเรือนที่มีรายได้ 1 แสนบาทขึ้นไปต่อปีมีถึง 21 ครัวเรือน (ใน 160 ครัวเรือน) หรือร้อยละ 13.13 ในขณะที่ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 1 หมื่นบาทต่อปีมีเพียง 3 ครัวเรือน หรือร้อยละ 1.88 และที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ กลุ่มรายได้ตั้งแต่ 45,001 บาทต่อปี ถึง 100,000 บาทขึ้นไปมีจำนวน 80 ครัวเรือนหรือร้อยละ 50 ของประชากรตัวอย่าง ซึ่งแสดงถึงฐานะความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างดี และกลุ่มที่ต่ำกว่า 45,001 บาทต่อปี ก็จะมีชีวิตอยู่ในช่วงกลุ่ม 35,001 - 45,000 บาทต่อปีถึง 32 ครัวเรือน หรือร้อยละ 20.01 ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีฐานะปานกลาง จึงเหลือที่ฐานะค่อนข้างต่ำอยู่เพียง 48 ครัวเรือน หรือร้อยละ 18.0 เพื่อให้เห็นภาพการกระจายรายได้จริงของประชากรตัวอย่างในแต่ละกลุ่มรายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำตารางแสดงรายได้ของแต่ละกลุ่มรายได้ไว้ในตาราง 3.7

ตาราง 3.7 แสดงการกระจายรายได้ของแต่ละกลุ่มรายได้

กลุ่มรายได้	จำนวนครัวเรือน			รายได้		
	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม	รายได้รวม	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
ต่ำกว่า 10,000	3	1.88	1.88	30,000	0.30	0.30
10,001 - 15,000	5	3.13	5.00	60,000	0.61	0.91
15,001 - 20,000	8	5.00	10.00	154,000	1.56	2.47
20,001 - 25,000	21	13.13	23.13	506,000	5.12	7.59
25,001 - 30,000	10	6.25	29.38	295,800	2.99	10.59
30,001 - 35,000	1	0.63	30.00	33,000	0.33	10.92
35,001 - 40,000	31	19.38	49.38	1,124,000	11.38	22.30
40,001 - 45,000	1	0.63	50.00	43,200	0.44	22.74
45,001 - 50,000	14	8.75	58.75	676,000	6.84	29.58
50,001 - 55,000	4	2.50	61.25	217,000	2.20	31.78
55,001 - 60,000	19	11.88	73.13	1,140,000	11.54	43.32
60,001 - 65,000	0	0.00	73.13	0	0.00	43.32
65,001 - 70,000	0	0.00	73.13	0	0.00	43.32
70,001 - 75,000	9	5.63	78.75	648,000	6.56	49.88
75,001 - 80,000	1	0.63	79.38	80,000	0.81	50.69
80,001 - 85,000	6	3.75	83.13	504,000	5.10	55.79
85,001 - 90,000	0	0.00	83.13	0	0.00	55.79

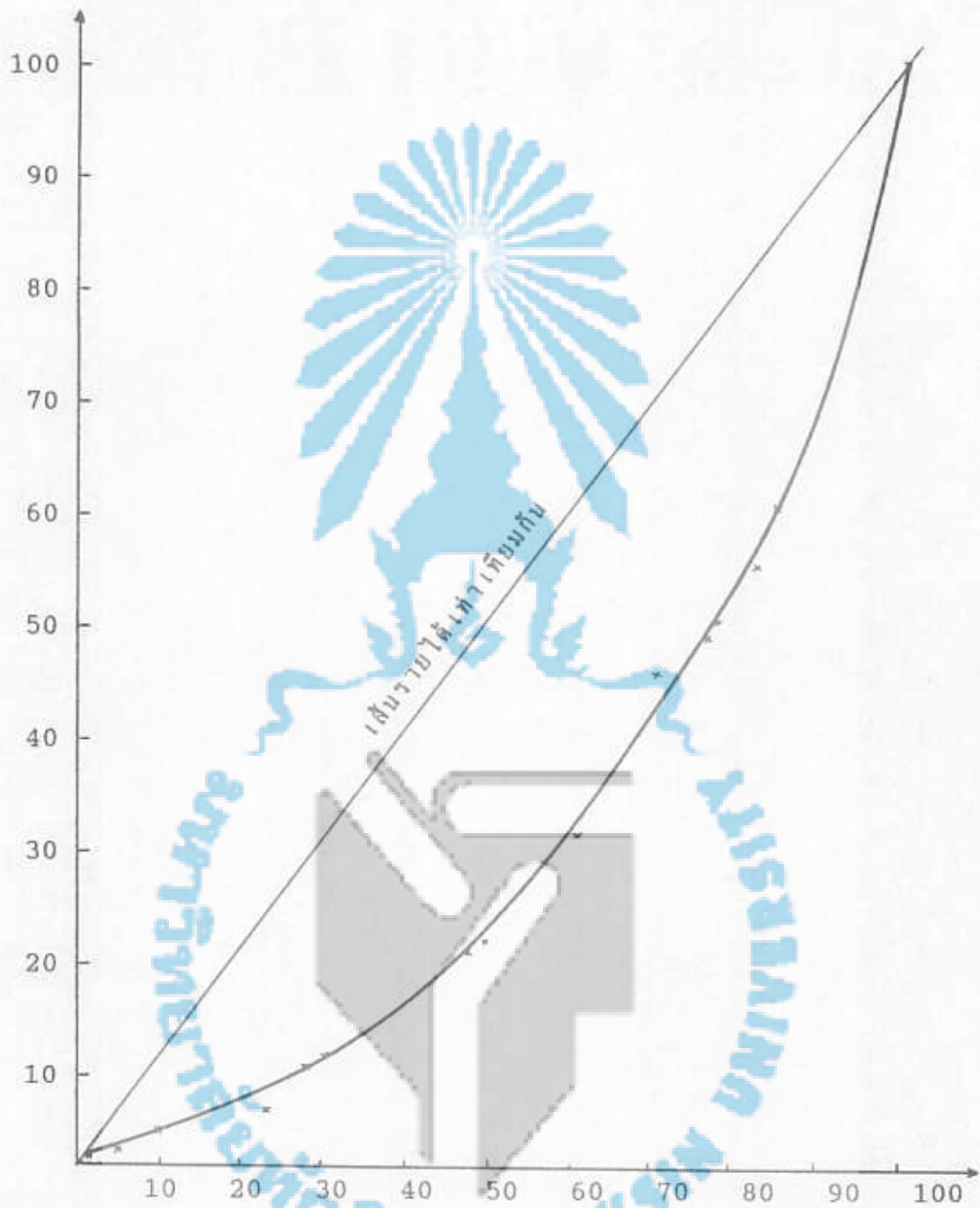
ตาราง 3.7 (ต่อ)

กลุ่มรายได้	จำนวนครัวเรือน			รายได้		
	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละ สะสม	รายได้รวม	ร้อยละ	ร้อยละ สะสม
90,001 - 95,000	0	0.00	83.13	0	0.00	55.79
95,001 -100,000	6	3.75	86.88	580,000	5.87	61.67
100,000 ขึ้นไป	21	13.13	100.00	3,786,336	38.33	100.00
รวม	160	100.00		9,877,336	100.00	

ร้อยละสะสมของรายได้

ร้อยละสะสมของครอบครัว

LORENZ CURVE

แสดงการกระจายรายได้เป็นตัวแทนของครอบครัว

ต.พนางคอง อ.ควนขนุน จ.พัทลุง

เงินออม

เงินออมหมายถึง เงินที่เหลือจากค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันแล้วเก็บสะสมไว้เพื่อการใช้จ่ายที่จำเป็นในอนาคต หรือเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบ อาชีพหรือเพื่อหาผลประโยชน์ให้ตนเองเพิ่มขึ้น เงินออมของประชาชนในตำบลหนองสูงจะอยู่ในรูปของเงินที่เก็บไว้กับตัวเอง เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนหาผลประโยชน์เพิ่มขึ้นฝากธนาคาร และฝากกลุ่มออมทรัพย์เป็นส่วนใหญ่

ผลการวิจัยพบว่า จากประชากรตัวอย่างจำนวน 160 ครัวเรือน มีครัวเรือนที่มีเงินออมทั้งหมด 116 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 72.5 และจำนวนเงินออมทั้งหมดทั้งปีของ 116 ครัวเรือนรวมกันได้ 1,840,000 บาท เฉลี่ยครัวเรือนละ 15,862.06 บาท ซึ่งเป็นข้อมูลที่ยืนยันได้อีกประการหนึ่งว่าประชาชนในตำบลหนองสูงมีฐานะทางการเงินค่อนข้างดี และลักษณะเงินออมที่มากที่สุดคือเก็บไว้กับตัวเองเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการหาประโยชน์เพิ่มขึ้น มีจำนวน 51 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 43.96 อันดับสองฝากธนาคารจำนวน 37 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.89 อันดับสามฝากกลุ่มออมทรัพย์จำนวน 23 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.82 อันดับสี่คือ เล่นแชร์เงินจำนวน 3 ครัวเรือน ร้อยละ 2.58 และให้กู้กับท่าประกันชีวิตอีกอย่างละ 1 ครัวเรือน หรืออย่างละ 0.86 ดังแสดงในตาราง 3.8

ตาราง 3.8 แสดงจำนวนครัวเรือนที่มีเงินออมและลักษณะของเงินออม

ลักษณะของเงินออม	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
เก็บไว้ที่ตนเอง	51	43.96
ฝากธนาคาร	37	31.89
ฝากกลุ่มออมทรัพย์	23	19.82
เล่นแชร์เงิน	3	2.58
ทำประกันชีวิต	1	0.86
ให้กู้	1	0.86
รวม	116	100

จากข้อมูลที่มีเสนอออกมาแสดงให้เห็นว่า ประชาชนในตำบลพนาสูงมีฐานะทางการเงินหรือเศรษฐกิจค่อนข้างดีแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่าประชาชนในตำบลพนาสูงยังมีความคิดก้าวหน้าในทางธุรกิจการเงินอีกด้วย คือ การที่ออมเงินโดยการเก็บไว้กับตนเอง เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนหาผลประโยชน์หรือกำไรเพิ่มขึ้นจำนวนมากที่สุด ถึง 51 ครัวเรือนหรือร้อยละ 43.96 ของจำนวนครัวเรือนที่มีเงินออม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีความรู้ความสามารถในการทำธุรกิจและความกล้าหาญ (เกินเนื่องจากความมั่นใจ) กล้าเสี่ยงทำธุรกิจเพื่อเพิ่มทุนผลกำไร ซึ่งเป็นข้อมูลที่จะทำนายแนวโน้มของการประกอบอาชีพในอนาคต ของประชาชนได้เป็นอย่างดี ส่วนผู้ที่ไม่นิยมหรือไม่ถนัดในการหมุนเงินเพื่อหาผลกำไรด้วยตนเองก็นำเงินไปฝากธนาคาร ถึง 37 ครัวเรือน หรือร้อยละ 31.89 และฝากกลุ่มออมทรัพย์อีก 23 ครัวเรือนหรือร้อยละ 19.82 หรือรวมกันเป็นประเภทออมโดยการฝากเพื่อรับดอกเบี้ยเป็นผลกำไรทั้งสองประเภทรวมกันถึง 60 ครัวเรือนหรือร้อยละ 51.71 ที่เหลือก็หาผลกำไรโดยวิธีอื่น คือ เล่นแชร์เงิน ทำประกันชีวิตและให้กู้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญในการหมุนเงินเพื่อหาผลกำไรเพิ่มขึ้นอยู่นั่นเอง

หนีสิน

มีผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับหนีสินของคนจำนวน 91 ครัวเรือน จากประชากร ตัวอย่าง 160 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 56.88 ในจำนวนนี้แหล่งเงินกู้เป็น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มากที่สุดถึง 78 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 85.7 รองลงมาคือกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์ 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.7 และกู้จากเพื่อนบ้านและญาติที่น้อง จำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.4 ตั้งรายละเอียดในตาราง 3.9

ตาราง 3.9 แสดงจำนวนครัวเรือนที่มีหนีสินและแหล่งเงินกู้

แหล่งเงินกู้	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร	78	85.7
กลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์	7	7.7
เพื่อนบ้านและญาติที่น้อง	4	4.7
ธนาคารพาณิชย์*	2	2.2
รวม	91	100

*หมายเหตุ ธนาคารพาณิชย์ คือ ธนาคารกรุงเทพ สาขาขอนแก่น

ในการกู้เงินมาใช้จ่ายหนี้สินส่วนใหญ่จะกู้มาเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ คือ เป็นจำนวน 74 ครัวเรือน (ในจำนวนที่มีหนีสินทั้งหมด 91 ครัวเรือน) หรือคิดเป็นร้อยละ 81.3 และรองลงมาคือกู้มาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน จำนวน 12 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.2 ที่เหลืออีก 5 ครัวเรือน กู้มาเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยและซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก คิดเป็นร้อยละ 5.5 ดังตาราง 3.10

ตาราง 3.10 แสดงจำนวนครัวเรือนที่นำเงินกู้ไปใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ

การนำเงินกู้ไปใช้	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ	74	81.3
เป็นค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน	12	13.2
สร้างที่อยู่อาศัย/สิ่งอำนวยความสะดวก ในชีวิตประจำวัน	5	5.5
รวม	91	100

การนำเงินกู้ไปใช้จ่ายในการประกอบอาชีพนั้น ก็มีตั้งแต่กู้เพื่อนำเงินไปซื้อที่ดินเพื่อประกอบอาชีพ ซื้อปุ๋ย ซื้อรถไถ รถจักรยานยนต์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำการเกษตรและอาชีพอื่น ๆ ส่วนผู้ที่ทำการค้าขายก็กู้เพื่อเป็นทุนในการค้าขาย ส่วนที่กู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนก็กู้เพื่อเป็นค่าเล่าเรียนของบุตร ส่วนที่กู้เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยนั้นก็รวมทั้งซ่อมแซมปรับปรุงบ้านด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันก็มีพวกเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งก็นับว่าการนำเงินกู้ไปใช้จ่ายของประชาชนในตำบลหนองคุง ก็ล้วนแต่กู้ไปใช้จ่ายในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งด้านการประกอบอาชีพ การเลื่อนฐานะทางสังคม (ของลูก) และเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเพื่ออนามัย (สิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน)

สรุป

จากการวิจัยสภาพเศรษฐกิจของประชาชนในตำบลหนองคุงก็พอสรุปได้ว่าอาชีพหลักที่สำคัญของประชาชนก็คือการทำนาและการทำสวนยางพารา ส่วนอาชีพรองที่สำคัญคือ การทำสวนยางพารา การค้าขายและประกอบธุรกิจส่วนตัว และอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระชูด ประชาชนส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินโดยมี นส.3ก. นส.3 และโฉนดเป็นหลักฐาน การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ส่วนใหญ่มักใช้ในการทำนา ทำสวนยางพาราและที่อยู่อาศัย รายได้เฉลี่ยครัวเรือน
 ละ 61,733.35 บาทต่อปี ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างสูง การกระจายของรายได้ใน
 กลุ่มสูงกับกลุ่มปานกลาง แตกต่างจากกลุ่มต่ำอยู่บ้างแต่จำนวนผู้มีรายได้ในกลุ่มต่ำ
 ก็มีอยู่เพียงร้อยละ 18.0 และครัวเรือนจำนวนร้อยละ 72.5 สามารถมีเงินออม
 ได้ ครัวเรือนที่มีหนี้สินแม้จะมีถึงร้อยละ 56.88 แต่ก็เป็นการมีหนี้สินเพื่อนำเงิน
 มาลงทุนในการประกอบอาชีพเป็นส่วนใหญ่ และผู้มีหนี้สินส่วนใหญ่มักเป็นลูกหนี้
 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐที่จัดตั้งขึ้น
 เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรอยู่แล้ว และลักษณะเด่นประการหนึ่งของประชาชนก็คือ
 การเก็บเงินออมไว้กับตัวเอง เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการหาผลประโยชน์และ
 ก้าวไกล ซึ่งมีถึงร้อยละ 43.96 ของจำนวนผู้มีเงินออมทั้งหมด ซึ่งนับว่าเป็นการ
 ปรับตัวเข้ากับสภาวะเศรษฐกิจสมัยใหม่ ที่อาชีพธุรกิจและการเงินกำลังขยายตัว
 ซึ่งถ้าประชาชนได้รับการศึกษาอบรมในด้านการประกอบอาชีพทำธุรกิจ และการ
 เงินได้อย่างเหมาะสมแล้ว ก็จะสามารถยกระดับมาตรฐานการครองชีพของคนให้
 สูงขึ้นได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอย่างไม่มีปัญหา

บทที่ 4

ลักษณะทางการเมือง

ในการศึกษานี้จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งถือเป็นพฤติกรรมทางการเมืองอย่างหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงความสนใจของประชาชนที่มีต่อชุมชนและระบอบการปกครอง อีกทั้งเป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งของประชาชนในฐานะเจ้าของประเทศตามสิทธิในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงระดับของการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนใน ประเทศ นั้น ๆ ด้วย โดยกรอบความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง คณะผู้วิจัยได้นำเอาคำจำกัดความของ Nie และ Verba มาใช้เป็นหลักสำหรับการสร้างแบบสอบถาม ซึ่ง Nie และ Verba ได้ให้คำจำกัดความการมีส่วนร่วมทางการเมืองในหนังสือ Political Participation หมายถึง กิจกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมายของราษฎร อาจมีมากหรือน้อย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลในการเลือก และกำหนดบุคคลในวงการบริหารหรือการกระทำของรัฐบาล¹ และรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 4 แบบ ได้แก่

1. การออกเสียงเลือกตั้ง (voting) ได้แก่ การที่ประชาชนได้แสดงเจตจำนงในการเลือกตัวแทน หรือนโยบายของพรรคการเมืองเพื่อชี้ขาดว่า ใครหรือพรรคใดจะเป็นรัฐบาล หรือกำหนดนโยบายการปกครองในระดับต่าง ๆ
2. การรณรงค์หาเสียง (campaign activity) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเลือกตั้ง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์หาเสียง แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจและสนใจในกิจกรรมของส่วนรวม

---

¹ เบนินดี เศรษฐบุตร. "การมีส่วนร่วมทางการเมืองในสหภาพโซเวียต," ใน รัฐศาสตร์สาร. 9(1):118-119 ; 2526.

3. การติดต่ออย่างเอกเทศของบุคคล (particularized contacts) หมายถึงการที่บุคคลได้ทำการติดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อเรียกร้องหรือขอให้ช่วยเหลือในกิจการของตนหรือครอบครัว หรือของท้องถิ่น การกระทำเช่นนี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการพยายามใช้อิทธิพลในการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ปกครองบ้านเมือง

4. การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม (cooperative activity) ได้แก่ การรวมตัวกันของประชาชน เพื่อกระทำการสิ่งใดหรือหลายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองหรือสังคม โดยหวังผลเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม หรือเพื่อให้มีผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐในเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อตน

นอกจาก 4 รูปแบบดังกล่าวแล้ว วิธีการที่แสดงออกถึงความสนใจทางการเมืองยังมีอีกหลายวิธี ได้แก่ การลงสมัครรับเลือกตั้งเองโดยตรง ความสนใจสนใจข่าวสารบ้านเมือง ความเข้าใจในองค์กร และกลุ่มการเมืองที่มีอำนาจในระดับชาติและท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งในการศึกษาลักษณะทางการเมืองของประชาชน ตำบลหนองสูงนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามจากกรอบความคิด Nie และ Verba ดังกล่าว โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1. การลงสมัครรับเลือกตั้ง
2. การลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง
3. ความรู้เรื่องการเมืองการปกครองท้องถิ่น เช่น กรรมการหมู่บ้าน และสภาตำบล
4. การแก้ไขปัญหาภายในตำบลและหมู่บ้าน

ผลของการศึกษามีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนในตำบลหนองสูง

1. การลงสมัครรับเลือกตั้ง ผลการศึกษาจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 160 คน ไม่มีผู้ใดเคยลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในระดับจังหวัด (ส.จ.) มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 เคยลงสมัครเลือกตั้งเป็นกำนัน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 และเคยลงสมัครรับเลือกตั้ง

เป็นผู้ใหญ่บ้านจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 (ซึ่งจากการสอบถามเพิ่มเติม จากกลุ่มตัวอย่างในเรื่องนี้ปรากฏว่ายังมีประชาชนที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง เคยลงสมัคร รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 1 คน และระดับสมาชิกสภา จังหวัด จำนวน 7 คน)

2. การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 160 คน ตอบว่า เคยไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับต่าง ๆ ทั้งระดับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระดับสมาชิกสภาจังหวัด และระดับท้องถิ่น (กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน) เป็นจำนวนร้อยละ 100 โดยผู้ที่ไปลงคะแนนเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งมากเป็นอันดับที่หนึ่ง อันดับรองคือ การเลือกตั้งระดับผู้ใหญ่บ้าน มีจำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 99.4 อันดับสาม คือ การเลือกตั้งระดับกำนัน มีผู้ตอบว่าไปใช้สิทธิจำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 98.8 อันดับสี่ คือ การเลือกตั้งระดับจังหวัด (สมาชิกสภาจังหวัด) มีผู้ตอบว่าไปใช้สิทธิจำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 91.9 เป็นที่น่าสังเกตผู้ตอบว่าไม่เคยไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดจำนวน 13 คน อยู่ในหมู่ที่ 8 (บ้านธรรมเดียร) ดังตาราง 4.1 และ 4.2

ตาราง 4.1 พฤติกรรมการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

การไปลงคะแนนเลือกตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
เคย	160	100
ไม่เคย	-	-
รวม	160	100

ตาราง 4.2 ระดับของการเลือกตั้ง

ระดับการเลือกตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	160	100.0
สมาชิกสภาจังหวัด	147	91.9
กำนัน	158	98.8
ผู้ใหญ่บ้าน	159	99.4

จากผลการศึกษาที่ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสนใจต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ในเกณฑ์ที่สูง โดยเฉพาะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อาจเป็นเพราะการเลือกตั้งในระดับดังกล่าวมีการทุ่มเทการหาเสียงมากกว่า อันได้แก่ การทุ่มเงิน การจัดทำสารพัดประโยชน์แก่ท้องถิ่น เป็นต้น รวมทั้งการเลือกตั้งที่ผ่านมา 2 กรกฎาคม 2538 มีกระแสแข่งขันการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วทั้งเป็นการเลือกนายกรัฐมนตรีที่มีผู้ปกครองการเมืองหนึ่งเป็นคนในภาคใต้ และมีมติเป็นนายกรัฐมนตรี ทำให้ความตื่นตัวไปใช้สิทธิเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ตำบลหนองคูมีสูง¹ (ขณะที่เก็บข้อมูลประชาชนในตำบลหนองคูก็เพิ่งเสร็จสิ้นจากการเลือกตั้งกำนัน)

3. ความรู้เรื่องการปกครองท้องถิ่น ในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้เลือกเอาองค์การที่ใกล้ตัวชาวบ้านมากที่สุด มาใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ สภาตำบลและคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งผลของการศึกษาความรู้เรื่องการปกครองท้องถิ่นของประชาชนในตำบลหนองคู พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 160 คน หรือ

¹ จากหนังสือข้อมูลสถิติการเลือกตั้ง 2 กรกฎาคม 2538 ของกรมการปกครอง มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุงคิดเป็นร้อยละ 99.86 และผู้ที่ได้รับเลือกตั้งมีคะแนนเกินกว่าหนึ่งแสน (157,626-148,289 และ 136,859)

ร้อยละร้อย ตอบว่า รู้จักทั้งสภาตำบลและคณะกรรมการหมู่บ้าน ดังตาราง 4.3 และ 4.4

ที่ทำการสภาตำบลหนองม่วง

ตาราง 4.3 ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสภาตำบล

สภาตำบล	จำนวน	ร้อยละ
รู้จัก	160	100
ไม่รู้จัก	-	-
รวม	160	100

ตาราง 4.4 ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับคณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
รู้จัก	160	100
ไม่รู้จัก	-	-
รวม	160	100

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังได้ถามเกี่ยวกับหน้าที่ของสภาตำบล และคณะกรรมการหมู่บ้านด้วย ปรากฏว่าผู้ที่ตอบว่า รู้จัก (รู้ว่ามี) ให้ความอธิบายซึ่งมีความกระจัดกระจายมาก ส่วนในผู้ตอบจะรู้จักตัวสมาชิกสภาตำบลหรือสมาชิกคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมทั้งตัวองค์กร (ที่ทำการ) แต่ไม่รู้ว่าทำหน้าที่อะไรแน่ชัด ซึ่งคำตอบเกี่ยวกับหน้าที่ของสภาตำบลอาจแยกสรุปได้ 3 ประเด็น คือ

1. หน้าที่ในการพัฒนาตำบล ความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม อาทิ การสร้างถนน ขุดบ่อน้ำ สร้างโรงเรียน รักษาความสะอาดภายในตำบล เป็นต้น มีผู้ตอบ 30 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8
2. หน้าที่ทางการปกครอง อาทิ หน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐ, ประชุมจัดสรรเงินให้แก่หมู่บ้าน, เป็นที่รับแจ้งการเกิด การตาย การย้ายที่อยู่ แจ้งข่าวรัฐให้ชาวบ้านทราบ และเป็นที่ประชุมสำหรับตำบลในการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในตำบล เป็นต้น มีผู้ตอบ 43 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9
3. หน้าที่ในการเป็นตัวแทนของประชาชน อาทิ การแก้ปัญหาภายในตำบล และหมู่บ้าน, รับเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับปัญหาของประชาชนในตำบล, การจัดตั้งกลุ่มอาชีพและทำโครงการอบรมเกี่ยวกับอาชีพ และส่งเสริมอาชีพของคนในตำบล เป็นต้น มีผู้ตอบ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 6.2 ดังตาราง 4.5

ตาราง 4.5 ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ของสภาตำบล

หน้าที่ของสภาตำบล	จำนวน	ร้อยละ
1. พัฒนาตำบล	30	18.8
2. การปกครอง	43	26.9
3. ตัวแทนของประชาชน	10	6.2
4. ไม่ทราบ	77	48.1
รวม	160	100

สำหรับหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ตอบแบบสอบถามก็ตอบในลักษณะที่ใกล้เคียงกับความรู้ในเรื่องหน้าที่ของสภาตำบล แม้ว่าคณะกรรมการหมู่บ้านจะอยู่ใกล้ตัวกว่าก็ตาม ส่วนใหญ่จะรู้จักตัวบุคคลที่เป็นสมาชิก และรู้ว่ามีองค์กรนี้ ซึ่งคำตอบเกี่ยวกับหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านดังนี้

1. หน้าที่ในการพัฒนาหมู่บ้าน อาทิ ซ่อมถนน ซ่อมแซมวัดและโรงเรียน เป็นต้น มีผู้ตอบ 42 คน คิดเป็นร้อยละ 26.3
2. หน้าที่ในการปกครอง อาทิ เป็นที่ปรึกษาของชาวบ้านและผู้ใหญ่บ้าน, การเป็นนายบ้าน, เรียกประชุมชาวบ้านเพื่อแจ้งข่าวสารของทางราชการ เป็นต้น การตั้งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทสูงมากในการกระจายข่าว มีผู้ตอบ 33 คน คิดเป็นร้อยละ 20.6
3. หน้าที่ในการเป็นตัวแทนของประชาชน อาทิ ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับผลผลิต, หาดตลาดขายสินค้าเกษตรให้ชาวบ้าน, หน้าที่เป็นที่ปรึกษา และเป็นตัวแทนในการติดต่อกับทางราชการ โดยผู้ใหญ่บ้านจะทำหน้าที่ผ่านความคิดเห็นของชาวบ้านไปยังสภาตำบลหรืออำเภอได้ในทางปฏิบัติ เป็นต้น มีผู้ตอบ 17 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 ดังตาราง 4.6

ตาราง 4.6 ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่คณะกรรมการหมู่บ้าน

หน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
1. พัฒนาตำบล	42	26.3
2. การปกครอง	33	20.6
3. ตัวแทนของประชาชน	17	10.6
4. ไม่ทราบ	68	42.5
รวม	160	100

เป็นที่น่าสังเกตว่ามีผู้ที่ไม่ทราบหน้าที่ของสภาตำบล และคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นจำนวนที่ค่อนข้างสูง ทั้ง ๆ ที่องค์กรทั้งสองเป็นหน่วยการปกครองที่ถือว่าใกล้ตัวชาวบ้านมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะปัญหาความสามารถในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรทั้งสองมีไม่มากนัก เมื่อเทียบกับความต้องการที่ชาวบ้านคาดหวัง อย่างไรก็ตามจำนวนผู้ที่ทราบหรือเข้าใจหน้าที่ขององค์กรทั้งสองก็ยังมีจำนวนมากกว่าผู้ไม่ทราบ

4. การแก้ไขปัญหาภายในตำบลและหมู่บ้าน เพื่อที่จะตรวจสอบลักษณะการติดต่ออย่างเอกเทศของบุคคลกับเจ้าหน้าที่ ความครอบคลุมคิดที่กำหนด คณะผู้วิจัยจึงได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาภายในตำบลและหมู่บ้าน ว่าชาวบ้านมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเรียกร้องหรือขอให้ช่วยเหลือในกิจการของตนหรือของครอบครัว หรือของท้องถิ่นเพียงใด ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการติดต่อผู้ใหญ่บ้านมากที่สุด ในการติดต่อขอความช่วยเหลือ โดยแยกพิจารณา ดังนี้

1. ปัญหาเรื่องการทำมาหากิน ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบว่าติดต่อขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่บ้านจำนวน 61 คน รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่เกษตร (เกษตรตำบล, ปศุสัตว์) จำนวน 26 คน ปรีกกานเองในชาติพี่น้อง จำนวน 22 คน และขอความช่วยเหลือจากกำนัน จำนวน 15 คน ที่เหลือคำตอบกระจายอาทิ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, พัฒนาการประจำตำบล, เพื่อนร่วมกลุ่มอาชีพ เป็นต้น

2. ปัญหาเรื่องคติความ ผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าติดต่อบริษัทขอความช่วยเหลือจาก ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 55 คน รองลงมา คือ กำนัน จำนวน 21 คน หน่วยงานในตำบล จำนวน 13 คน และเจ้าหน้าที่สำรวจประจำอำเภอ จำนวน 6 คน ที่เหลือค่าตอบกระจาย อาทิ ญาติพี่น้อง, คลาการหมู่บ้าน, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

3. ปัญหาเรื่องทั่วไป ได้แก่ ปัญหารายได้ของครอบครัว, ปัญหาการเลี้ยงสัตว์, ปัญหาขาดน้ำทาน้ำ, ปัญหาฝุ่นละอองที่เกิดจากถนนหนทาง และการเดินทางที่ไม่สะดวกจากปัญหาถนนไม่ดี ฯลฯ ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบว่าขอความช่วยเหลือจาก ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 9 คน จากญาติพี่น้อง จำนวน 8 คน และจาก กำนัน จำนวน 3 คน ดังตาราง 4.7

ตาราง 4.7 การแก้ไขปัญหภายในตำบลและหมู่บ้าน

บุคคลที่ปรึกษา	การทำมาหากิน	คติความ	เรื่องทั่ว ๆ ไป
1. ผู้ใหญ่บ้าน	61	55	9
2. กำนัน	15	21	3
3. เจ้าหน้าที่เกษตร	26	-	-
4. ญาติ-พี่น้อง	22	4	8
5. หมาย	-	13	-
6. เจ้าหน้าที่สำรวจ	-	6	-

* ไม่สามารถคิดรวมและได้ เนื่องจากผู้ตอบ 1 คน สามารถตอบบุคคลที่ให้คำปรึกษาแต่ละเรื่องได้มากกว่า 1

กล่าวโดยสรุป ประชาชนในตำบลนางคองมีส่วนร่วมในทางการเมืองในลักษณะของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั้งในระดับชาติ (สส.) ระดับจังหวัด (สจ.) และระดับท้องถิ่น (กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน) ส่วนลักษณะของการลงสมัครรับเลือกตั้งมีทั้งระดับจังหวัดและท้องถิ่น แต่ที่มากที่สุด คือ ระดับท้องถิ่น (กำนัน-

ผู้ใหญ่บ้าน) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านและกำนันค่อนข้างใกล้ชิดกับการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ขณะที่ความรู้ในเรื่องการปกครองท้องถิ่น ประชาชนตำบลหนองคูมีความรู้ความเข้าใจค่อนข้างน้อย ในแง่ขององค์กร และหน้าที่ แต่จะรู้จักตัวบุคคลที่เป็นกรรมการหมู่บ้าน และกำนันมากกว่า ส่วนการขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐ ในด้านต่าง ๆ ประชาชนตำบลหนองคูให้ความสำคัญต่อผู้ใหญ่บ้านมากที่สุด

โครงสร้างอำนาจชุมชน และความคิดเห็นของประชาชน

การศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน มีแนวความคิดที่เกี่ยวข้องโดยสรุป 2 แนวคิด คือ (1) แนวคิดเรื่องชนชั้นป่า (elite concept) ซึ่งมีแนวคิดเชื่อว่า ในสังคมจะมีคนกลุ่มน้อยที่อยู่บนจุดยอดของปิระมิด การแข่งขันทางสังคมมีอำนาจ และอิทธิพลมากกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ ในชุมชน และควบคุมการตัดสินใจของชุมชนเอาไว้ โดยมีปัจจัยทางสังคม - เศรษฐกิจ* เป็นปัจจัยเกื้อหนุน (2) แนวคิดพหุนิยม (pluralist school) ปฏิเสธแนวคิดที่หนึ่ง แต่เชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องของการแข่งขันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ อำนาจและโครงสร้างอำนาจชุมชนจะไม่ตายตัว แต่จะเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา¹ อย่างไรก็ตามทั้งสองแนวความคิดต่างก็มีจุดมุ่งหมาย หาข้อเท็จจริงว่าใครมีอำนาจอิทธิพล หรือคนกลุ่มใดมีอำนาจและอิทธิพล ใครปกครองชุมชนนั้น ๆ รวมทั้งมีการจัดความสัมพันธ์หรือเรียงลำดับทางอำนาจกันอย่างไร

ความหมายของอำนาจ (power) และอิทธิพล (influence)

อำนาจ หมายถึง ความสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของผู้อื่น หรือความสามารถในการป้องกันมิให้ผู้อื่นมาอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของตน² หรืออิทธิพลชนิดที่มีพลังบังคับสูงสุด ซึ่งคน ๆ หนึ่งแสดงทำให้อีกคนต้องปฏิบัติตาม

¹ ระดม วงษ์น้อย. แนวความคิดเรื่องชนชั้นป่าและการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน. 2527. หน้า 10 และ 19-20.

² จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. บุคคลชั้นป่า โครงสร้างแห่งอำนาจและการเมืองในชุมชนไทย. 2515. หน้า 28.

* อาทิ ฐานะตำแหน่งทางราชการ ความร่ำรวย ความอาวุโส

อิทธิพล หมายถึง สักยภาพแห่งความสามารถ เฉพาะตัวบุคคลในการที่จะ
โน้มน้าวให้คนอื่น เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความคิดเห็นและพฤติกรรมทั้งนี้โดยปราศจาก
การบังคับขู่เข็ญและการใช้กำลัง หรือกล่าวยกยัยหนึ่ง เป็นลักษณะความสามารถ
พิเศษเฉพาะตัวของบุคคลที่มีความสามารถในการโน้มน้าว คนอื่น ๆ ให้เห็นคล้อย
ตามตนเองโดยสมัครใจ ไม่มีการบังคับ¹

วิธีการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน

จากอิทธิพลของแนวคิดชนชั้นนำและแนวคิดพหุนิยม อาจสรุปวิธีการศึกษา
โครงสร้างอำนาจชุมชนหรือการระบุตัวชนชั้นนำได้ 3 วิธี²

1. การระบุตัวชนชั้นนำโดยพิจารณาจากตำแหน่ง ถือว่า บุคคลที่มี
ตำแหน่งสำคัญ ๆ ในองค์กรต่าง ๆ คือ ชนชั้นนำ
2. การระบุตัวชนชั้นนำโดยพิจารณาจากชื่อเสียง โดยให้สมาชิกของ
ชุมชนระบุตัวชนชั้นนำ
3. วิธีการระบุชนชั้นนำโดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
โดยพิจารณาปัญหาที่ต้องมีการตัดสินใจเป็นเรื่องๆ ไป ว่าใครมีส่วนร่วมมากที่สุด
ผลที่ออกมาใครได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์

จากแนวคิดวิธีการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชนทั้ง 3 วิธี ต่างก็มีข้อดี
และข้อเสียในตัวเอง ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำเอาวิธีการที่ 1 และ
2 มาเป็นหลักในการศึกษา เพื่อหาโครงสร้างอำนาจชุมชนตำบลหนองสูง โดยขั้น
แรก คณะผู้วิจัยได้นำรายชื่อบุคคลที่มีฐานะตำแหน่งทางราชการ ซึ่งใกล้ชิดกับคน
ในชุมชน เช่น กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, สารวัตรกำนัน และแพทย์ประจำตำบล ฯลฯ
มาจัดทำบัญชีรายชื่อชนชั้นนำ แล้วนำไปให้ประชากรตัวอย่างแสดงความเห็นโดย
เปิดโอกาสให้เสนอชื่อคนอื่นที่เขาเห็นว่า เป็นผู้นำชุมชนและ ไม่มีชื่อในบัญชีรายชื่อ

¹ ระคม วงษ์น้อม. แนวความคิดเรื่องชนชั้นนำและการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน. 2527. หน้า 18-19.

² แหล่งเดิม. หน้า 27-34.

ที่ได้จากนั้นนำเอามาคำนวณหาน้ำหนักคะแนนของลักษณะการเป็นชนชั้นนำ จากที่
ได้รับการระบุโดยสมาชิกของชุมชน ซึ่งจะได้คำตอบสำหรับการศึกษาโครงสร้าง
อำนาจชุมชนใน 3 ประเด็น คือ (1) ใครเป็นบุคคลชั้นนำ (2) ปัจจัยที่ส่งเสริม
ความเป็นคนชั้นนำ (3) เรียงลำดับความสำคัญของชนชั้นนำเหล่านั้น โดยคำถาม
ที่ใช้ คือ "สมมุติว่ามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จะมาตั้งที่ตำบลพนาางคอง หรือ
ใกล้เคียง ซึ่งเป็นโครงการที่ต้องตัดสินใจโดยผู้นำชุมชนกลุ่มหนึ่งที่คนในตำบลยอมรับ
ท่านคิดว่ามีใครบ้างที่ท่านจะเลือกมาเป็นผู้นำกลุ่มนี้ (โปรดระบุ 5 ชื่อ และ
เรียงลำดับจาก 1-5 ตามความสำคัญที่ท่านคิด)..." ซึ่งมีบุคคลที่ได้รับการระบุมี
จำนวน 29 คน แต่ในที่นี้จะเสนอเพียง 17 คน ซึ่งมีจำนวนครึ่งและคะแนนที่นำ
เชื่อถือได้ว่าเป็นผู้นำของชุมชน ดังตาราง 5.1

ตาราง 5.1 ชนชั้นนำจากการระบุชื่อเสียงของประชาชนตำบลพนาางคอง

ลำดับ	ผู้ได้รับการเสนอ	จำนวน การเสนอ	คะแนน
1	นายฉลาด พจนากนกกล	134	479
2	นายแดง จันทวิเศษ	80	255
3	นายอัมพร ทองเนื้อขาว	64	232
4	นายดำ แก้วคุ้ม	64	182
5	นายเรียง สักคัลดี	53	151
6	นายไพโรจน์ จันทวิเศษ	50	145
7	นายจิต ทองคำ	53	132
8	นายมนูญ คงนวน	35	110
9	นายสมใจ รักษ์คำ	40	99
10	นางเงิน พูลสง	27	85
11	นายดิษฐ สุขคง	25	73
12	นายวิวัฒน์ สังข์เหลือ	18	49
13	นายน้อย เทพนุ้ย	13	40

ตาราง 5.1 (ต่อ)

ลำดับ	ผู้ได้รับการเสนอ		จำนวน การเสนอ	คะแนน
14	นาย เขื่อน	อาษาชานาญ	6	30
15	นายบุญเลิศ	ชิกอ๊	13	29
16	นายวิโรจน์	ทองพูน *	7	23
17	นางปราณี	ชูสุข	11	19

หมายเหตุ จำนวนประชากรที่เป็นผู้เสนอชื่อ 160 คน

* เป็นบุคคลที่เคยลงสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. เมื่อ 2 กรกฎาคม 2538 สังกัดพรรคดำรงไทย

หลักการคิดคะแนน สมมุติว่า ชนชั้นนำคนหนึ่งได้รับการระบุว่า เป็นชนชั้นนำ 64 ครั้ง และได้รับการเรียงลำดับการยอมรับดังนี้

ลำดับ 1 = 16 ครั้ง   คะแนน = $16 \times 5 = 80$

ลำดับ 2 = 7 ครั้ง   คะแนน = $7 \times 4 = 28$

ลำดับ 3 = 8 ครั้ง   คะแนน = $8 \times 3 = 24$

ลำดับ 4 = 17 ครั้ง   คะแนน = $17 \times 2 = 34$

ลำดับ 5 = 16 ครั้ง   คะแนน = $16 \times 1 = 16$

รวมคะแนนการยอมรับ เป็นชนชั้นนำ = 182 คะแนน

ประเด็นต่อมาเพื่อดูว่าปัจจัยอะไรที่เป็นปัจจัยส่งเสริมให้คนทั้ง 17 ที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกชุมชนทางสูงให้เป็นชนชั้นนำ ผลการศึกษาพบว่า ตำแหน่งของบุคคลในทางราชการเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเป็นชนชั้นนำของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชนชั้นนำ (elite concept) ที่นำเสนอในคอนตัน ดัง

ตาราง 5.2

ตาราง 5.2 ฐานะตำแหน่งของบุคคลชั้นนำ

ลำดับ	บุคคลชั้นนำ	ตำแหน่งทางราชการ
1	นายฉลาด พจนานกนกุล	กำนันตำบลพนาสูง ผู้ใหญ่บ้าน (ม.8)
2	นายแดง จันทวิเศษ	ผู้ใหญ่บ้าน ม.3
3	นายอัมพร ทองเนื่อขาว	ผู้ใหญ่บ้าน ม.2
4	นายคำ แก้วดู่	ผู้ใหญ่บ้าน ม.1
5	นายเรียง สกดิ์ดี	ผู้ใหญ่บ้าน ม.6
6	นายไพโรจน์ จันทวิเศษ	แพทย์ประจำตำบล
7	นายจิต ทองคำ	ผู้ใหญ่บ้าน ม.5
8	นายมบุญ คงนวน	ผู้ใหญ่บ้าน ม.7
9	นายสมใจ รักษ์คำ	ผู้ใหญ่บ้าน ม.4
10	นางเงิน พูลสง	ผู้ใหญ่บ้าน ม.10
11	นายดิษฐ สุขคง	ผู้ใหญ่บ้าน ม.11
12	นายวิวัฒน์ สังข์เหลือ	สารวัตรกำนัน
13	นายบ่อม เทพนัย	ผู้ช่วยกำนัน
14	นายเชือน อาษาชานาญ	ผู้อำนวยการประจำหมู่บ้าน
15	นายบุญเลิศ ชิกอ้อ	ผู้ใหญ่บ้าน ม.9
16	นายวิโรจน์ ทองพูน	ครู
17	นางปราณี ชูสุข	สารวัตรกำนัน

ความเป็นชนชั้นนำของบุคคลในตำบลพนาสูงจึงอาจสรุปได้ว่าประชาชนตำบลพนาสูงให้ความสำคัญต่อตำแหน่งที่เป็นทางราชการ โดยเฉพาะความเป็นกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน มากที่สุด ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับผลการศึกษาลักษณะทางการเมืองที่ผ่านมา กำนัน ผู้ใหญ่บ้านคือผู้ที่ใกล้ชิดและประชาชนให้การยอมรับมากที่สุด

ลำดับความสำคัญของบุคคลที่เป็นชนชั้นป่า จากการจัดลำดับของกลุ่มตัวอย่างพบว่า นายคลาด พจนากนกกุล ได้รับการจัดลำดับสำคัญสูงสุดโดยมีนายแดง จันทวิเศษ, นายอัมพร ทองเนื้อขาว เป็นลำดับรองลงมา ซึ่งดูได้จากตาราง 5.1

สรุป

ผลการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชนพบว่า มีบุคคลจำนวน 17 คน ที่สามารถนำมาเสนอและได้รับการยอมรับจากประชาชนว่าเป็นชนชั้นป่าของ ตำบลพนาสูง โดยคนเหล่านั้นมีตำแหน่งทางราชการ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตร กำนัน เป็นปัจจัยเกื้อหนุน และการจัดลำดับกำนันมีความสำคัญสูงสุด ตามที่เป็นจริงในทางราชการ ดังนั้น การติดต่อประสานงานในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ตำบลพนาสูง (ทะเลน้อย) ชนชั้นป่าทั้งหมดดังกล่าวจะมีบทบาทต่อการชี้นำประชาชนในชุมชน

การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการตั้งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคใต้

เพื่อให้ได้ประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ ซึ่งเป็นผู้ให้การสนับสนุนทุนในการวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้เพิ่มคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนตำบลพนาสูงที่มีต่อการตั้งมหาวิทยาลัย รวมถึงความคาดหวังของประชาชนต่อการทำงานของมหาวิทยาลัย ที่จะมีผลกระทบต่อชุมชนพนาสูงในอนาคต ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

1. ความคิดเห็นของประชาชนตำบลพนาสูงที่มีต่อการจัดตั้งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 160 คน เห็นด้วยกับการจัดตั้งมหาวิทยาลัยหรืออาจกล่าวได้ว่า ไม่มีความแตกต่างของตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ,

อายุ, ระดับการศึกษา, ศาสนา, อาชีพและความเป็นชนชั้นนำชุมชน* กับตัวแปร
ความ คือความคิดเห็นต่อการจัดตั้งมหาวิทยาลัย

เหตุผลที่เห็นด้วย สรุปได้ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยจะนำความเจริญเข้ามาในหมู่บ้าน และจะช่วยพัฒนา
หมู่บ้านให้เจริญขึ้น มีผู้ตอบจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4

2. มหาวิทยาลัยจะช่วยขยายโอกาสในการศึกษา ลูกหลานของ
ประชาชนในหมู่บ้านจะได้ไม่ต้องเดินทางไปเรียนไกลๆ และได้มีโอกาสเรียนสูงๆ
และเรียนคณะที่ดี ๆ ซึ่งเหตุผลข้อนี้มีผู้ตอบมากที่สุด เป็นจำนวน 115 คน คิดเป็น
ร้อยละ 71.9

3. การตั้งมหาวิทยาลัยจะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะ
รายได้จากการค้าขาย และประชาชนในตำบลบางคู่งจะได้มีงานทำ

4. มหาวิทยาลัยจะได้เข้ามาดูแลการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรวมทั้งพัฒนา
ท้องถิ่น ชุมชนรอบอำเภอลำสนธิ

5. การตั้งมหาวิทยาลัยจะช่วยให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น และที่ดิน
จะมีราคา

มีเหตุผลหนึ่งของประชาชนในหมู่บ้านที่ 6 ไม่ขัดข้องในการตั้งมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ แต่ต้องการให้มหาวิทยาลัยชดเชยค่าเสียหายในการเวนคืนที่ดิน

2. ความคาดหวังของประชาชนต่อการพัฒนาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 160 คน อยากให้มหาวิทยาลัยทำประโยชน์
ต่อชุมชน ดังนี้

1. ส่งเสริมอาชีพการเกษตร การปศุสัตว์ มีผู้ตอบจำนวน 23 คน
คิดเป็นร้อยละ 14.4

2. พัฒนาศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่ มีผู้ตอบจำนวน 51 คน คิด
เป็นร้อยละ 31.9

-----
* มีบางคนที่ เป็นชนชั้นนำไม่ได้รับการคัดเลือก เป็นกลุ่มตัวอย่าง อาทิต
นายวิโรจน์ ทองพูน นายเกษม พูลสง อติศ ส.จ. เป็นต้น

3. นำการพัฒนาไปสู่ท้องถิ่น ที่สำคัญได้แก่ การมีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่ดีขึ้น การมีถนนที่ดีขึ้นกว่าเดิม เป็นต้น มีผู้ตอบจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 43.9
4. ดูแลสิ่งแวดล้อม และพัฒนาการท่องเที่ยวของทะเลน้อย
5. สร้างงานให้ประชาชนในชุมชนรอบอ่าวทะเลน้อย
6. อะไรก็ได้ที่จะทำให้ชุมชนรอบอ่าวทะเลน้อยดีขึ้น

สรุป

จากการศึกษาความคิดเห็นและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการจัดตั้งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในตำบลหนองตุงพบว่าประชาชนเห็นด้วยกับการจัดตั้งมหาวิทยาลัย และอยากให้มหาวิทยาลัยเป็นผู้นำความเจริญมาสู่ท้องถิ่นและพัฒนาการศึกษาให้แก่คนในท้องถิ่น

บทที่ 6

บทสรุปและข้อคิดเห็น

พนางคุดเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอความขนุน จังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกและด้านใต้ของทะเลน้อย ระยะทางห่างจากตัวอำเภอความขนุนประมาณ 12 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 60,900 ไร่เศษ แบ่งออกเป็น 11 หมู่บ้าน

เนื่องจากเดิมตำบลพนางคุดเป็นส่วนหนึ่งของตำบลทะเลน้อย ประวัติความเป็นมาของสองตำบลนี้จึงต้องกล่าวร่วมกันไปโดยใช้คำว่า "ชุมชนทะเลน้อย" เป็นคำเรียกชื่อร่วมกันซึ่งแบ่งประวัติความเป็นมาของชุมชนทะเลน้อยได้เป็นสองช่วงคือ ช่วงแรก ซึ่งเป็นช่วงการก่อกำเนิดชุมชนในสมัยสุโขทัย และช่วงที่สองซึ่งเป็นการก่อกำเนิดชุมชนใหม่ในสมัยอยุธยา ซึ่งเป็นชุมชนที่มีอายุสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน

การศึกษาประวัติชุมชนทะเลน้อยในช่วงแรกนั้น ส่วนใหญ่ก็เป็นการศึกษาจากคำบอกเล่าตำนานและนิทานพื้นบ้านซึ่งกล่าวว่าทะเลน้อยนั้นเกิดจากปลัดควายของนายแรง ซึ่งเลี้ยงควายเป็นจำนวนมาก จึงเกิดปลัดควายขึ้นเป็นบริเวณกว้างจนชาวบ้านเรียกบริเวณนั้นว่า "ทะเลน้อย" ชุมชนที่เกิดขึ้นในช่วงแรกนี้คือ ชุมชนบ้านกลาง และชุมชนบ้านกล้วย เนื่องจากทะเลน้อยแม้จะมีปลัดควายเป็นบริเวณกว้างแต่รอบๆ บริเวณนั้นก็อุดมไปด้วยต้นตะเคียน ซึ่งค่อนข้างศัตรูมีสุโขทัยได้โปรดให้เจ้าผู้ครองเมืองพัทลุงเกณฑ์ช่างแก้วไปตัดต้นตะเคียนมาต่อเรือเป็นจำนวนมากจนทำให้เกิดความแห้งแล้งขึ้นในบริเวณทะเลน้อยติดต่อกันหลายปี จนเกิดไฟป่าขึ้นเป็นบริเวณกว้าง ทำให้ประชาชนในชุมชนบ้านกลางและชุมชนบ้านกล้วยไม่อาจอยู่ท่ามาหากินได้ต้องอพยพไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในเขตนครศรีธรรมราช ต่อมาอีกหลายปีความอุดมสมบูรณ์ได้เกิดขึ้นในบริเวณทะเลน้อยอีกครั้งหนึ่ง เพราะมีดินเสม็ดขึ้นปกคลุมพื้นที่ที่ทั่วไปกลายเป็นป่าเสม็ดที่อุดมด้วยปลาและนกนานาชนิด

เมื่อทะเลน้อยกลับอุดมสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง ประชาชนที่อพยพไปอยู่ในเขตนครศรีธรรมราช (รุ่นลูก รุ่นหลาน ของคนที่อพยพจากชุมชนบ้านกลาง บ้านกล้วย) ก็ได้อพยพกลับมาตั้งถิ่นฐานที่ทะเลน้อยตามเดิมอันเป็นจุดเริ่มต้นของการกำเนิดชุมชนทะเลน้อยช่วงที่สองซึ่งอยู่ในช่วงตอนกลาง ๆ ของสมัยอยุธยา และมี

จุดกำเนิดของชุมชนอยู่สองแห่งด้วยกันคือ บริเวณวัดทะเลน้อยในตำบลทะเลน้อย และบริเวณสำนักสงฆ์ท่าประคู้ทอง ตำบลพนางคองปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะวัดทั้งสองนี้เป็นวัดเก่าแก่ที่สุดในสุดของชุมชนทะเลน้อย ที่สร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลาง ๗ ซึ่งเมื่อนับมาถึงปัจจุบันก็เป็นเวลารวม ๔๐๐ ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนทะเลน้อยปัจจุบันเป็นชุมชนที่มีอายุยาวนานต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า ๔๐๐ ปี

ในสมัยรัตนโกสินทร์ชุมชนทะเลน้อยมีปัญหาเรื่องโจรผู้ร้าย ทั้งโจรในพื้นที่และโจรนอกพื้นที่ เข้ามารับปล้นสะดมหรือมาอาศัยเป็นที่หลบหนีเจ้าหน้าที่บ้านเมือง เพื่อความสะดวกในการปราบปรามโจรผู้ร้าย ทางราชการจึงได้แยกชุมชนทะเลน้อยออกจากนครศรีธรรมราชมาขึ้นกับจังหวัดพัทลุง เสียในคราวปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. ๒๔๓๙ และชุมชนทะเลน้อยก็เคยได้รับเลือกเป็นที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ ถึงสองครั้งคือ ใน พ.ศ. ๒๔๓๙ ที่ว่าการอำเภอตั้งที่บ้านทะเลน้อย เรียกว่า "อำเภอทะเลน้อย" และต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๕๓ ได้ย้ายไปตั้งที่ควนพนางคอง เรียกว่า "อำเภอพนางคอง" ก่อนที่จะย้ายไปตั้งที่ควนขนุนใน พ.ศ. ๒๔๖๗ จึงได้ชื่อว่า "อำเภอควนขนุน" จนปัจจุบัน

เนื่องจากชุมชนทะเลน้อยมีสภาพภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะตำบลพนางคอง ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายของการทำควารวิจัยในครั้งนี้ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงอยู่ทางตะวันตกและตะวันตกเฉียงเหนือแล้วลาดต่ำลงมาทางใต้และทางตะวันออกจนจรดกับทะเลน้อย และทางตะวันตกและทางใต้ก็มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านที่สำคัญคือ แม่น้ำปากประซึ่งไหลไปบรรจบกับทะเลสาบสงขลาที่หมู่ที่ ๔ (บ้านชายคลอง) อาชีพหลักของประชาชนในระยะแรก ส่วนใหญ่จึงเป็นการทำนาและการประมง ซึ่งได้ทำติดต่อกันมาเป็นเวลานานจนสามารถสร้างชุมชนให้เจริญเติบโตขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง จนต้องแบ่งชุมชนทะเลน้อยออกเป็นสองตำบล แต่เมื่อเวลาผ่านไปนานนับเป็นร้อย ๆ ปี ความอุดมสมบูรณ์โดยธรรมชาติก็ค่อย ๆ ลดลง ประชาชนในตำบลพนางคองจึงได้ค่อย ๆ แสวงหาอาชีพใหม่ ๆ นอกเหนือจากการทำนาและการประมง เช่นการทำสวนยางพารา อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระจูด รับจ้างหรือประกอบธุรกิจส่วนตัวและค้าขาย เป็นต้น ส่วนการประมงนั้นก็เปลี่ยนจากการจับปลาในแหล่งน้ำธรรมชาติมาเป็นการขุดบ่อเลี้ยงปลาในบริเวณบ้านแทน

การศึกษาของประชาชนในตำบลพนาสูง คนรุ่นเก่าส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาเพียงภาคบังคับระดับประถมศึกษาปีที่ 4 แต่มาในรุ่นบุตรระดับการศึกษาจะค่อย ๆ สูงขึ้นคือบุตรส่วนใหญ่จะจบการศึกษาภาคบังคับระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และปีที่ 7 และเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้วก็มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปอีกตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมต้น มัธยมปลาย ปวช. ปวส. ปกศ.สูง และปริญญาตรี ซึ่งรวมแล้วจะมากกว่าที่จบเพียงระดับการศึกษาภาคบังคับในอัตราส่วน 51:49 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตื่นตัวทางการศึกษาของประชาชน และความพยายามที่จะใช้การศึกษาเป็น เครื่องมือในการ เลื่อนขั้นทางสังคมในอนาคต

ประชาชนในตำบลพนาสูงก็นับว่ามีฐานะทาง เศรษฐกิจอยู่ในระดับค่อนข้างดีและมั่นคง เพราะมีที่ดิน เป็นกรรมสิทธิ์โดยมีหลักฐานของทางราชการ เป็น น.ส.3ก. น.ส.3 และโฉนดเกือบทั้งหมด อาชีพหลักส่วนใหญ่คือการทำนา ทำสวน ปลูกพารา อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระจูด และรับจ้างหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว และที่น่าสนใจคือ อาชีพรับจ้างหรือประกอบธุรกิจส่วนตัวและอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระจูดกำลังเป็นที่นิยมมากขึ้น จนกลายเป็นอาชีพรองในอันดับต้นๆ ทำรายได้ให้แก่ครัวเรือนค่อนข้างสูง คือ รายได้ต่อครัวเรือนโดยเฉลี่ยถึงปีละประมาณ 61,733.35 บาท แม้ว่าภาวะการจ่ายของรายได้จะมีช่องว่างระหว่างกลุ่มสูงกับกลุ่มต่ำอยู่บ้างก็ตาม เนื่องจากรายได้เฉลี่ยอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง จึงทำให้ครัวเรือนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.5) มีเงินออมในลักษณะต่าง ๆ กัน และลักษณะการออมที่น่าสนใจคือการเก็บเงินไว้ที่ตนเอง เพื่อลงทุนหมุนเวียนหาผลกำไรต่อไปอีก ซึ่งมีถึงร้อยละ 43.96 ของจำนวนผู้มีเงินออมทั้งหมด นับว่าประชาชนในตำบลพนาสูงมีความคิดก้าวหน้าในทางธุรกิจ ส่วนหนี้สินนั้นมีครัวเรือนที่มีหนี้สินอยู่ 91 ครัวเรือนหรือร้อยละ 56.88 ของประชากรตัวอย่าง แต่เป็นหนี้สินที่นำมาเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นก็ เป็นหนี้สินเพื่อเป็นทุนในการศึกษาของบุตรและแหล่งเงินกู้ส่วนใหญ่ก็คือ ธนาคาร เพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือด้านเงินทุนแก่เกษตรกรโดยเฉพาะ

ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลพนาสูงก็คล้ายๆ กับประชาชนในท้องถิ่นชนบทอื่น ๆ คือ ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองเฉพาะ การไปใช้สิทธิออกเสียง เลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งได้มีส่วนร่วม

เกือบร้อยละ 100 ส่วนการสมัครเลือกตั้งระดับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังไม่เคยมี แต่สมาชิกสภาจังหวัดเคยมีสมัครและส่วนใหญ่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ส่วนความรู้เกี่ยวกับสภาตำบลมีจำนวนก้ำกึ่งกันระหว่างผู้เข้าใจและไม่เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสภาตำบล คือ อัตราส่วนระหว่างผู้เข้าใจกับผู้ไม่เข้าใจเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่า คือ 57.5:42.5 (ผู้เข้าใจ:ผู้ไม่เข้าใจ) ซึ่งทางราชการจะต้องให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสภาตำบลและคณะกรรมการหมู่บ้านแก่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

โครงสร้างอำนาจชุมชนส่วนใหญ่ก็มีความผูกพันอยู่กับบุคคลที่มีสถานภาพหรือตำแหน่งในชุมชนคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสารวัตรกำนัน ส่วนครุฑคอยู่ในความสำคัญของโครงสร้างเพียงหนึ่งคน และประชาชนทั้งหมดเห็นด้วยกับโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ ในพื้นที่ตำบลนางคองด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน เหตุผลที่มีมากที่สุดคือการขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ลูกหลานของตนในอนาคต ซึ่งมีผู้ให้เหตุผลนี้ถึงร้อยละ 71.9 และที่รองลงมาคือเห็นด้วยเพราะการมีมหาวิทยาลัยจะช่วยให้ชุมชนของคนเจริญก้าวหน้าขึ้น ประชาชนจะมีอาชีพหลากหลายขึ้น และคาดหวังว่าเมื่อมีมหาวิทยาลัยจะช่วยให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นเพราะสาธารณูปการต่าง ๆ เช่น ถนน น้ำดื่ม น้ำใช้ จะดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และที่น่าสนใจคือความคาดหวังเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมหาวิทยาลัยจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องนี้แน่นอน

ข้อคิดเห็นของคณะผู้วิจัย

จากการศึกษาลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของประชาชนและโครงสร้างอำนาจชุมชนรอบอำเภอทะเลน้อย โดยเน้นพื้นที่ตำบลนางคอง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง คณะผู้วิจัยขอเสนอข้อคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางต่อการศึกษาในด้านอื่น ๆ และสำหรับหน่วยงานของรัฐบาลในการจะเข้าไปดำเนินการพัฒนาตำบลนางคองดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษา จากการวิจัยพบว่าประชาชนในตำบลนางคองมีความสนใจในการประกอบอาชีพ รับจ้างหรือทำธุรกิจส่วนตัวและค้าขายสูงขึ้นและอาชีพเหล่านี้มีแนวโน้มจะขยายตัวกว้างขวางออกไปในอนาคต เพราะทะเลน้อย

เป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไป จึงควรที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในพื้นที่จังหวัดพัทลุงจะต้องให้ความสนใจและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความนิยมความถนัดและความต้องการของชุมชน เพราะเมื่อประชาชนได้รับการศึกษาที่ถูกต้อง ตามความต้องการที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผลประโยชน์ก็จะตกแก่ประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าของมหาวิทยาลัยมากยิ่งขึ้น หรือมากกว่าที่มหาวิทยาลัยจะไป เปิดสอนในสาขาวิชาที่ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมได้ยาก ซึ่งจะต้องนำบุคคลจากนอกท้องถิ่น (เป็นส่วนใหญ่หรือทั้งหมด) ไปเรียนที่ตำบลหนองคู เมื่อจบการศึกษาแล้วก็ออกไปประกอบอาชีพที่อื่น จะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้สึกผูกพันและรู้สึกเป็นเจ้าของมหาวิทยาลัยน้อยลงกว่าที่ควรจะเป็นก็ได้ แต่ถ้ามหาวิทยาลัยเปิดสอนสาขาวิชาที่เป็นที่ความต้องการของชุมชน ผู้เข้ารับการศึกษามากเป็นส่วนใหญ่เป็นคนที่อยู่ในท้องถิ่น เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วก็สามารถนำความรู้มาประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตนได้ ประชาชนก็จะมีความรู้สึกผูกพันและมีส่วนร่วม เป็นเจ้าของมหาวิทยาลัยได้มากกว่า

2. การส่งเสริมอาชีพ จากการวิจัยพบว่าอาชีพเก่า ของประชาชนในตำบลหนองคูคือการทำนา และการประมง จะมีข้อจำกัดมากขึ้นโดยเฉพาะการประมงมีประชาชนทำอาชีพนี้น้อยลงกว่าแต่ก่อนมาก หน่วยงานของรัฐจะต้องช่วยเหลือประชาชนในการหาอาชีพใหม่ ๆ เสริมให้มากขึ้น เช่น การขุดบ่อเลี้ยงปลา แทนการจับปลาตามแหล่งน้ำธรรมชาติ ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงที่ถูกต้องที่ไม่เป็นผลเสียต่อสภาพแวดล้อม อาชีพการทำนาก็ยังจะต้องส่งเสริมต่อไป เพราะข้าวเป็นอาหารหลักของประชาชน แม้การทำนาจะลดความสำคัญลงบ้าง แต่ประชาชนก็ยังทำนากันอยู่เป็นส่วนใหญ่ ควรมีการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการทำนาและการปลูกพืชผักอื่น ๆ ให้เพียงพอ ส่งเสริมการปลูกพืชเสริมอื่น ๆ นอกฤดูการทำนา เพื่อเป็นรายได้เสริมและเป็นการเพิ่มปุ๋ยให้แก่ดิน อาชีพที่ควรแก่การส่งเสริม คืออุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากกระชูด ควรช่วยเหลือในด้านการผลิตและหาวัตถุดิบให้เพียงพอ ราคาไม่สูงเกินไป การหาตลาดขยายให้กว้างขวางขึ้น ตลอดจนการผลิตในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อสนองความต้องการของตลาด

3. สาธารณูปการ จากการวิจัยพบว่าประชาชนในตำบลหนองสูงยังคงขาดสาธารณูปการบางอย่าง หรือไม่ก็มีไม่เพียงพอที่สำคัญคือน้ำดื่ม ซึ่งหลายครัวเรือนต้องอาศัยน้ำดื่มจากวัดใกล้บ้าน ควรจะขยายการผลิตน้ำประปาออกบริการประชาชนในวงกว้างขึ้น ส่วนน้ำใช้และน้ำเพื่อการเพาะปลูกนั้น เป็นปัญหารองลงไปตามลำดับ นอกจากนั้นถนนในตำบลเกือบทุกสายยังเป็นถนนดินลูกรัง ซึ่งในฤดูแล้งคงจะสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนในเรื่องฝุ่น และในฤดูฝนก็สร้างปัญหาในการสัญจรไปมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะได้รับคำเป็นการให้มีการลาดยางถนนทุกสายโดยเร็ว เพื่อความสะดวกในการสัญจรการประกอบอาชีพและสุขภาพอนามัยของประชาชน

4. การพัฒนาองค์กรท้องถิ่น จากการวิจัยพบว่าประชาชนในตำบลหนองสูงมีความเข้าใจในเรื่ององค์กรปกครองท้องถิ่นในระดับที่ไม่น่าพอใจ เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ของสภาตำบล หน้าที่ของคณะกรรมการประจำหมู่บ้านยังมีจำนวนผู้เข้าใจเท่าๆ กันผู้ไม่เข้าใจ ซึ่งผู้ที่เข้าใจน่าจะมีมากในระดับร้อยละ 70-80 และยังพบว่าประชาชนในตำบลหนองสูงยังไม่เคยมีผู้ใดลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับประเทศ (ส.ส.) มีแต่สมัครในระดับจังหวัด (ส.จ.) แต่ก็ยังมีจำนวนน้อยแม้จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งก็เกือบทั้งหมดก็ตาม หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้จะต้องให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับองค์กรท้องถิ่นแก่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา ในพื้นที่จังหวัดพิจิตรก็จะต้องถือเป็นภาระในการช่วยพัฒนาประชาชนในเรื่องนี้ด้วย

5. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำกั้นได้ว่าโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา ในพื้นที่จังหวัดพิจิตรในเขตตำบลทะเลน้อย ได้ถูกหักท้วงจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ จนต้องขยับขยายสถานที่ตั้งใหม่เพราะเกรงว่าการตั้งมหาวิทยาลัยในตำบลทะเลน้อยจะกระทบกระเทือนต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนทะเลน้อย ซึ่งเป็นข้อหักท้วงที่มีเหตุผล เพราะสภาพธรรมชาติรอบอ่าวทะเลน้อยมีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ไว้ เป็นมรดกแก่แผ่นดินสืบไปนานเท่า นาน แม้ว่าจะขยับขยายสถานที่ตั้งมหาวิทยาลัยมาที่ตำบลหนองสูงแล้ว แต่ความระมัดระวังเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมก็ยังคงมีอยู่ จากการวิจัยก็พบว่าประชาชนให้ความคาดหวังว่ามหาวิทยาลัยจะมีบทบาทในเรื่องนี้อยู่ด้วย เพราะฉะนั้นแผนงาน

เกี่ยวกับการกำจัดสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ที่จะกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะต้องมีพร้อมควบคู่ไปกับการขยายงานด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในทางตรงแล้ว ก็จะเป็นตัวอย่างเป็นแบบเรียนให้แก่ประชาชนในทางอ้อมด้วย

บรรณานุกรม

- กองโบราณคดี, กรมศิลปากร. ที่ระลึกในพิธีเปิดวังเจ้าเมืองพัทลุง กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2536.
- เกศราวิวัฒน์ เพชรรักษ์. "ภูมิไฉนบ้านเราทะเลน้อย," ใน หุ่นทอง มีนาคม 2538.
- เกศราวิวัฒน์ เพชรรักษ์. ประวัติบ้านทะเลน้อย. ม.ป.ท. เกษตรจังหวัดพัทลุง, สำนักงาน. สรุปข้อมูลทางการเกษตร อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. 2538.
- ขุนวิจารณ์จรรยา. "ประวัติศาสตร์ย่อของเมืองพัทลุง," ใน งานปีใหม่จังหวัดพัทลุง พ.ศ.2479. กรุงเทพฯ : ธรรมพิทยาสาร, 2478.
- คณะกรรมการทำหนังสือที่ระลึก. งานปีใหม่จังหวัดพัทลุง พ.ศ.2479. กรุงเทพฯ : ธรรมพิทยาสาร, 2478.
- จักรกฤษณ์ นรมิตผดุงการ. บุคคลชั้นนำโครงสร้างแห่งอำนาจและการเมืองในชุมชนไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2515.
- ไทย อัครวิวัฒน์. "ภูมิศาสตร์อำเภอควนขนุน," ใน งานปีใหม่จังหวัดพัทลุง พ.ศ.2479. กรุงเทพฯ : ธรรมพิทยาสาร, 2478.
- นรมิต เศรษฐบุตร. "การมีส่วนร่วมทางการเมืองในสหภาพโซเวียต," ใน รัฐศาสตร์สาร. 9(1) : 118-119, 2526.
- นิสิตวิชาเอกภูมิศาสตร์ (การท่องเที่ยว). ประวัติความเป็นมาของจังหวัดพัทลุง. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้, 2538.
- ภาณุ ธรรมสุวรรณ และทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประชาชนในตำบลเกาะยอและผลกระทบจากสะพานคิงสุลต่านท์. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้, 2530.
- ระคม วงษ์น้อม. แนวความคิดเรื่องชนชั้นนำและการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- ระลึก ธาณี. วิวัฒนาการในการจัดการศึกษาภาคบังคับของไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2527.

สมชาติ นาควิโรจน์. ตำบลทะเลน้อย. อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
สัญญา สัญญาวิวัฒน์. หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระครูประจักษ์วิหารคุณ (เคียมร อธิปญโญ).
พัทลุง : พัทลุงและเครื่องเขียน, 2536.

ประเภทคำสัมภาษณ์

นายเกลือม ทองนวล อายุ 65 ปี ราษฎรหมู่ที่ 2 ตำบลหนองคุง สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2538.

นายเคต้า จิตประพันธ์ อายุ 69 ปี ราษฎรหมู่ที่ 1 ตำบลหนองคุง สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2538.

นายผ่อง เดชนครินทร์ อายุ 81 ปี และคณะ ราษฎรหมู่ที่ 2 ตำบลทะเลน้อย สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2538.

นายลอย ปิคเมือง อายุ 75 ปี ราษฎรหมู่ที่ 4 ตำบลหนองคุง สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2538, 12 มิถุนายน 2535 และ 13 ธันวาคม 2538.

พระครูวิจิตรสุตถาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดประดู่หอม สัมภาษณ์เมื่อ 4 เมษายน 2538.

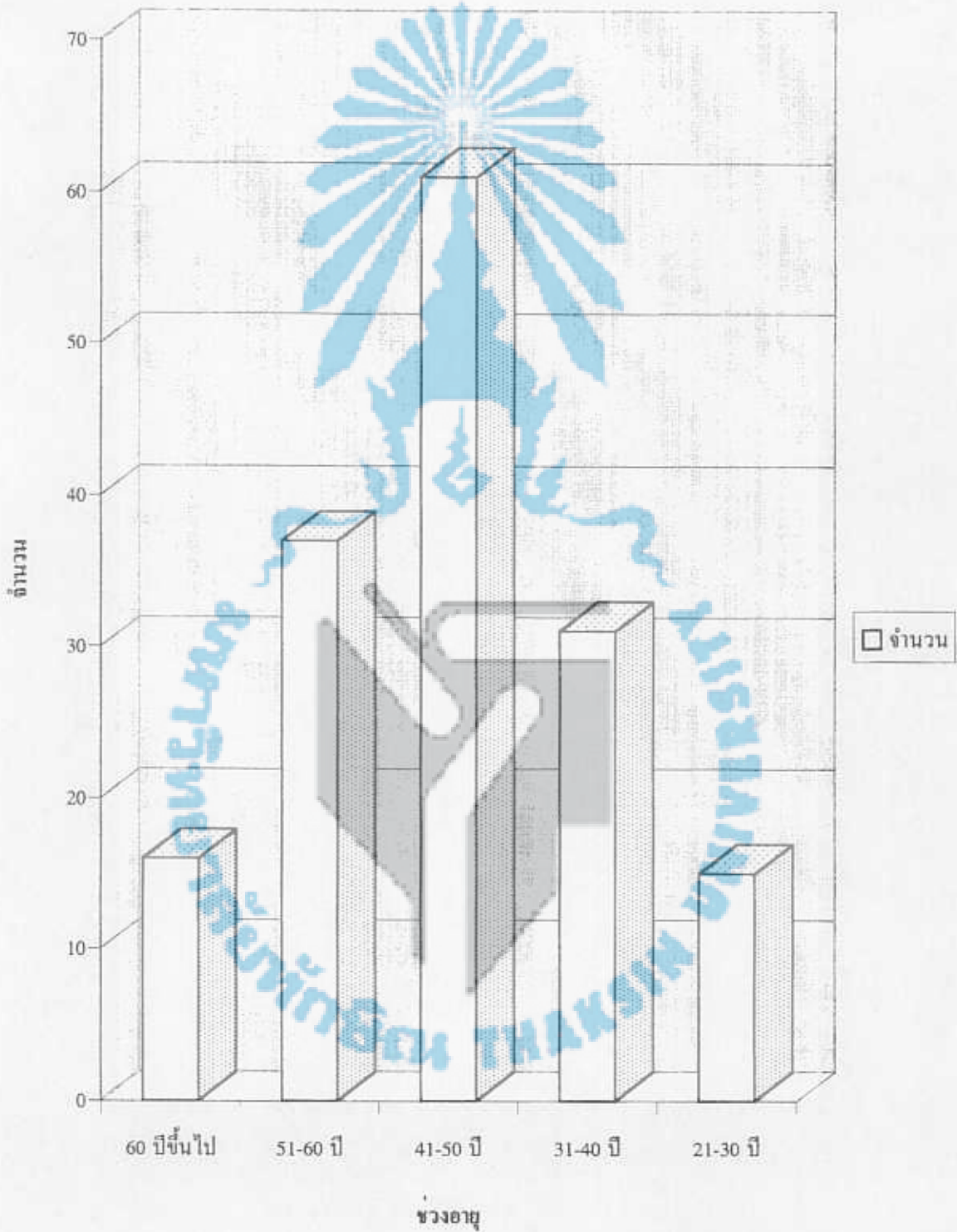

ภาคผนวก

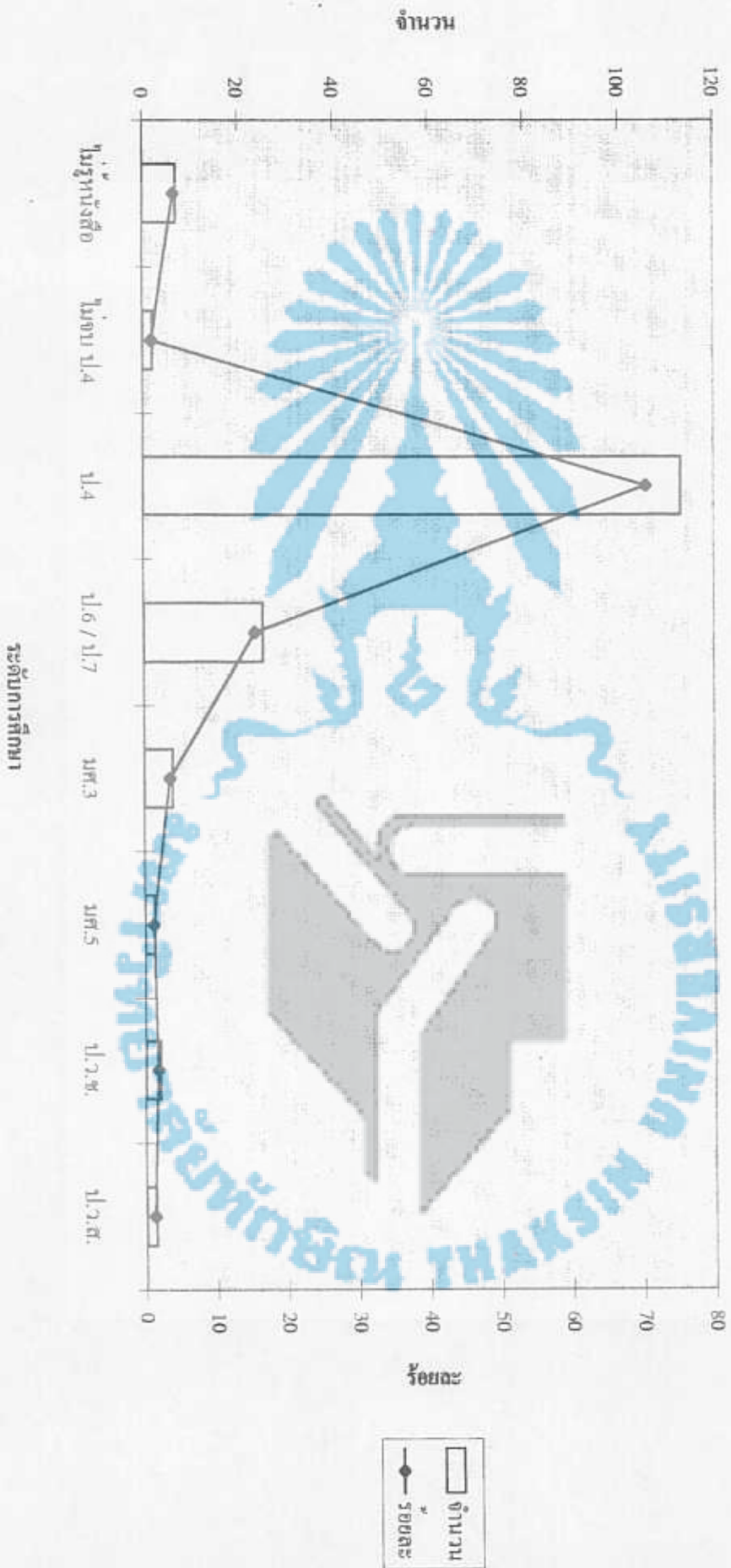
(แผนภูมิข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง)

อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

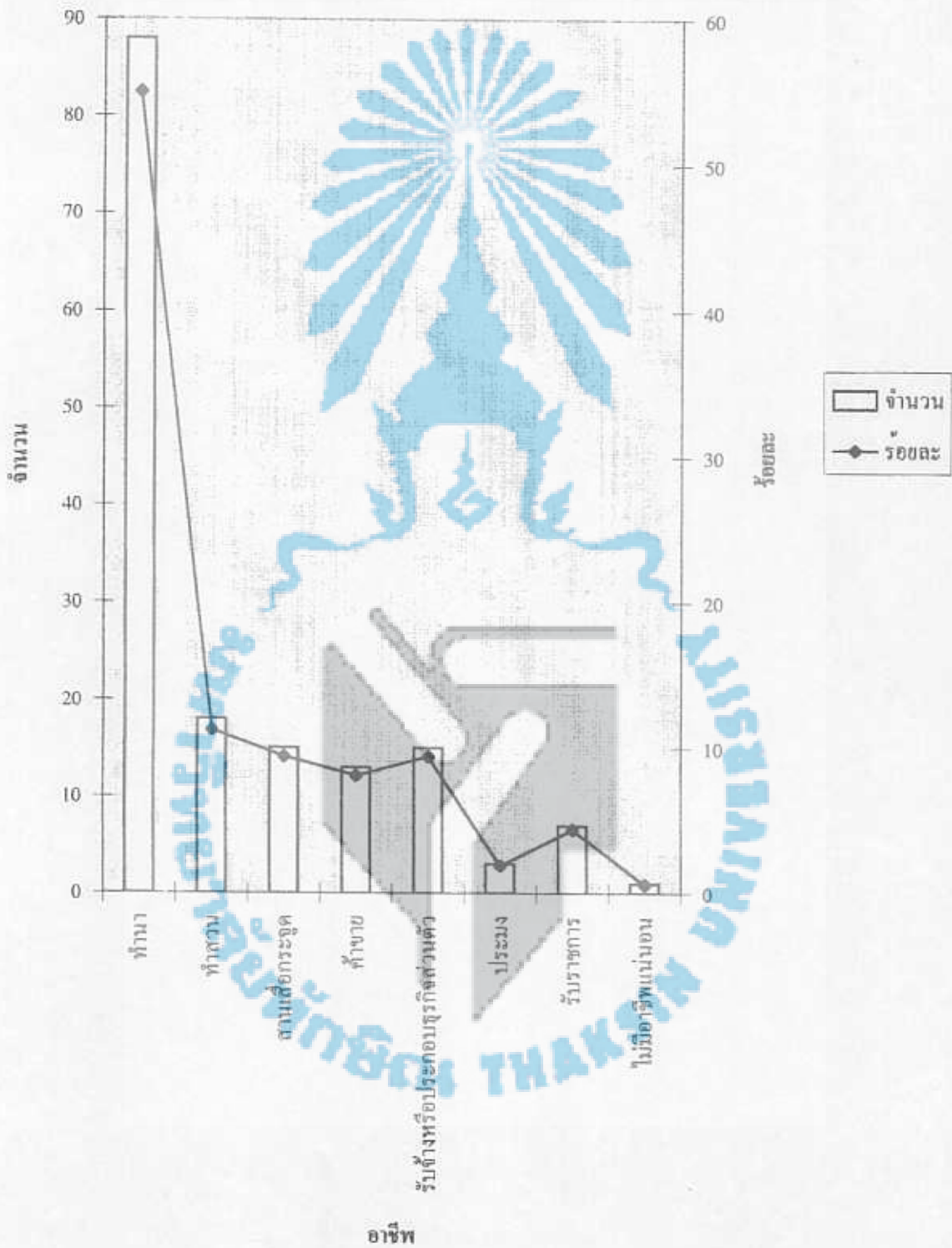
ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

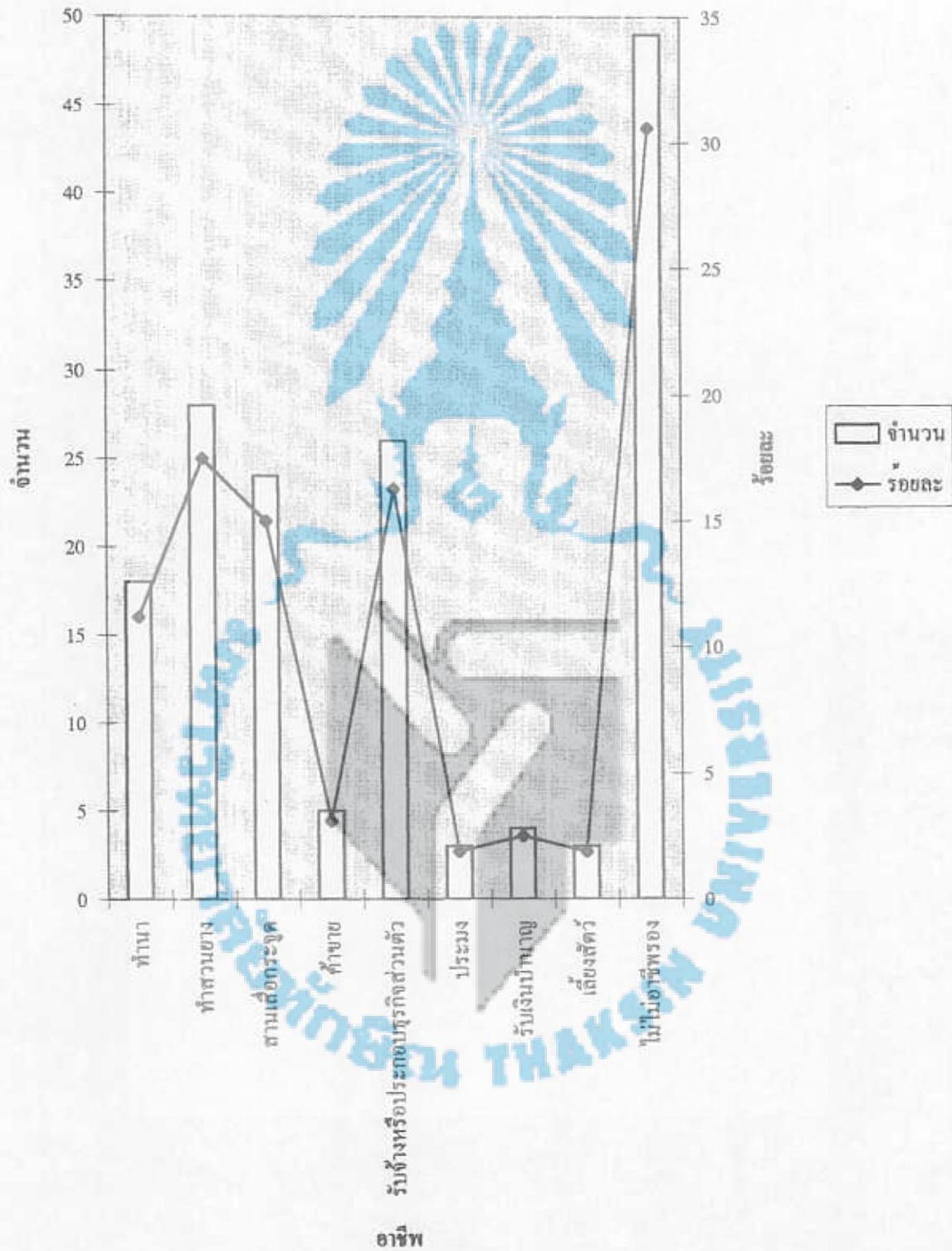
การกระจายสัดส่วนการศึกษามหาของบุตร

อาชีพหลักของครัวเรือน

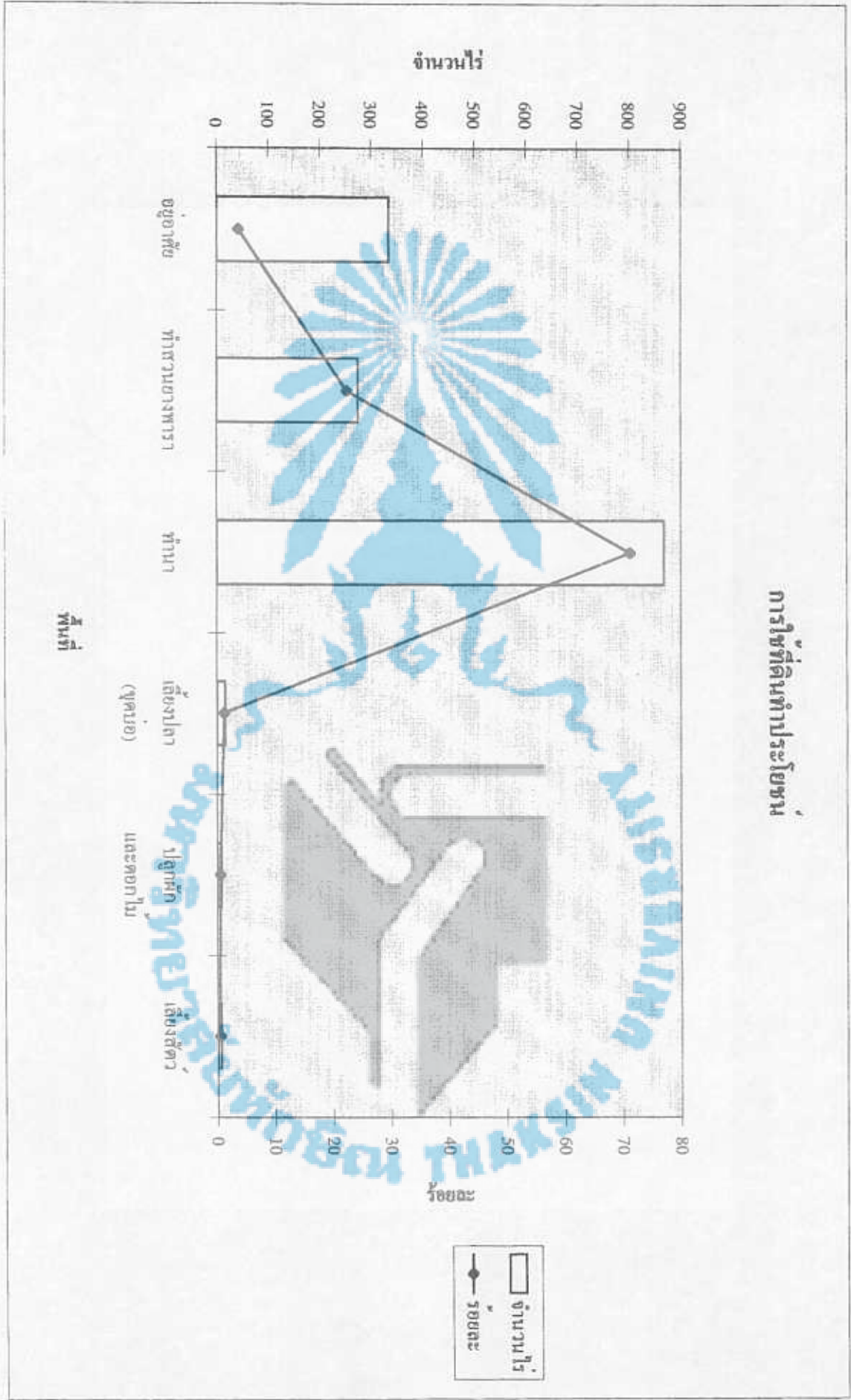

อาชีพทรงของครัวเรือน

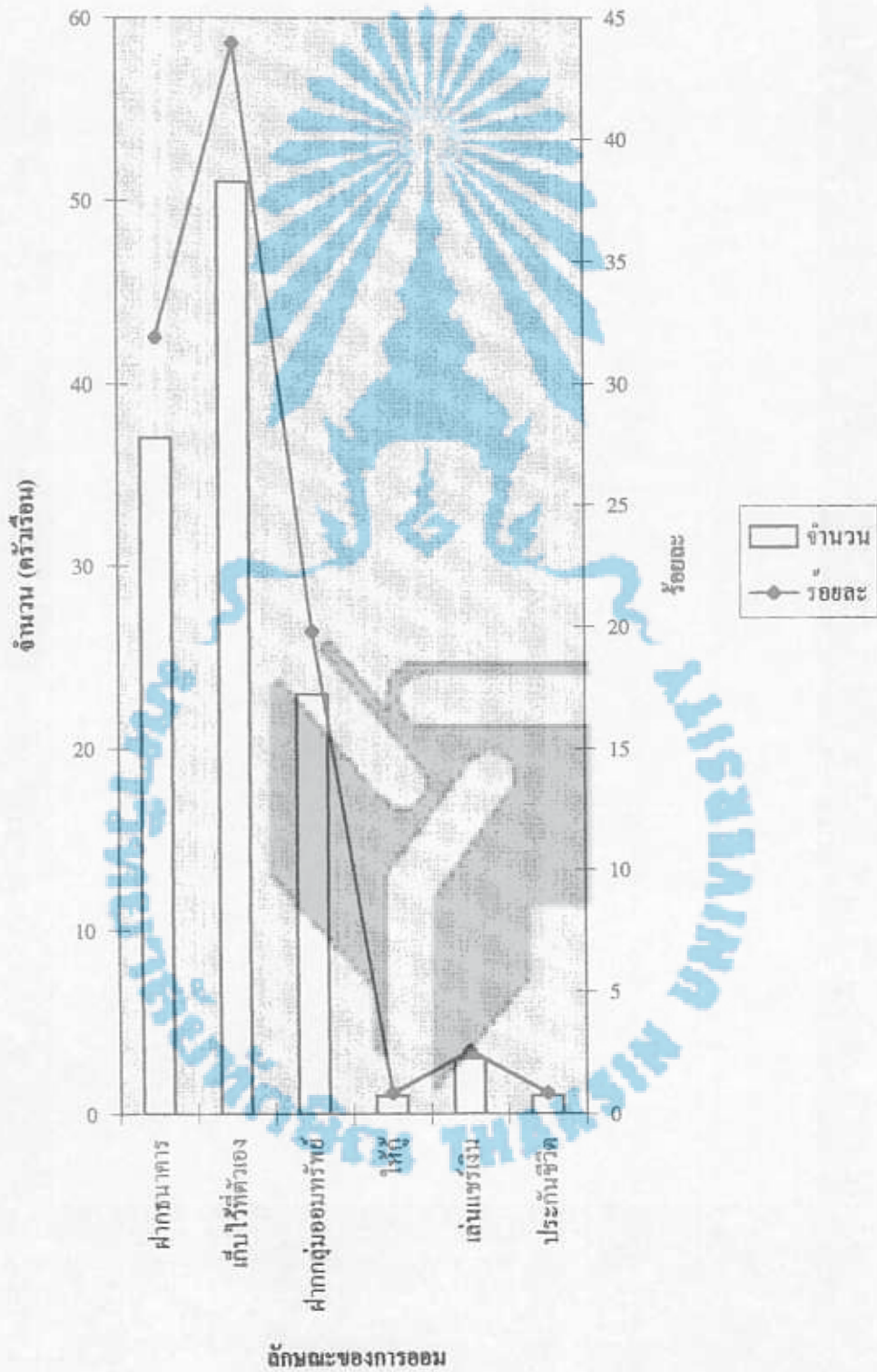

การใช้ที่ดินทำประโยชน์

จำนวนครัวเรือนที่มีเงินออม

จำนวนครัวเรือนซึ่งกู้เงินจากแหล่งต่าง ๆ

